

วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ

ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

RTNA Journal of Social Sciences, Humanities and Education

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – ธันวาคม 2568
Vol.12 No.1 January – December 2025

โรงเรียนนายเรือจะเป็นสถาบันผลิตนายทหารเรือ
ที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

Royal Thai Naval Academy

ISSN : 2985-2854 (Print)
ISSN : 2985-2870 (Online)

Available online at <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rtna-socialj>

วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

ISSN : 2985-2854 (Print)

ISSN : 2985-2870 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้และผลงานทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในสาขาการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การบริหาร การจัดการ ปรัชญาและศาสนา หลักสูตรและการสอน การบริหารการศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา วิจัยการศึกษา สถิติทางการศึกษา อุดมศึกษา และจิตวิทยาการศึกษา
2. เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ของคณาจารย์ นักวิชาการภายในและภายนอกสถาบัน
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ นักวิชาการภายในและภายนอกสถาบันเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ
4. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ

คณะที่ปรึกษา

พลเรือโท ปรีดิวัฒน์	ดิถนรณารณ	ผู้บัญชาการ โรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี กฤดากร	หอมสุวรรณ	รองผู้บัญชาการ โรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี อาภากร	บุญยิ่ง	รองผู้บัญชาการ โรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี ชลิต	บัวทอง	เสนาธิการ โรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี บวร	พรมแก้วงาม	หัวหน้าฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี นพดล	บงกชกาญจน์	อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอก วรพล	จันทมาศ	รองเสนาธิการ โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอก พชร	คุณงาม	รองหัวหน้าฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

บรรณาธิการ: นาวาเอก สุพจน์ สุระอารีย์

กองบรรณาธิการ (ภายใน)

นาวาเอก สุพจน์ สุระอารีย์	ผู้อำนวยการกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอกหญิง รองศาสตราจารย์ ขนิษนาฏ รัตนพฤษ์	อาจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอกหญิง จิตพิชาญ์ จารยะพันธุ์	ผู้อำนวยการกองวิชามนุษยศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอกหญิง สุณีพร อมตพร	อาจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอกหญิง จุฬาลักษณ์ สุระอารีย์	อาจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาโท พงศ์พัฒน์ อิศรกุล	อาจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาโท รองศาสตราจารย์ สันติ งามเสริฐ	อาจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

กองบรรณาธิการ (ภายนอก)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข		จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พลเรือโท ไชยวุฒิ	นาวีกาญจนะ	ข้าราชการบำนาญ กรมอุทกศาสตร์
พลเรือโท ศิริชัย	เนยทอง	ข้าราชการบำนาญ กรมอุทกศาสตร์
พลเรือโท ปฐมพจน์	แก่นจันทร์	ข้าราชการบำนาญ กรมอุทกศาสตร์
พลเรือตรี รองศาสตราจารย์ ทองใบ อีรานันท์ทางกูร		มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรศรี	สงวนวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรนภิส	ดาราสว่าง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ	กีสุขพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.นวลจิตต์	เขาวีรติพงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร	ปิติพัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลชลี	จงเจริญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
นาวาอากาศเอก รองศาสตราจารย์ อนุรักษ์ โชติติติก		นักวิชาการอิสระ
นาวาเอก รองศาสตราจารย์ อนุชา ม่วงใหญ่		มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
พันเอกหญิง รองศาสตราจารย์ อารีวรรณ สุทธิพงศ์พันธ์		โรงเรียนนายเรือพระจุลจอมเกล้า
นาวาอากาศเอกหญิง รองศาสตราจารย์ หลุยส์ทิพย์ ตัญฑะเทศ		โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ	เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.พีชญาดา	พินผา	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาชิต	สุวรรณดิ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา	สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวิภา	พูนผล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพร	จตุระวิริยะ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป	ฉัตรสุภาวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ	น้อยฉิม	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติภูมิ	มีประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น.ต.พงศ์เทพ จิระโร		มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.อ.หญิง จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์		มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉราวรรณ บุรีภักดิ์		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
พันเอกหญิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งอรุณ วัฒนยากร		โรงเรียนนายเรือพระจุลจอมเกล้า
พันเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิเชก มนเทียรวิเชียรฉาย		โรงเรียนนายเรือพระจุลจอมเกล้า
นาวาโทหญิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธรรมภัสสร วีระประจักษ์		นักวิชาการอิสระ
นาวาเอก รณยุทธ	ขวัญมงคล	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
นาวาโทหญิง หลุยส์	อาจปรุ	กรมแพทย์ทหารเรือ
ดร.ภัททิยา	ยมเรวัต	นักวิชาการอิสระ
ดร.อนันดา	สัณฐิตาวิชย์	นักวิชาการอิสระ

เจ้าของ โรงเรียนนายเรือ

สำนักงาน อาคาร 6 ชั้น 1 กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
เลขที่ 204 ถ.สุขุมวิท ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ 10270
โทรศัพท์ 02 - 4753984 โทรสาร 02 - 7565916 E-mail: santingamsert@gmail.com

กำหนดออก ปีละ 1 ฉบับ (มกราคม – ธันวาคม)

ค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์ : วารสารไม่มีนโยบายในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

พิมพ์ที่ บริษัท แอดวานซ์ กราฟี่ จำกัด

บทความที่ตีพิมพ์ เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่เป็นข้อคิดเห็นหรือนโยบายของหน่วยงานใดของรัฐ และ
มิได้ผูกพันต่อทางราชการแต่อย่างใด การกล่าวถึงคำสั่ง กฎ ระเบียบต่าง ๆ เป็นเพียงข่าวสารเบื้องต้น
เพื่อประโยชน์แก่การค้นคว้า บรรณาธิการผู้พิมพ์มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ

สารบัญ

บทความทางวิชาการ	หน้า
MOU 2544 ต่างมุมมองแต่จุดประสงค์เดียวกัน สมาน ใต้รายรัมย์	1 - 12
Cultural factors as key components for optimised International Cooperations: A case study of ASEAN and Western differences Thananun Aungkajornkul	13 - 32
Unpacking King Rama IX's Aspirational Commitment: Contribution for Governance, Societal Values, and the Monarchy-People Nexus in Thailand Chaded Sookde	33 - 46
มุมมองของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต่อเยอรมนี ระหว่าง พ.ศ. 2457 – 2460 วัศพล ธรรมรักษา	47 - 54
นวัตกรรมบล็อกเชนเพื่อประชาธิปไตยทางตรง ณัฐพร กายสิทธิ์ ปรเมศวร์ กุมารบุญ	55 - 68

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

หน้า

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่า
การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่
การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พีชญาดา พันผา
เคียงขวัญ อักษรวงศ์
พิมพ์สินี อุดมพันธ์

69 - 90

การพัฒนาสำนักสากลด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ณัฐศักดิ์ โลมาศ
เกศินี ครุณาสวัสดิ์

91 - 104

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบ
และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้
สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วงศ์กร รอดประยูร
เกศินี ครุณาสวัสดิ์

105 - 118

การประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model

ภัทรฤทัย ลางเมือง
นवलนภา จุลสุทธิ
ประยูร อิมิวัตร์

119 - 134

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล
จังหวัดจันทบุรี

ณัฐวิกร หารธาพันธ์
เชียง เกาซิด
นักรบ หมี่แสน

135 - 149

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการที่เผยแพร่ความรู้และผลงานทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในสาขาการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การบริหาร การจัดการ ปรัชญาและศาสนา หลักสูตรและการสอน การบริหารการศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา วิจัยการศึกษา สถิติทางการศึกษา อุดมศึกษา และจิตวิทยาการศึกษา อีกทั้งยังเป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal citation index centre) ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพระดับชาติ กลุ่มที่ 2 (Tier 2) กระบวนการจัดทำวารสารนั้น กองบรรณาธิการให้ความสำคัญและความตระหนักถึงการดำรงคุณภาพ มาตรฐาน และการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้นไป วารสารฉบับนี้เป็นการตีพิมพ์และเผยแพร่เป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - ธันวาคม 2568) ซึ่งกองบรรณาธิการได้พิจารณาคัดเลือกบทความทางวิชาการ และบทความวิจัยที่มีคุณภาพ มีความทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและวงวิชาการทั่วไป โดยสามารถรวบรวมบทความที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งสิ้น 10 บทความ ซึ่งเป็นบทความที่มีเนื้อหาครอบคลุมองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์

กองบรรณาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หากท่านใดมีข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดทำวารสารฉบับต่อไป กองบรรณาธิการมีความยินดีรับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นดังกล่าวเพื่อนำมาปรับปรุงวารสารให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะให้ความสนใจติดตามวารสารฉบับต่อไป ไม่ว่าจะในฐานะผู้อ่าน เจ้าของบทความ หรืออื่น ๆ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นาวาเอก สุพจน์ สุระอารีย์
บรรณาธิการวารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ
ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

MOU 2544 ต่างมุมมองแต่จุดประสงค์เดียวกัน

MOU 2001: Different Perspectives but the Same Purpose

สมาน ได้รายรัมย์^{1*}

Samharn Dairairam

กองวิชาวิศวกรรมอุทกศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

Department of Hydrographic Engineering, Academic Affairs Division, Royal Thai Naval Academy

(Received 27/03/2025, Revised 14/06/2025, Accepted 14/06/2025)

บทคัดย่อ

บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ว่าด้วยพื้นที่อ้างสิทธิในไหล่ทวีปทับซ้อนกัน (Memorandum of Understanding between the Royal Thai Government and the Royal Government of Cambodia regarding the Area of their Overlapping Maritime Claims to the Continental Shelf – MOU 2544) มีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน 2 กรณี ได้แก่ การคงไว้และการยกเลิก MOU 2544 การยกเลิกโดยไม่มีสิ่งใดมารองรับย่อมส่งผลให้เกิดช่องว่างของการเจรจาแก้ไขปัญหา ต้องยอมรับว่า MOU 2544 คือความคืบหน้าในระดับหนึ่งที่มีการพยายามแก้ไขปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลร่วมกัน แต่ในอีกมุมมองอีกด้านก็ต้องยอมรับว่า MOU 2544 ได้สร้างความกังวลใจให้กับประชาชนโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเด็นอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะกูดของไทยที่สืบเนื่องมาจากการประกาศไหล่ทวีปของกัมพูชาที่พาดผ่านเกาะกูดของไทย อีกทั้งขนาดของพื้นที่ทับซ้อนที่มีขนาดใหญ่กว่าพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลอื่น ๆ ที่ไทยและประเทศเพื่อนบ้านเคยมีร่วมกัน บทความนี้จึงขอเสนอเหตุผลและความคิดเห็นในแต่ละด้านว่าแตกต่างกันอย่างไร และมีสิ่งใดที่สามารถเป็นจุดร่วม แต่ถึงอย่างไรสุดท้ายแล้วจุดประสงค์ของทุกฝ่ายนั้นไม่ว่าจะยกเลิกหรือไม่ก็มีจุดประสงค์ร่วมกันคือเพื่อการจัดการผลประโยชน์ของชาติทางทะเลที่สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยและกัมพูชาเป็นภาคีอยู่เป็นสำคัญ

คำสำคัญ: บันทึกความเข้าใจ พื้นที่อ้างสิทธิ ไหล่ทวีป

Abstract

There are two different opinions regarding Memorandum of Understanding between the Royal Thai Government and the Royal Government of Cambodia regarding the Area of their Overlapping Maritime Claims to the Continental Shelf – MOU 2544. The first opinion is to follow MOU 2544 whereas the other is to terminate the MOU 2544. The termination of the MOU 2544 will be the gap for solving the overlapping claimed areas between Thailand and Cambodia. The MOU 2544 is the progress of the problem solving. Thai people are not satisfied

¹ อาจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ (Lecturer, Academic Affairs Division, Royal Thai Naval Academy),

E-mail: samharn92@yahoo.com

* Corresponding Author

with the Cambodia's continental shelf crossing the Koh Kut making uncertainty about Thailand's sovereignty over Koh Kut. The area of overlapping claimed area is too big to compare with the others overlapping area between Thailand and neighboring coastal States. This article is to present the different reasons. MOU 2544 will be either still or terminated, the goal of both sides is for the national maritime interest of Thailand under the principle of the UNCLOS.

Keywords: Memorandum of Understanding, Maritime Claims, Continental Shelf

1. บทนำ

บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยพื้นที่อ้างสิทธิในไหล่ทวีปทับซ้อนกัน (Memorandum of Understanding between the Royal Thai Government and the Royal Government of Cambodia regarding the Area of their Overlapping Maritime Claims to the Continental Shelf – MOU 2544) ซึ่งไทยและกัมพูชาลงนามร่วมกันเมื่อ 18 มิถุนายน 2544 เป็นกรอบแนวทางหรือเครื่องมือในการเจรจาข้อยุติร่วมกันระหว่างไทยและกัมพูชา ที่ผ่านมามีการประชุมร่วมไทยและกัมพูชาประกอบด้วย การประชุมคณะกรรมการเทคนิคร่วม (Joint Technical Committee : JTC) 2 ครั้ง การประชุม Sub-JTC 2 ครั้ง การหารือไม่เป็นทางการของประธาน JTC ฝ่ายไทยและกัมพูชา 4 ครั้ง การประชุมคณะกรรมการทำงานร่วมไทย-กัมพูชาว่าด้วยการกำหนดพื้นที่พัฒนาร่วมทางทะเล 1 ครั้ง และการประชุมคณะกรรมการทำงานว่าด้วยระบอบพัฒนาร่วม 6 ครั้ง (สุพรรณวษา โชติคุณธัญ ถัง, 2566) MOU 2544 จะมีอายุครบ 24 ปีใน 18 มิถุนายน 2568 นี้ ในขณะที่ MOU 2544 ยังคงมีสถานะเช่นเดิมคือไม่มีความก้าวหน้าในการเจรจาใดๆ ที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในส่วนของการกำหนดเขตทางทะเลระหว่างกันในพื้นที่เหนือละติจูดที่ 11 องศาเหนือ หรือการจัดทำพื้นที่พัฒนาร่วมในพื้นที่ใต้ละติจูด 11 องศาเหนือ ตามที่ได้มีการระบุไว้ใน MOU 2544 ปัจจุบันรัฐบาลได้มีความพยายามในการเจรจายกเลิก MOU 2544 ต่อไป อย่างไรก็ตามได้มีผู้คัดค้านโดยเสนอให้ยกเลิก MOU 2544 โดยให้เหตุผลที่สนับสนุนแนวคิดของตนเอง

ความคิดที่หลากหลายทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและคัดค้านนั้นต่างก็มีจุดประสงค์เดียวกันคือเพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเลเป็นสำคัญ ต่างกันเพียงมุมมองที่มีต่อ MOU 2544 ที่แตกต่างกัน ฝ่ายที่เห็นด้วยนั้นก็คงต้องพึงเสียงคำแนะนำจากฝ่ายที่คัดค้าน เนื่องจากผู้ที่คัดค้านนั้นมีทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มที่คัดค้านก็คงต้องเข้าใจและเห็นใจข้าราชการที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมาอย่างยาวนาน หากยกเลิก MOU 2544 ไปก็ไม่มีกลไกที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินระหว่างไทยและกัมพูชา หากมองในข้อดีของข้อตกลงที่มีอยู่ อย่างน้อย MOU 2544 ยังเป็นเครื่องมือที่ให้เจ้าหน้าที่รัฐของทั้งสองฝ่ายได้ใช้ในการเจรจาร่วมกันต่อไป

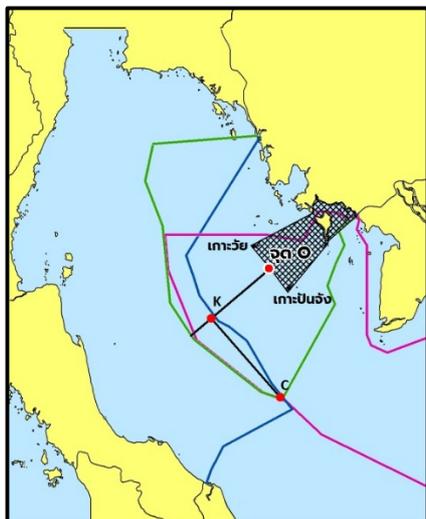
2. ความเป็นมา MOU 2544

2.1 เวียดนามประกาศเขตไหล่ทวีป เมื่อ พ.ศ.2514 กัมพูชาประกาศเขตไหล่ทวีปเมื่อ พ.ศ.2515 และไทยประกาศเขตไหล่ทวีปเมื่อ 18 มิถุนายน 2516 ส่งผลให้เกิดเป็นพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลขึ้นในอ่าวไทย โดยพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ทับซ้อนกับประเทศกัมพูชาและส่วนที่ทับซ้อนกับประเทศกัมพูชาและเวียดนาม ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทย
น้ำเงิน - ไทย เขียว - กัมพูชา ชมพู - เวียดนาม

2.2 ไทย กัมพูชา เวียดนาม ได้เจรจาเพื่อหาข้อยุติร่วมกันโดยเริ่มจาก กัมพูชาและเวียดนามร่วมกันประกาศน่านน้ำประวัติศาสตร์ จากนั้นทำการลากเส้นตรงเชื่อมต่อระหว่างเกาะว็องของกัมพูชาและเกาะโทเซา (หรือเกาะปันจ้ง) ของเวียดนาม ณ จุดกึ่งกลางบนเส้นเชื่อมต่อดังกล่าว (จุดโอ) กัมพูชาและเวียดนามได้ลากเส้นตั้งฉากมายังพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลสามฝ่าย ส่งผลให้พื้นที่ทางทะเลที่อยู่เหนือเส้นดังกล่าวเป็นของกัมพูชา และพื้นที่ทางทะเลที่อยู่ใต้เส้นเป็นของเวียดนาม ต่อมาไทยและเวียดนามได้เจรจาแบ่งเขตทางทะเลระหว่างกันตามแนวเส้น K - C รายละเอียดตามภาพที่ 2 คงเหลือพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นที่มาของ MOU 2544 ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 2 การเจรจาแก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่าง กัมพูชา - เวียดนาม และ ไทย - เวียดนาม

ภาพที่ 3 พื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย - กัมพูชา
ที่มาของ MOU 2544

2.3 ไทยและกัมพูชา ได้เจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างกันเป็นผลให้เกิดเป็น MOU 2544 โดยมีการลงนามร่วมกันเมื่อ 18 มิถุนายน 2544 สารสำคัญของ MOU 2544 คือ การแบ่งพื้นที่ทับซ้อนออกเป็น 2 ส่วน พื้นที่เหนือละติจูด 11 องศาเหนือให้ทำการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างกัน พื้นที่ใต้ละติจูด 11 องศาเหนือให้จัดทำเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม โดยทั้งสองพื้นที่ต้องดำเนินการไปพร้อมกันไม่สามารถแบ่งแยกได้ (Indivisible package)

2.4 ที่มาของตัวเลขพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ไทย-กัมพูชา 26,000 ตร.กม. หรือ 26,400 ตร.กม. พล.ร.ท.ศิริชัย เนยทอง ใช้แผนที่เดินเรือกระดาศคำนวณหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ไทย - กัมพูชา ได้ 26,000 ตร.กม. ต่อมา มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้พื้นที่ที่คำนวณได้ใหม่คือ 26,400 ตร.กม. นอกจากนี้มาตราส่วนของแผนที่เป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เช่น การคำนวณหาพื้นที่บนแผนที่แนบท้ายประกาศไหล่อทวิปของไทย หากทำการพล็อตคลาดเคลื่อนไป 1 มิลลิเมตร จะมีอัตราผิดได้ถึง 3.5 กิโลเมตร ดังนั้นขนาดของพื้นที่นั้นสามารถใช้ได้ทั้ง 26,000 ตร.กม. หรือ 26,400 ตร.กม. โดยการอ้างอิงแหล่งที่มา ทั้งนี้หากมีการเจรจาระหว่างกันเกิดขึ้นในอนาคตก็ควรจะต้องมีการกำหนดระวางแผนที่ มาตราส่วน มูลฐานทางราบ เพื่อให้ขนาดของพื้นที่ OCA มีขนาดเป็นที่ยอมรับที่ผ่านความเห็นร่วมกันทั้งสองฝ่าย

3. ความเห็นที่แตกต่างในการยกเลิกหรือคงไว้ MOU 2544

ความต้องการให้ยกเลิก MOU 2544 นั้น มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 ในสมัยรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มิใช่เริ่มมีในปัจจุบัน แต่ความต้องการดังกล่าวมีความชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้มีการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ทำให้ประชาชนได้รับทราบทั้งความเป็นมาและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งฝ่ายที่สนับสนุน คัดค้าน และฝ่ายที่ยังไม่มีความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใด แต่แต่ละฝ่ายต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนอย่างชัดเจน จึงขอเปรียบเทียบเหตุผลของแต่ละฝ่ายดังนี้

3.1 อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะกูด เหตุผลสนับสนุนให้คง MOU 2544 ไว้คือการที่กัมพูชายอมรับว่าเกาะกูดเป็นของไทยเพราะเส้นไหล่อทวิปของกัมพูชาที่ปรากฏบนแผนที่แนบท้ายนั้น มีลักษณะเว้นเกาะกูดไว้ซึ่งมีความแตกต่างจากแผนที่แนบท้ายประกาศไหล่อทวิปของกัมพูชาที่เส้นไหล่อทวิปพาดผ่านเกาะกูดของไทย นายคำนูน สิทธิสมาน อดีต สว. ได้ให้ข้อเท็จจริงว่า เกาะกูดเป็นของไทยโดยสมบูรณ์ตามสนธิสัญญาสยาม - ฝรั่งเศส ค.ศ.1907 อยู่แล้ว ดังนั้น MOU 2544 จึงไม่มีผลใด ๆ ต่ออำนาจอธิปไตยของไทยเหนือเกาะกูดแต่อย่างใด (คำนูน สิทธิสมาน, 2567)

3.2 ทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อน เหตุผลที่สนับสนุนให้ดำเนินการตาม MOU 2544 กลุ่มที่เห็นด้วยมีความเห็นว่าทั้งสองฝ่ายจะได้นำทรัพยากรในพื้นที่ใต้ละติจูด 11 องศาเหนือมาใช้ร่วมกันโดยการจัดทำพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Development Area: JDA) อย่างไรก็ตามในอีกมุมมองของกลุ่มที่คัดค้าน เช่น นายคำนูน ฯ เห็นว่าหากยึดถือตามหลักสากลในการประกาศไหล่อทวิป พื้นที่ทับซ้อนควรจะมีความกว้างตามที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย เมื่อพื้นที่ทับซ้อนน้อยลง ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่อยู่ในพื้นที่ทับซ้อนที่อยู่ในฝั่งของไทยก็ควรจะเป็นของไทยฝ่ายเดียว (คำนูน สิทธิสมาน, 2567) ส่วนมุมมองด้านวิชาการทางธรณีในด้านเทคนิคการขุดเจาะและธรณีสัณฐานนั้นแหล่งหรือแอ่งก๊าซธรรมชาติต่าง ๆ ที่อยู่ใต้พื้นดินไม่ได้มีการวางตัวอย่างชัดเจนว่าอยู่ในเขตใดเขตหนึ่งอย่างชัดเจนหรือสามารถทำการแบ่งได้ด้วยเส้นเขตแดนแต่อย่างใด (ครุจิต นาคทรพร, 2568) ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นข้อจำกัดด้านเทคนิคที่ค่อนข้างมีความสลับซับซ้อน เนื่องจากหากเส้นเขตแดนพาดผ่านแหล่งก๊าซ จะมีวิธีการอย่างไรในการกำหนดให้มีความชัดเจน

จากอดีตที่ผ่านมาการกำหนดเขตทางทะเลระหว่างรัฐ จะพิจารณาเฉพาะอาณาเขตทางทะเล เพื่อการขยายพื้นที่ทำการประมงออกไปในทะเล แต่ปัจจุบันอาณาเขตทางทะเลดูเหมือนจะเป็นเรื่องรองลงไปเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต โดยเฉพาะแหล่งก๊าซต่าง ๆ ที่อยู่ใต้ดินนั้นดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่รัฐชายฝั่งให้ความสำคัญมากขึ้น

3.3 เส้นไหล่ทวีปของกัมพูชาที่พาดผ่านเกาะกูด การกำหนดให้พื้นที่เหนือละติจูด 11 องศาเหนือให้ไทยและกัมพูชาาร่วมกันแบ่งเขตทางทะเลระหว่างกัน เป็นสิ่งที่ฝ่ายไทยต้องการให้เส้นที่พาดผ่านเกาะกูดได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ โดยใช้กลไกที่มีการกำหนดไว้ใน MOU 2544 แต่ดูเหมือนว่าความคาดหวังดังกล่าวนั้นค่อนข้างจะเป็นไปได้อย่างยากเนื่องจาก พล.ร.อ.ถนอม เจริญลาภ ได้เล่าให้ฟังในเวทีสัมมนาสาธารณะที่สยามสมาคม ปี พ.ศ.2544 ว่า “ผู้แทนกัมพูชาอ้างว่าตน ไม่อาจเจรจาเรื่องเขตแดนทางทะเลให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ โดยใช้คำว่า Non negotiable เพราะรัฐธรรมนูญกัมพูชา ค.ศ.1993 ห้ามไว้จะขอเจรจาเฉพาะเรื่อง JDA เท่านั้น” (คำนำณ สิทธิสมาน, 2567)

3.4 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ MOU 2544 กระทับกับดินแดนของไทยหรือไม่นั้น ดร.สรจักร เกษมสุวรรณ อาจารย์พิเศษ คณะนิติศาสตร์ ได้กล่าวเกี่ยวกับพระบรมราชโองการกำหนดไหล่ทวีปของไทยเมื่อ ปี พ.ศ.2516 ไว้ว่า “การใช้สิทธิอธิปไตยของไทยในการสำรวจและแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มิใช่เป็นการประกาศเขตดินแดนของราชอาณาจักรไทย” (สรจักร เกษมสุวรรณ, 2568) แต่ในอีกด้านหนึ่ง อ.ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์ คณบดีวิทยาลัยการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต ให้ข้อมูลว่า ประกาศกำหนดเขตไหล่ทวีปของไทยด้านอ่าวไทย เมื่อ 18 พฤษภาคม 2516 คือพระบรมราชโองการที่ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ในขณะเดียวกัน นายอังกูร กุลวานิช รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย ได้ยกข้อความในการประกาศไหล่ทวีปของไทยตอนหนึ่งว่า “จุดเริ่มของเส้นแบ่งเขตไหล่ทวีปนั้นจะเป็นไปตามที่จะได้ตกลงกัน” (อังกูร กุลวานิช, 2568) ความเห็นต่างในส่วนนี้นั้นย่อมเกิดความสงสัยว่าตกลงแล้วไหล่ทวีปของไทยด้านอ่าวไทยนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ อีกทั้งเหตุผลของทั้งสองฝ่ายนั้นก็สามารถเรียกได้ว่าถูกต้องทั้งคู่ หากเป็นแผ่นดินนั้นมีเพียงอำนาจอธิปไตย แต่พอเป็นทะเลแล้ว นอกจากอำนาจอธิปไตยแล้วยังมีสิทธิอธิปไตยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นอาณาเขตทางทะเลมีลักษณะเฉพาะที่ต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เนื่องจาก ป้อม ค่าย ฐานทัพ ไม่สามารถสร้างไว้อย่างถาวรกลางทะเล เพื่อรักษาอำนาจและสิทธิอธิปไตยทะเลได้ แต่เมื่อใดที่ต้องการใช้อำนาจและสิทธิอธิปไตยในอาณาเขตทางทะเลไทยต้องสามารถใช้ได้เสมอ พล.ร.ท.ศิริชัย เนยทอง อธิการบดีกรมอุทกศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคกฎหมายทะเล ให้ความเห็นว่า ไหล่ทวีปเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right) การประกาศอ้างสิทธิในไหล่ทวีปของแต่ละฝ่ายถือเป็นการอ้างสิทธิฝ่ายเดียว (Unilateral Claim) ไม่มีผลผูกพันให้อีกฝ่ายต้องยอมรับ ดังนั้นไหล่ทวีปที่ยอมรับร่วมกันจะต้องเป็นไปตามที่จะตกลงกันทั้งสองฝ่าย

3.5 พล.ร.อ.พัลลภ ตมิศานนท์ อดีต สว. ได้ให้ความเห็นไว้ว่า MOU 2544 ในบริบทของกฎหมายและขนาดของพื้นที่ไว้คือ

3.5.1 คำว่า “RECOGNISING” ที่ปรากฏในส่วนต้นของ MOU 2544 คือการยอมรับเส้นไหล่ทวีปที่กัมพูชาประกาศ ดังนั้น พล.ร.อ.พัลลภฯ จึงเห็นควรให้มีการยกเลิก MOU 2544 จากนั้นไทยและกัมพูชาจึงค่อยเจรจาทันทีบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ หรือกฎหมายทะเลตามหลักสากล (พัลลภ, 2567) ในมุมมองอีกด้านหนึ่ง MOU 2544 เป็นการร่วมลงนามทั้งไทยและกัมพูชา และคำว่า RECOGNISING นั้นได้ปรากฏในข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยเช่นกัน ตัวอย่างที่ชัดเจน

ได้แก่บันทึกความเข้าใจระหว่างไทย-มาเลเซีย ที่ลงนามร่วมกัน ณ เชียงใหม่ เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2522 ซึ่งเป็นที่มาของ JDA ไทย-มาเลเซียในที่สุด (MOU ไทย-มาเลเซีย, 2522)

3.5.2 ขนาดพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา มีขนาดใหญ่เกินจริงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-มาเลเซีย โดยพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-มาเลเซีย นั้นมีจุดเริ่มต้นเดียวกันและใช้วิธีการเดียวกันในการกำหนดเขตแดนทางทะเลระหว่างกัน เขตแดนทางทะเลที่แต่ละฝ่ายกำหนดเริ่มต่างกันเมื่อต่างฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกันในการนำเกาะโลซินมาเป็นส่วนหนึ่งของเขตทางทะเลระหว่างกัน จึงส่งผลให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลขึ้นและนำไปสู่การจัดทำ JDA ระหว่างกันเท่านั้น มิได้มีเหตุผลและความจำเป็นใด ๆ ที่ต้องแบ่งพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลออกเป็น 2 ส่วน แต่ในกรณีระหว่างไทยและกัมพูชานั้น มีความแตกต่างกันตั้งแต่ชายฝั่งออกไปในทะเล จึงทำให้พื้นที่ทับซ้อนทางทะเลมีขนาดใหญ่กว่าความเป็นจริงมาก โดยข้อเท็จจริงแล้วเส้นเขตแดนทางทะเลที่ออกจากฝั่งควรจะมีเพียงเส้นเดียว และเริ่มแตกต่างเมื่อยาวออกไปในทะเลและเริ่มได้รับอิทธิพลการปรับแต่งจากเกาะที่เรียงรายตามแนวชายฝั่งหรือที่อยู่ในทะเล (พัลลภ ตมิศานนท์, 2567)

3.6 ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิที่จะกระทบกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและเอกสารแนบท้าย MOU 2544 นั้น นายอังกูร กุลวานิช รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย ได้ให้ข้อมูลเพื่อคลายความกังวลใจเกี่ยวกับผลกระทบจาก MOU 2544 ต่อสิทธิของไทยในการประกาศไหล่ทวีปโดยอ้างอิงสาระใน ข้อ 5 ของ MOU 2544 ว่า “ภายใต้เงื่อนไขการมีผลใช้บังคับของการแบ่งเขตสำหรับการอ้างสิทธิทางทะเลของภาคีผู้ทำสัญญาในพื้นที่ที่ต้องมีการแบ่งเขต บันทึกความเข้าใจนี้และการดำเนินการทั้งหลายตามบันทึกความเข้าใจนี้จะไม่มีผลกระทบต่อ การอ้างสิทธิทางทะเลของแต่ละภาคีผู้ทำสัญญา” นอกจากนี้เอกสารแนบท้าย MOU 2544 นั้นเป็นเพียงแผนผัง มิใช่ แผนที่ ใช้เพียงการแสดงขอบเขตพื้นที่ที่แต่ละฝ่ายอ้างสิทธิทับซ้อนกันไม่ได้เป็นการยอมรับการอ้างสิทธิของฝ่ายกัมพูชา (อังกูร กุลวานิช, 2568)

4. บทวิเคราะห์และข้อพิจารณา ในประเด็นความเห็นต่างของแต่ละฝ่าย

ข้อเท็จจริงที่มีอาจเปลี่ยนแปลงได้นั้นคือ เกาะกูด อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของไทยโดยสมบูรณ์มาอย่างช้านาน ซึ่งไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่ฝ่ายไทยจะต้องมาทวงคืนเกาะกูดจากกัมพูชา เพียงแต่เส้นไหล่ทวีปที่กัมพูชาประกาศพาดผ่านเกาะกูดนั้น ได้สร้างความรู้สึกต่อผู้ที่ได้พบเห็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าเกาะกูดตั้งอยู่ในน่านน้ำของกัมพูชา หรือหากบางคนไม่ทราบความเป็นมาก็อาจจะเข้าใจได้ว่าเกาะกูดบางส่วนเป็นของกัมพูชา ประเด็นหลักของ MOU 2544 ปัจจุบันแบ่งแนวความคิดเป็น 3 ฝ่าย โดยฝ่ายแรกคือฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ MOU 2544 ต้องการให้ยกเลิก อีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายที่เห็นว่าต้องเจรจาหาข้อยุติร่วมกันโดยการใช้ MOU 2544 เป็นเครื่องมือในการเจรจา หากยกเลิกไปก็จะมีเครื่องมือที่ทั้งสองฝ่ายใช้หาหรือหาข้อยุติร่วมกันฝ่ายสุดท้ายหรือฝ่ายที่ 3 คือฝ่ายที่รับฟังข้อมูลจากทั้งสองฝ่ายว่ามีเหตุผลอย่างไรทั้งในการที่จะยกเลิกหรือเดินหน้าเจรจากันต่อไป สถานการณ์ตอนนี้ก็เปรียบเสมือนอยู่ท่ามกลางปัญหาที่ยังไม่มีทางออก (Dilemma Situation) จะไปต่อหรือพอแค่นี้ หากไปต่อจะไปต่อในรูปแบบใด หรือพอแค่นี้สิ่งที่ได้ดำเนินการมานั้นกว่าจะมาถึงตรงนี้ได้ก็ใช้เวลาหลายสิบปี แต่จากเหตุผลที่ได้ยกมานั้นพอวิเคราะห์และพิจารณาในทั้งสองแง่มุมได้คือ

4.1 อาณาเขตทางทะเลของไทยในส่วนของที่ประชิดหรือตรงข้ามกับประเทศเพื่อนบ้าน เคยมีการเปลี่ยนแปลงมาแล้วในอดีต ที่ชัดเจนได้แก่ ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามว่าด้วยการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างประเทศทั้งสองในอ่าวไทย เมื่อ 9 สิงหาคม 2540 ซึ่งผลการตกลงมีผลให้ไหล่ทวีปด้านอ่าวไทยของไทยมีการเปลี่ยนแปลง เป็นข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นถึงการยึด

ตามเนื้อหาในการประกาศไหล่ทวีปของไทย เมื่อปี พ.ศ.2516 ว่า “จุดเริ่มของเส้นแบ่งเขตไหล่ทวีปนั้นจะเป็นไปตามที่จะได้ตกลงกัน” อีกทั้งพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-เวียดนามนั้น มีขนาดเล็กมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา และการประกาศไหล่ทวีปของเวียดนามที่ใช้เกาะปันจ้งเป็นจุดฐาน ในขณะที่ไทยใช้เกาะกระและเกาะโลซินเป็นจุดฐาน ทำให้เกิดเป็นพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลที่เป็นไปตามลักษณะทางกายภาพที่มีความเป็นรูปธรรม อีกทั้งผลการเจรจาเขตแดนทางทะเลระหว่างกันก็เป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งสองฝ่าย

4.2 ประเด็นกฎหมายที่ว่า MOU 2544 มีผลผูกพันถือเป็นสนธิสัญญา หรือเป็น Provisional Arrangement ตาม UNCLOS 1982 หรือไม่นั้น ประเด็นนี้คงจะเป็นสิ่งที่นักกฎหมายแต่ละฝ่ายต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายได้มีการระบุไว้ใน ข้อ 3(b) ของ MOU 2544 ว่า “การแบ่งเขตทะเลอาณาเขตไหล่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ระหว่างเขตที่แต่ละฝ่ายอ้างสิทธิอยู่ในพื้นที่ที่ต้องแบ่งเขตตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งใช้บังคับ” สิ่งที่น่าสนใจคือการกำหนดเกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเลในส่วนของทะเลอาณาเขต ไหล่ทวีป (ตามลักษณะทางกายภาพ คือ พื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดินไม่รวมในส่วนที่เป็นมวนน้ำ) และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (หมายรวมถึงมวนน้ำ พื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของทะเลของผู้ที่ร่าง MOU 2544 นี้ว่า แม้พื้นที่ทับซ้อนจะเกิดจากไหล่ทวีปที่แต่ละฝ่ายประกาศภายใต้ UNCLOS 1958 แต่รายละเอียดในการเจรจาภายใต้ MOU 2544 นั้น มีข้อดีกล่าวคือได้รวมอาณาเขตทางทะเลที่สัมพันธ์กันและเกิดขึ้นใหม่อันได้แก่ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ที่เกิดขึ้นภายใต้ UNCLOS 1982 ไว้ด้วยแล้ว ไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาเช่นเดียวกับการที่อินโดนีเซียทำข้อตกลงเรื่องเขตทางทะเลกับไทยเรียบร้อยแล้ว ภายใต้ UNCLOS 1958 ปรากฏในเวลาต่อมาอินโดนีเซียประกาศเขต EEZ ล้ำเข้ามาในเขต EEZ ด้านทะเลอันดามันของไทย โดยอินโดนีเซียอ้างว่าการประกาศ EEZ ของอินโดนีเซียนั้นยึดถือตาม UNCLOS 1982 นอกจากนี้ MOU 2544 มีการกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นด้านหนึ่งของ MOU 2544 ก็เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน คือ การเจรจาตามหลักของกฎหมายระหว่างประเทศ

4.3 การยกเลิก MOU 2544 แล้วกลับไปเริ่มต้นเจรจาใหม่บนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกอยู่บนความคาดหวังว่ากัมพูชาจะพิจารณาปรับเส้นที่พาดผ่านเกาะกูดใหม่ และใช้กฎเกณฑ์สากลที่ยอมรับโดยทั่วไปหรือหลักการของกฎหมายทะเลในการกำหนดไหล่ทวีปใหม่ จะทำให้เส้นไหล่ทวีปของกัมพูชาไม่พาดผ่านเกาะกูดและพื้นที่ทับซ้อนมีขนาดเล็กลง แล้วจึงค่อยเจรจากัน ตามข้อมูลที่ พล.ร.อ.ถนอมฯ ได้เคยเล่าไว้ว่าเส้นเขตทางทะเลของกัมพูชาไม่น่าจะต่อรองได้ (Non negotiable) ดังนั้น MOU 2544 อาจจะเป็นเครื่องมือที่บังคับให้กัมพูชา “ต้อง” เจรจาในสิ่งที่กัมพูชาไม่ต้องการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ หาข้อยุติเรื่องเขตแดนทางทะเลกับไทยในพื้นที่เหนือละติจูดที่ 11 องศาเหนือ ควบคู่ไปกับสิ่งที่เป็นการต้องการของกัมพูชา คือ การจัดทำพื้นที่พัฒนาร่วมได้ละติจูด 11 องศาเหนือ

4.4 สถานะของเอกสารแนบท้าย MOU 2544 นายอังกูร กุลวานิช รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมายให้ข้อมูลว่า เอกสารแนบท้าย MOU 2544 คือ แผนผังมิใช่แผนที่ (อังกูร กุลวานิช, 2568) สอดคล้องกับ พล.ร.อ.พัลลภ ตมิศานนท์ อดีตสมาชิกวุฒิสภาและอดีตเสนาธิการทหารเรือ ที่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เอกสารแนบท้าย (Attachment) มีลักษณะเป็นแผนผังเพื่อแสดงข้อมูลบางส่วนของ OCA เท่านั้น ไม่ได้แสดงรายละเอียดข้อมูลสำคัญทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ ในลักษณะที่จะเรียกว่าเป็นแผนที่ได้เลย เช่นไม่มีเส้นแนวชายฝั่งเกาะ เส้นชั้นความสูง เส้นความลึกน้ำหรือแม้แต่ชื่อตำบลที่สำคัญทางภูมิศาสตร์ (พัลลภ ตมิศานนท์, 2568) ความเห็นสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับแผนผัง คือ “เอกสารแนบท้าย เป็นเพียงแผนผังที่ไม่มีเกาะกูดอีกทั้งเป็นแผนผังที่เร่งรีบจัดทำจนมีข้อผิดพลาดไม่น่าเชื่อถือ” เอกสารแนบท้าย MOU 2544 ได้ถูกระบุไว้แต่เพียงว่า

“Attachment” แปลได้ว่า “เอกสารแนบท้าย” (คำนำณ สิทธิสมาน และคณะ, 2567) มิได้กำหนดให้เป็น “แผนผัง” หรือ “แผนที่” แต่อย่างไร จุดประสงค์ของแผนที่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้นำไปใช้งาน เช่น แผนที่เดินเรือ จะแสดงข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ โดยแผนที่อาจจะแสดงข้อมูลอื่น ๆ ตามความเหมาะสมบ้างเพื่อประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำไปใช้งาน ทั้งนี้ยังมีแผนที่ประเภทหนึ่งที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านซึ่งเรียกว่า แผนที่เฉพาะเรื่อง (Thematic Map) ซึ่งมีมากมายหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้นำไปใช้งาน เช่น แผนที่สำมะโนประชากร แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนที่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ แผนที่เขตการปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้เอกสารแนบท้าย MOU 2544 ที่ถูกเรียกว่า “แผนผัง” นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแสดงสิ่งใด และสามารถถือเป็นแผนที่เฉพาะเรื่อง ได้หรือไม่ ยกตัวอย่างที่ชัดเจน ได้แก่ การประกาศเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนในของไทย พ.ศ.2505 การประกาศเส้นฐานตรงและน่านน้ำภายในของประเทศไทย พ.ศ.2513 และการประกาศไหล่ทวีปด้านอ่าวไทย พ.ศ.2516 ก็มีแผนที่แนบท้ายการประกาศทุกครั้ง โดยแผนที่แนบท้ายดังกล่าวนี้ถือเป็นแผนที่เฉพาะเรื่องที่ต้องการแสดงค่าพิกัดและเส้นแนวเขตอาณาเขตทางทะเลของไทยมิได้แสดงข้อมูลอื่นใดที่ไม่มีความจำเป็น

4.5 ไทยและกัมพูชา ได้เจรจาระหว่างกันเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลระหว่างกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 (ชุมพร ปัจจุสานนท์, 2566) หากไทยและกัมพูชาสามารถหาข้อยุติเรื่องเขตแดนทางทะเลระหว่างกันได้ และนำข้อยุติดังกล่าวมาประกาศเขตไหล่ทวีปของตนตามผลการเจรจา ก็จะไม่มีความทับซ้อนทางทะเลเช่นเดียวกับอาณาเขตทางทะเลของไทยด้านทะเลอันดามันที่เกิดขึ้นจากการนำข้อตกลงเรื่องเขตทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านมาประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ปัจจุบันสถานะแวดล้อมและปัจจัยในการเจรจาแก้ไขปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยและกัมพูชามีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่เนิ่นนานออกไป ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยเรื่องราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นและความคาดหวังว่าศักยภาพของแหล่งพลังงานธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (ครุจิต นาครทรรพ, 2566) ปัจจัยด้านการเมืองที่รัฐบาลมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการเจรจาซึ่งย่อมได้รับการตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์จากทุกองค์กรและบุคคล ที่ส่งผลให้การทำงานต้องดำเนินการไปอย่างรอบคอบรัดกุม ปัจจัยด้านสังคมที่ข้อเท็จจริงได้รับการถ่ายทอดเพียงบางส่วนส่งผลให้ประชาชนที่ได้รับทราบข้อมูลเฉพาะดังกล่าว เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

4.6 เจ้าหน้าที่รัฐ คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับ MOU 2544 คือ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย โดยมีหน่วยงานด้านเทคนิคอื่นที่คอยให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องได้แก่ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ และกรมอุทกศาสตร์ ที่ผ่านมา กรมสนธิสัญญาฯ ได้ออกมาให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน รวมทั้งการจัดเวทีสาธารณะในการให้ความรู้และรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ภายใต้ขอบเขตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทำการเจรจาระหว่างไทยและกัมพูชา โดยอธิบดีกรมสนธิสัญญาฯ ให้ข้อมูลที่สร้างความเชื่อมั่นว่า “กรมสนธิสัญญาและกฎหมายในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเจรจาแก้ไขปัญหา Overlapping Claims Area (OCA) ตระหนักถึงศักยภาพในพื้นที่ OCA โดยเร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหายอย่างเต็มที่โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของชาติทางทะเลและความมั่นคงด้านพลังงานเป็นสำคัญ” (สุพรรณวษา โชติกาญจน ถัง, 2566) นอกจากนี้หน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ได้แก่ กองทัพเรือ เองก็ได้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายว่าด้วยอาณาเขตทางทะเล เพื่อเป็นการให้ความรู้พื้นฐานแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

4.7 ภาคประชาชนและสังคม ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับ MOU 2544 มากกว่าในอดีตอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับอธิปไตยของไทยเหนือเกาะกูดที่มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน

ส่งผลให้เกิดการตีความและเข้าใจคลาดเคลื่อน ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วเกาะกูดเป็นของไทยโดยสมบูรณ์มาอย่างช้านาน เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ต้องการแหล่งอ้างอิงใด ๆ การหยิบยกประเด็นดังกล่าวมาให้ข้อมูลส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นประเด็นดังกล่าวนี้จึงควรมีความระมัดระวังให้การให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น การประกาศไหล่ทวีปของกัมพูชาที่ส่งผลกับอาณาเขตทางบกของประเทศเพื่อนบ้านนั้น มิได้เกิดขึ้นกับเฉพาะ เกาะกูดของไทยเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับเกาะฟูก็อกของเวียดนามที่เกาะฟูก็อกอยู่ในไหล่ทวีปของกัมพูชาทั้งเกาะ มิได้เป็นเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งเช่นเกาะกูด อีกทั้งกัมพูชาก็ยอมรับความจริงที่ว่าเกาะกูดเป็นของไทย โดยลักษณะดังกล่าว พล.ร.อ.ถนอม เจริญลาภ เคยเล่าให้ฟังว่ากัมพูชาแจ้งว่า “เกาะกูดเป็นของไทยแต่มี บางส่วนอยู่ในน่านน้ำของกัมพูชา”

5. ความเห็นของ พล.ร.ท.ศิริชัย เนยทอง

ผู้เขียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความเห็นกับ พล.ร.ท.ศิริชัย เนยทอง อดีตรองเจ้ากรมอุทกศาสตร์ ที่เคยทำหน้าที่เลขาธิการคณะกรรมการด้านเทคนิคกฎหมายทะเลของกรมอุทกศาสตร์ และมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลของประเทศไทยมาอย่างยาวนานได้แสดงความเห็นในทั้งสองประเด็นไว้ดังนี้

5.1 ความเห็นของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับ MOU 2544

5.1.1 MOU 2544 ได้ผ่านกาลเวลามาถึง 24 ปี แล้วยังไม่มีความหวังว่าจะสำเร็จ นั้นย่อมแสดงให้เห็นหรือเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่า MOU 2544 ไม่ใช่เครื่องมือที่ดีพอที่จะใช้แก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนได้อีกต่อไป

5.1.2 MOU 2544 มีการผูกติดระหว่างพื้นที่ 2 ส่วน ที่มีบริบทแตกต่างกันเข้าด้วยกัน โดยใช้คำว่า Indivisible Package นั่นคือพื้นที่ทั้ง 2 ส่วน จะต้องดำเนินการให้เสร็จไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติและที่ผ่านมา ฝ่ายกัมพูชาเองก็ไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างเพียงพอ

5.1.3 การแบ่งเขตในพื้นที่ตอนบน ถ้าจะยึดตามแนวทางเส้นมัธยะ ตามที่ระบุไว้ใน UNCLOS 1958 แล้ว ย่อมเป็นไปได้ยากที่ฝ่ายกัมพูชาจะยินยอม และถ้าฝ่ายไทยไปผ่อนปรน ก็จะเป็นเครื่องชี้ชะตาของไทยที่จะได้รับผลในการแบ่งเขตในพื้นที่ตอนล่างในอนาคต

5.1.4 สัดส่วนของพื้นที่ที่กัมพูชาจะได้รับในพื้นที่ตอนบนจะมีเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่เท่านั้น แต่กัมพูชาจะเรียกร้องจะได้พื้นที่ถึงครึ่งหนึ่ง และเมื่อแบ่งเขตในพื้นที่ตอนบนก็ยังคงเผชิญกับปัญหาค้ำคังคือหลักเขตแดนที่ 73 ที่ยังตกลงกันไม่ได้

5.1.5 MOU 2544 กำหนดวิธีการปฏิบัติหรือหนทางปฏิบัติไว้เพียงหนทางเดียวคือ การแบ่งพื้นที่ทะเลออกเป็น 2 ส่วน และปฏิเสธวิธีการอื่น ๆ ทั้งหมดที่มีมาแต่เดิม ซึ่งอาจเป็นทางเลือกที่ดีกว่าก็ได้ นอกจากนี้ MOU 2544 ยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญคือ ไม่มีข้อบทใน MOU 2544 ที่ว่าด้วยการบอกเลิก (Termination) โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เมื่อผ่านช่วงเวลาตามสมควรแล้ว การเจรจาอยู่ที่เดิมไม่ก้าวหน้า

โดยสรุปของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับ MOU 2544 มีความเห็นว่าการเดินทางเจรจาตามกรอบ MOU 2544 ไม่มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้เลย นั่นคือ มองไม่เห็นโอกาสและมองไม่เห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ได้เลย จึงสมควรยกเลิก MOU 2544 โดยต้องพูดคุยอย่างตรงไปตรงมากับฝ่ายกัมพูชาที่อ่อนน้อม

5.2 ความเห็นของกลุ่มที่เห็นด้วยกับ MOU 2544

5.2.1 MOU 2544 เป็นกลไกและเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เกิดเวทีการเจรจา คือการที่จะดึงเอาคู่กรณี คือ กัมพูชามานั่งพูดคุยอย่างเป็นทางการได้ และสามารถจะโน้มน้าวให้กัมพูชาได้เห็นประโยชน์ร่วมกันอย่าง

ตรงไปตรงมา ถ้าไม่เดินหน้าต่อตาม MOU 2544 แล้วจะขาดเวทีการพูดคุยและไม่สามารถเชิญกัมพูชา มาพูดคุยได้อย่างไร

5.2.2 การเดินหน้าต่อตามเงื่อนไข MOU 2544 ถือเป็นภาระที่ตกทอดมาจากรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร มาสู่รัฐบาลของ นางสาวแพทองธาร ชินวัตร ถือได้ว่าเป็น เจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ของฝ่ายการเมืองที่ประเมินว่า ผู้นำของทั้งสองประเทศมีความสนิสนมที่มองว่าบรรยากาศทางการเมืองและ ผู้นำสามารถเอื้ออำนวยให้เดินหน้าต่อไปได้

5.2.3 กลุ่มสนับสนุนจะเป็นหน่วยงานราชการ และข้าราชการที่เคยทำงานร่วมกันมาในอดีต หน่วยงานราชการของรัฐ ย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะไปดำเนินการที่ขัดแย้งหรือขัดกับเจตจำนงทางการเมืองของ ฝ่ายรัฐบาล นั่นคือหน่วยงานต่าง ๆ ต้องทำหน้าที่เป็นกลไกและเป็นเครื่องมือให้รัฐบาล กล่าวคือจำเป็นจะต้อง เดินหน้าต่อตาม MOU 2544 และใช้เป็นเครื่องมือในการเจรจากับกัมพูชาต่อไป และที่ผ่านมาหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องก็มีนโยบายที่จะรักษาเวทีการเจรจาทวิภาคีเอาไว้ เพื่อดึงเอาฝ่ายกัมพูชาเข้าร่วมเวทีทวิภาคี เพราะเห็นว่าภายใต้การเจรจาทวิภาคีนั้นจะสามารถควบคุมได้และเป็นการป้องกันไม่ให้นักัมพูชานำเรื่องไปสู่ ศาลหรือการป้องกันมิให้ชาติที่สามเข้ามายุ่งเกี่ยว

5.2.4 ประเด็นผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการต่อไปภายใต้ MOU 2544 คงเป็นไปได้ยาก แต่ก็จะช่วย ให้ความขัดแย้งผ่อนคลายหรือเป็นการซื้อเวลาไปก่อน คือ การลดความขัดแย้งโดยมีเวทีพูดคุย

5.3 ฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิก MOU 2544 ต้องเข้าใจว่า ฝ่ายไทยจะยกเลิกฝ่ายเดียวไม่ได้ การยกเลิกต้อง หารีหรือร่วมกับกัมพูชาและอธิบายให้กัมพูชาเข้าใจว่า MOU 2544 ไปต่อไม่ได้จริง เพราะเหตุใดฝ่ายที่ต้องการให้ ไปต่อ ก็ต้องเข้าใจว่า MOU 2544 มีจุดอ่อนหลายประการ การจะเดินหน้าต่อแบบที่ ๑ ก็ไม่น่าจะสำเร็จ ถ้าจะเดินหน้าต่อก็ต้องหารือกับฝ่ายกัมพูชาว่าจะปรับแต่งหรือ Fine-tune อย่างไม่ให้ไปต่อได้ ดังนั้นไม่ว่าจะ ยกเลิกหรือเดินหน้าต่อก็ต้องพูดคุยกันทั้ง 2 กรณี ต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกัน

6. สรุปและข้อเสนอแนะของผู้เขียนที่มีต่อกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยว่าจะมีแนวทางที่เป็นจุดร่วมกัน ในการแก้ปัญหาอย่างไร

ข้อมูลเกี่ยวกับ MOU 2544 มีมากมายหลากหลายความเห็นแต่สามารถแบ่งเป็น 2 ความเห็นหลัก ๆ คือ ความกังวลว่า MOU 2544 คือการยอมรับของฝ่ายไทยในการอ้างสิทธิของกัมพูชาและจะส่งผลกระทบต่อเอกราชในอนาคต จึงเห็นควรให้ยกเลิก MOU 2544 แล้วให้นักัมพูชาพิจารณาเส้นไหล่ทวีปตามหลักสากลหรือพื้นฐาน กฎหมายระหว่างประเทศ แล้วจึงเจรจาร่วมกันใหม่ ในขณะที่อีกความเห็นมีมุมมองว่า MOU 2544 คือการ ดำเนินการตาม UNCLOS 1982 ซึ่งมีผลบังคับใช้กับทุกประเทศแม้ไม่ได้ให้สัตยาบันก็ตาม ทั้งนี้ใน MOU 2544 ก็ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะเจรจบบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ แม้จะยกเลิก MOU 2544 ไป ข้อความดังกล่าวก็คงจะยังปรากฏบน MOU ฉบับใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลประโยชน์ของชาติ คือ เหตุผลที่ทุกฝ่ายยึดถือในการออกมาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ MOU 2544 ตั้งแต่วันแรกที่มีการลงนามร่วมกันเมื่อ 18 มิถุนายน 2544 จนถึงปัจจุบัน หากถามว่า MOU 2544 มีสถานะ เป็นอย่างไรและมีความคืบหน้าอย่างไร ก็คงต้องตอบว่า “อยู่ที่เดิม” ไม่ได้มีความคืบหน้าใด ๆ อีกทั้งไม่ได้มีผล การเจรจาใด ๆ ระหว่างไทยและกัมพูชา ภายใต้ MOU 2544 ออกมา แม้จะมีความพยายามในการยกเลิก MOU 2544 ของฝ่ายไทย แต่ก็ได้มีผลใดที่เป็นรูปธรรมที่ถึงกับส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อ MOU 2544 ณ ปัจจุบันก็คงต้องตอบว่า MOU 2544 ยังอยู่ที่เดิมไม่มีความคืบหน้าใด ๆ

หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีความพร้อมในการดำเนินการภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การเจรจาร่วมกับฝ่ายกัมพูชา ซึ่งเป็นการเจรจาระหว่างประเทศนั้น ณ ปัจจุบันมีเพียง MOU 2544 ที่เป็นเครื่องมือที่ระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล หากยกเลิกแล้วเริ่มเจรจากันใหม่ก็สามารถทำได้ เพียงแต่ขาดความชัดเจน ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือในการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง การยกเลิก MOU 2544 ไม่ใช่สิ่งที่ไม่สามารถทำได้แต่ต้องใช้เวลาพอสมควร ทั้งการตีความเกี่ยวกับสถานะว่าเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศหรือไม่ และการยกเลิกนั้นต้องมีขั้นตอนกระบวนการอย่างไรหรือไม่ นอกจากนี้เมื่อยกเลิกไปแล้วกว่าจะมีข้อตกลงฉบับใหม่ตามที่หลายฝ่ายคาดหวังคงต้องใช้เวลาานานยิ่งกว่า ดังนั้นการกำหนดมาตรการชั่วคราวให้กับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เช่นนั้นสูญญากาศการเจรจาจะเกิดขึ้น และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลต่อเนื้อหาในข้อตกลงฉบับใหม่อย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

- คุรุจิต นาครทรรพ. (2566, 10 สิงหาคม). *กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. การอ้างสิทธิในไหล่ทวีปในอ่าวไทย ระหว่างไทย – กัมพูชา: เขตพื้นที่ไหล่ทวีปคาบเกี่ยวไทย-กัมพูชา (OCA) ในอ่าวไทย: แปลง Conflicts ให้กลับมาเป็น Opportunities*. [PowerPoint slides]. การสัมมนา "การอ้างสิทธิในไหล่ทวีปในอ่าวไทย ระหว่างไทย-กัมพูชา", คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุรุจิต นาครทรรพ. (2568, 28 มกราคม). *OCA ไทย-กัมพูชา ข้อเท็จจริงและทางเลือก*. [PowerPoint slides]. กระทรวงการต่างประเทศ, คณะกรรมการการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร.
- คำณูณ สิทธิสมาน. (2567, 21 มกราคม). *เจรจา 'พื้นที่ทับซ้อน' ไทยกัมพูชารอบใหม่ จะเดินตาม MOU เก่าหรือไม่?* สำนักข่าวอิศรา. <https://www.isranews.org/article/isranews-article/125655-Kamnoon.html>
- คำณูณ สิทธิสมาน, พัลลภ ตมิศานนท์, และสมชาย แสงวงการ. (2567, 4 มีนาคม). *ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา. คณะกรรมการวิชาการของวุฒิสภา จัดกิจกรรม "การพูดคุยระหว่างสมาชิกวุฒิสภา" (Morning Talk) ครั้งที่ 2. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.*
- ชุมพร ปัจจุสานนท์. (2566, 10 สิงหาคม). *กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. การอ้างสิทธิในไหล่ทวีปในอ่าวไทย ระหว่างไทย – กัมพูชา: การระงับข้อพิพาทภายใต้ภาค 15 ของอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982: กรณีศึกษาไทย – กัมพูชา*. [PowerPoint slides]. การสัมมนา "การอ้างสิทธิในไหล่ทวีปในอ่าวไทย ระหว่างไทย-กัมพูชา", คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันทึกความเข้าใจระหว่างราชอาณาจักรไทยและมาเลเซีย เกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การร่วมเพื่อแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ทะเลบริเวณที่กำหนดของไหล่ทวีปของประเทศทั้งสองในอ่าวไทย. (2522, 21 กุมภาพันธ์). รจ. เล่ม 97 ตอนที่ 70 หน้า 3.
- ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์. (2568). *เปิดบันทึกอดีตหัวหน้าคณะเจรจาพื้นที่พัฒนาร่วมไทย – มาเลเซีย แนะนำให้ยกเลิก MOU 2544 โดยเร็ว*. <https://www.facebook.com/share/p/1GWruwy1mG/?mibextid=wwXlfr>

- พัลลภ ตมิศานนท์. (2567, 24 เมษายน). *รายการเคลียร์คดี ชัดเจน (MOU 2544 บันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ทับซ้อน ไทย-กัมพูชา ไปต่อหรือพอเท่านี้)*. [รายการโทรทัศน์]. NBT.
- พัลลภ ตมิศานนท์. (2567, 2 พฤศจิกายน). *รายการอิสรภาพแห่งความคิด (เตือนภัยกับกบฏ 3 ชั้น พ่ายเขมรเสียดินแดน)*. หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. <https://www.thaipost.net/news-update/683908/>
- สรจักร เกษมสุวรรณ. (2568, 28 มกราคม). *OCA ไทย-กัมพูชา ข้อเท็จจริงและทางเลือก: MOU 2544 ในมุมมองของนักกฎหมายระหว่างประเทศ*. [PowerPoint slides]. กระทรวงการต่างประเทศ, คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร.
- สุพรรณวษา โชติกัญญาณ ถัง. (2566, 10 สิงหาคม). *กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. การอ้างสิทธิในไหล่ทวีปในอ่าวไทย ระหว่างไทย - กัมพูชา: การเจรจา OCA ในอดีตและปัจจุบัน*. [PowerPoint slides]. การสัมมนา "การอ้างสิทธิในไหล่ทวีปในอ่าวไทย ระหว่างไทย-กัมพูชา", คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังกูร กุลวานิช. (2568, 28 มกราคม). *OCA ไทย-กัมพูชา ข้อเท็จจริงและทางเลือก: คลายสงสัยไขปมคำถาม OCA*. [PowerPoint slides]. กระทรวงการต่างประเทศ, คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร.

Cultural factors as key components for optimised International Cooperations: A case study of ASEAN and Western differences

Thananun Aungkajornkul^{1*}

Naval Education Department, Navy

(Received 02/12/2024, Revised 30/04/2025, Accepted 01/05/2025)

Abstract

Maritime security is crucial for the Indo-Pacific region since it serves as a critical component of both global logistics and economic stability. However, the region's security landscape is both traditionally and non-traditionally complex and contested. International cooperation, therefore, is often observed as tangible solutions to tackling these challenges. Yet, the existing cooperative mechanisms have been questioned by their overlapping complexity of alliances leading to challenges in balancing interests especially a collaboration of ASEAN and Western nations where differences have been noticed and somehow regressing trust. Contemporarily, a simple factor as culture has played a vital role in shaping security perspectives, as illustrated by the U.S.'s overlooked cultural considerations in Iraq and Afghanistan, which impacted operational success (Gorka, 2016). Integrating cultural understanding within security frameworks (through a theory like Social Identity Theory: SIT) may optimise cooperation, particularly with ASEAN participants, by deepening trust and shared identity. While cultivating a shared perception of common interests is challenging and time-consuming to assess, cultural engagements can offer a more effective approach to fostering cooperation and partnerships that benefit existing cooperations through elementarily undemanding processes as language participation, tradition and culture immersion, and multi-level relationships. This qualitative-approach paper aims to provides actionable strategies for enhancing ASEAN-Western cooperation through culturally tailored trust-building measures by provoking a sense of "us" toward partnership.

Keywords: International collaboration, Cultural Understanding, Social Identity Theory

Introduction

Regarding its presence as a critical feature of logistics and transportation, maritime security in the Indo-Pacific region has been considered vital over time. More than 80% of the world's trade is conducted via maritime routes, with a substantial portion through the Indo-Pacific's regions, especially through the Strait of Malacca (United Nations Conference on Trade and Development

¹ Head of Wargaming simulation, Wargaming Division, Naval Strategic Studies Center, Naval Education Department, Royal Thai Navy, E-mail: kim.afaps@gmail.com

* Corresponding Author

[UNCTAD], 2018). This significance necessitates safeguarding these shipping lanes since it is essential not only for the Indo-Pacific region but also for maintaining the smooth functioning of global supply chains (Bradford et al., 2022). As a result, ensuring the maritime security and openness of these sea lanes is not merely a regional priority but a global imperative.

The Indo-Pacific's maritime security landscape has been fraught with contemporary challenges that individual states are increasingly unable to address unilaterally. The growing presence of piracy, illegal fishing, territorial disputes, and military expansion has escalated tensions and introduced diverse security threats in maritime domains which conclude both traditional and non-traditional threats exclusively. China's territorial claims in the South China Sea, for instance, underline the potential for conflict over disputed waters and resources, challenging the sovereignty and security interests of several regional states (Kaplan, 2014). Likewise, piracy and armed robbery, for instance, continue to affect areas like the Strait of Malacca, threatening both the safety of vessels and the economics of nations dependent on maritime trade (Till et al., 2023). Given the transnational nature of these challenges, it is clear to say that no single country can effectively mitigate these threats unilaterally because of the complexity and diversity of those challenges. Instead, the region requires a collective approach, where nations share resources, intelligence, and expertise to combat security threats effectively.

International cooperation has thus emerged as a key principle for advancing maritime security in the Indo-Pacific. By promoting stability and resilience for regional security, Indo-Pacific nations have developed mechanisms that enable participants to share resources, exchange intelligence, and patrol coordination. ASEAN, for example, has been engaged in regional dialogue and joint initiatives, particularly through its Regional Forums. These engagements lead to collaborative communication and trust promotion to a form of resilience promotion against shared vulnerabilities (Chan & Kaye, 2022). The complexity and transnational scope of maritime challenges also necessitates nations to engage in security cooperation, where mutual interests and common challenges are prioritised over unilateral strategies. However, it is worth critically examining whether the existing mechanisms are sufficiently effective or have become more secure through the adoption of a collaborative community framework.

International security cooperation in the Indo-Pacific region is complex and challenging per se. Most of those complications are from the overlapping complexity of alliances and security partnerships. Regional states must navigate alliances or partnerships with multiple security organisations, such as ASEAN, the Quad, and the Indian Ocean Rim Association (IORA), each involving complex diplomatic balancing acts due to the competing interests of global hegemony. These overlapping frameworks can complicate decision-making and require significant coordination,

transparency, and trust. The existing collaborations, however, either in the scheme of relative or absolute gains have left immature interpretations leading to misunderstanding or distrust outcomes, where some create a wall to prevent perpetual peace or sustainability development. As such, security complications need to be analysed and paid attention to avoid misunderstandings and ensure cooperative efforts. As maritime security dynamics evolve, promoting cohesive and adaptive security cooperation will be essential to mitigate the Indo-Pacific's security complexity. Therefore, it raises a critical inquiry about what mechanisms or tools could enhance existing cooperative frameworks and strengthen partnerships to address shared security challenges effectively. If a war breaks out tomorrow, who should a nation fight with or how can a nation trust its partners? Additionally, with the rising trend of cultural consideration, how can culture ameliorate international collective cooperation?

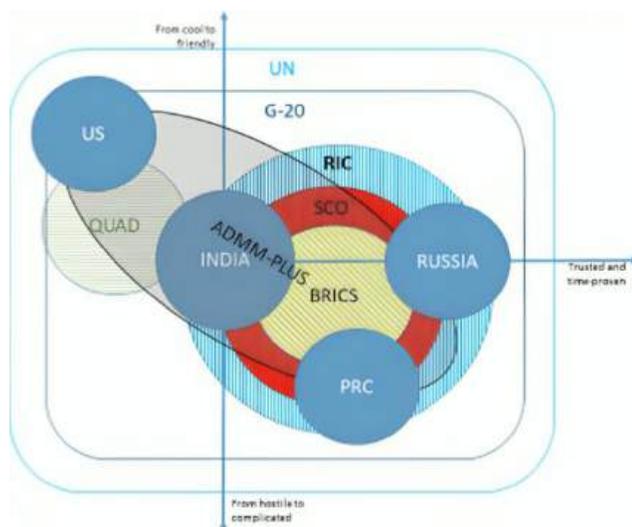

Figure 1. International security complexity (Muraviev et al., 2021)

Contemporary security studies discourse accentuates the increasing relevance of cultural factors in shaping security perspectives. Historically, security strategies have principally focused on military and economic strengths, where they often overlooked cultural dimensions (Roth, 2015). As global interactions become more complex, the role of culture in shaping national identity and aligning public opinion toward security policies has gained prominence. Failures of U.S. military operations in Iraq and Afghanistan, for example, revealed critical oversights regarding local cultural dynamics, resulting in unanticipated resistance and misaligned engagement strategies (Gorka, 2016). The consequences of a lack of cultural awareness in these operations lead to a failure to

cooperate and coordinate with local people effectively (Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction [SIGAR], 2021) and ultimately an unsuccessful approach to achieve desired objectives. These cases illustrate that cultural understanding is not an option but essential in promoting cooperation and stability which can lead to desired success. Despite the fact that “culture” has been ubiquitous and simple in some understanding, academic studies have shown some adverse result as a factor normally being disregarded. Therefore, it rises an article question mentioning that; “to what extent could cultural factors optimise security cooperation between ASEAN nations or with others?”

Using Social Identity Theory (SIT) as a lens, this essay will argue that “culture” is critical and can optimise security cooperations, particularly between ASEAN and Western nations. First, this essay will outline Social Identity Theory and its components. Following that, acknowledgements of the theory, adopted by international partisans, will be addressed toward documented and policy implementations. Later, this essay will highlight why cultural factors are essential and how those factors can alleviate trust. Finally, through a comprehensive analysis of ASEAN common cultures, it will explore potential implementations for Western to consider when collaborate with ASEAN nations that can further strengthen regional unity and cooperation. This essay aims to emphasise the significance of cultural aspects which can deepen an inclusive attachment toward partners. The arguments in this essay have been supported academically by theories, publications, and some empirical experiments as a framework for explanations and suggestions. However, the suggested implementations in this essay have some limitations due to difficulties of psychological assessment where they require time and processes for tangible evaluation, but can be applied with the information operation assessment for a further study.

I. Social Identity Theory: Definition, Significance, and Components

Henri Tajfel and John Turner (1979), Polish and British social psychologists, developed Social Identity Theory (SIT) in the late 20th Century. It offered a psychological explanation of how individuals define themselves through social interactions and how these interactions shape intergroup behaviours. According to SIT, people categorise themselves and others into various social groups, whether by nationality, religion, profession, or ethnicity, which forms the basis of social identity. These identities influence behaviours, trust, and loyalty toward members of their own group (in-group) while often viewing others (out-groups) with discrimination or bias (Tajfel & Turner, 1979). A classic example of SIT can be seen in sports, where fans strongly identify with their teams and express loyalty by celebrating victories and, conversely, disputes with opposing fans. This example highlights how group identification impacts interpersonal behaviours and perceptions, even when group membership is arbitrary (Hewstone et al., 2002). Since individual

being considered into any in-group considerations, it will affect an enthusiasm or the will to do deeper, which eventually affect an outcome.

SIT is structured around three primary components: social categorisation, social identification, and social comparison. Firstly, social categorisation is the process by which people classify themselves and others into groups to better understand and navigate the social world (Turner et al., 1987). For example, people categorise others by nationality, such as identifying as Thai, American, or Australian. Secondly, social identification occurs when individuals adopt the characteristics, values, and norms of their in-group, which strengthens their group loyalty and self-esteem. For instance, identifying as a member of a profession, like a doctor or an engineer, shapes personal behaviour in ways that reflect the norms of that professional group (Brewer, 2002). Lastly, social comparison is the tendency to favour one's in-group over out-groups to maintain positive self-esteem. This component underpins in-group favouritism, where individuals prioritise their group's needs over others', often leading to prejudice and discrimination (Tajfel, 1981).

SIT has been reflected and perceived in the policies of major international organisations and countries to promote unity and pursue strategic objectives. The European Union (EU), for instance, promotes a shared "European identity" to strengthen political cohesion among member states. By promoting a collective identity, the EU can enable cooperative behaviour across national diversities, which bolsters support for initiatives such as economic integration and political solidarity (Ellemers et al., 2004). Similarly, the United States often promotes a national identity emphasising democratic values and freedom, both domestically and internationally, to unify its citizens and build alliances (Haslam et al., 2020). China, in contrast, emphasises cultural and historical continuity, encouraging citizens to view themselves as part of a long-standing national heritage. This unified identity is leveraged to promote loyalty to the state and national cohesion, especially in policies aimed at reinforcing territorial unity (Yamagishi, 1994). Through these examples, SIT not only illustrates the powerful role of group identity in guiding policy and promoting intergroup cohesion across different political landscapes, but also demonstrates the reputation of the theory being accepted worldwide.

As per theoretical fundamentals, individuals can categorise themselves into multiple social groups based on characteristics like nationality, profession, religion, ethnicity, political, and cultural identities (Tajfel & Turner, 1979). As a result, people simultaneously hold numerous social identities that shape their self-concept and social behaviour. For instance, one might identify as a woman, a scientist, a Canadian, and a mother, all at once, with each identity influencing her interactions and values in distinct ways (Turner et al., 1987). Not all identities, however, exert equal influence. Research shows that certain identities are more significant and,

therefore, play a more central role in self-concept. Roccas and Brewer (2002) introduced the Social Identity Complexity Model, which demonstrates that individuals perceive some identities as more integral to their self-view based on situational and social contexts. For example, individuals with a high level of identity complexity manage multiple identities fluidly, while those with lower complexity prioritise singular identities that dominate their social behaviour.

To support the concept, the study by Hogg and Turner (1987) highlighted that situational context affects which identity becomes most salient. When individuals are primed with an in-group threat, they tend to prioritise national or ethnic identities over occupational ones. Those significant identities can enhance in-group loyalty and, at the same time, create defensive behaviours. This experiment underscores that the hierarchy of identities shifts based on external factors, making certain identities more influential than others in specific contexts. Similarly, key findings from Spadaro et al. (2024) show that national identity serves as a strong predictor of in-group favouritism, as participants from 17 countries displayed greater trust and cooperation with those who shared their national identity over other identities. This study highlights that in-group favouritism is a cross-cultural phenomenon but varies by the salience and strength of specific identities. Trust behaviours were notably stronger in collectivist cultures, underscoring how context influence's identity importance and in-group bias. These results from the experiments have supported the idea of an unequal influence of identity in which, in a crisis situation, trust would be connected toward a specific identity rather than some general.

II. Cultural identity: overlooked element that can leverage “trust”

Some identities will outweigh others in significance, and this is particularly relevant in security contexts (Roth, 2015) where the key identity appears to be culture. Culture, defined as the shared values, beliefs, and practices that shape the behavior and perceptions of a group, plays a critical role in understanding and addressing security issues (Huntington, 1996). Culture, however, has been ignored, underestimated or disregarded, in security frameworks, which many people have thought that it's an uncomplicated factor where everyone understands and implements already. However, an explicit example can be perceived through the disappointment of American operations in Iraq and Afghanistan which reveal some troubles of lacking of cultural awareness. This underestimation led to failures in understanding local contexts, causing operational inefficacies and resistance among local populations. For instance, counterinsurgency strategies that emphasised direct combat rather than local power structures and social norms contributed to growing anti-American sentiments, undermining trust and escalating conflict (Katzman, 2015). Such cases demonstrate that cultural misunderstandings can jeopardise operations, highlighting the need to incorporate cultural identity into security planning or operations.

Furthermore, in recognising the importance of culture within security frameworks, an interdisciplinary understanding is vital. Studies in anthropology, psychology, and sociology provide a multidimensional understanding of culture, reflecting perceptions and actions. For example, Clifford Geertz (1973), an American anthropologist, emphasised that culture is a symbolic system that conveys different meanings toward a subjective interpretation. This distinction reveals the significance of cultural values affecting how communities perceive and respond to security issues. Dr. Hans J. Roth (2015) further supports this view by arguing that culture should be studied at all degrees to create a more explicit understanding in security strategies. Roth posits that interdisciplinary research can better identify how cultural factors influence operational success or failure. This is because cultural identities and beliefs have an impact on group cohesion, attitudes toward authority, and readiness to cooperate. Thus, interdisciplinary analysis is essential in addressing complex security challenges rooted in cultural dynamics.

Cultural identity often influences how individuals interact within and outside their communities. In Henri Tajfel's prominent experiment (1970), participants were divided into arbitrary groups, resulting in in-group bias and favouritism despite no substantial differences between groups. This "minimal group paradigm" demonstrates that even minor differences can lead to loyalty toward one's group and suspicion toward others, behaviours amplified by cultural engagements. When applied to national security, these dynamics suggest that cultural identity, often more significant than other social identities, can drive strong allegiances or hostilities. Cultural values and norms deeply embedded within identity thus play a formative role in shaping perceptions and reactions to security threats (Hogg & Abrams, 2006). These findings emphasise the importance of understanding cultural influence on group behaviour to develop effective and cultural-related security policies.

Perceptions of security vary substantially across cultural contexts and can complicate security aspects. Western nations often prioritise individual freedoms and democratic ideals in their security policies, while Asian nations may emphasise collective stability and harmony (Leung & Bond, 1984). These differences can lead to contradictory security observations and potential misunderstandings between states. China's historical and cultural assertion of the "nine-dash line" in the South China Sea is perceived by many Western nations as an aggressive stance. For China, however, these claims are framed within a narrative of national heritage and sovereignty, reflecting its cultural emphasis on historical continuity and territorial integrity (Tsirbas, 2016). Such disparities in security perceptions demonstrate that cultural context is crucial in understanding and resolving international conflicts.

In-group and out-group dynamics also emphasise the significance of culture in security frameworks. SIT suggests that individuals derive self-esteem from societies, leading to favoritism toward in-group and bias against out-group members (Tajfel & Turner, 1979). This can be observed in international relations where cultural or national identities reinforce in-group alliances. A positive example of cultural understanding leading to favoritism can be seen through the Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA) between the United States and the Philippines. The agreement was signed after Philippines-American cultural ties were strengthened through the 2013 Typhoon Haiyan disaster relief operation. Before the signatory of EDCA, the relationship between the Philippines and America was not entirely smooth, evident in the rejection of the draft Treaty of Friendship in 1991, where nationalism or opposition to the US presence in the Philippines was prioritised over foreign relationships (Kraft, 1993). The rejection, then, reflects more toward out-group bias or the feeling American being “others.” However, the successful humanitarian assistance and disaster relief (HADR) operations from the U.S. promoted in-group solidarity and trust, paving the way for the EDCA’s establishment in 2014 (Lum & Dolven, 2014). This case highlights how cultural alignment and shared values can strengthen security cooperation, where the simplicity of cultural understanding can lead to strategic success or deepening trust.

Conversely, cultural misunderstandings can exacerbate out-group perceptions and accelerate tensions. The current South China Sea (SCS) conflict exemplifies how cultural narratives—such as China’s nine-dash line claim—can lead to perceptions of threat-like where it incites division among neighboring nations and Western powers (Vaughn & Morrison, 2006). Although China has a long historical connection with ASEAN and Western nations, the cultural misunderstanding narratives from the SCS implementations can lead to uncomfortable relationships or bias toward participants. Such out-group dynamics, fueled by cultural misunderstandings, impede diplomatic resolutions and can escalate regional insecurity. These cases, of both cultural misunderstanding and understanding, underline the impact of cultural dynamics on global security. It demonstrates that culture is not merely a backdrop but also an active force shaping security outcomes. Recognising the influence of culture in security frameworks is, therefore, essential for developing more inclusive and effective international security strategies.

Culture plays a crucial role in promoting trust by creating in-group attachment and reducing misperceptions. Culture can enhance a shared identity which can strengthen harmony among society. This aspect can be observed in the European Union, where shared historical and cultural values have advanced a collective European identity that reinforces cooperation on

defence and security initiatives (Bruter, 2003). Similarly, Dr. Hans J. Roth (2015) argues that a shared identity facilitates alliances by creating a sense of belonging that reinforces commitment toward mutual goals. Additionally, cultural understanding encourages open communication by promoting respect for each nation's norms and practices. An obvious example can be seen via the success of joint peacekeeping operations. In UN peacekeeping missions, a cultural approach has led to improved conflict resolution and local acceptance (Autesserre, 2014). Furthermore, culture promotes consistency and integrity in partnerships. NATO's enduring stability is a prime example; shared democratic values are linked to "trust" (Roth, 2015). Psychological safety is another vital factor, allowing transparency and risk-taking without fear of judgment (Edmondson, 1999). This factor encourages more reliable exchanges where it relates to trust. Finally, cultural alignment promotes fairness and equity where these elements can ensure that cooperation can occur through mutual benefit. The focus on equality and territorial integrity embedded in ASEAN's fundamental principles has been considered an essential mechanism to enhance community cooperation (Nesadurai, 2008). However, if cultures have been mentioned and paid attention well enough, why perpetual peace or permanent cooperation has been challenged markedly, as can be perceived day by day?

International collaboration is essential for addressing global challenges, but cultural factors (though often mentioned) are rarely put into practice. This oversight leads to miscommunication, mistrust, and failed to achieve desired outcomes. While scholars emphasize cultural sensitivity (Hofstede, 2001; Trompenaars & Hampden-Turner, 2011), practical strategies for managing cultural differences are often missing. As a result, without active integration into communication and decision-making, misunderstandings arise (Stahl et al., 2010). For example, Western collaborators may value directness, while East Asian partners may prefer indirect communication and hierarchy. When such differences go unmanaged, tension and disengagement will then follow (Morrison et al., 2003). Ignoring cultural perspectives can also reinforce unequal power dynamics, limiting inclusivity and collaboration (Adams et al., 2007). To succeed, international projects must move beyond acknowledging culture in theory. They, on the other hand, should acknowledge cultural differences, foster implementations, execute training, and build cultural competence, to build trust and shared understanding.

In summary, cultural identity has been an essential factor to promote community favoritism in other words "trust". Yet it is often overlooked, especially in a security context leading to inter-group conflicts and ultimately failure. In contrast, culture can advance "trust" since it can build a shared identity, encourage open communication, demonstrate consistency and integrity, stimulate psychological safety, and promote fairness and equity among partners. However, the

practicality of cultural applications is challenging since it is most mentioned in theory but not in practice. It's important to identify key differences between ASEAN and Western nations, highlight the common characteristics that strengthen ASEAN's cultural identity, and explore how trust can be built through cultural context.

III. ASEAN common identities: the foundation of in-group favoritism

The fundamental step before suggesting cultural implementation is to understand ASEAN cultural identities and uniqueness. ASEAN nations share common cultural values that shape regional identity, influencing policies, social structures, cooperative frameworks and characteristics. Those identities have been implemented fundamentally in many aspects such as laws, society (way of living), and norms. Common cultural identities, such as family respect, language diversity, and collectivist perspectives, distinguish ASEAN from other regions and underscore the importance of cultural engagement mechanisms for fostering stronger partnerships. A deeper understanding of ASEAN's shared cultural elements can provide insight into the development of inclusive and collaborative engagement strategies especially when dealing with Western countries.

Family Respectfulness

Family respect is the backbone of social structures in ASEAN countries, deeply influencing interpersonal relationships and community dynamics. Across ASEAN nations, family-centered values emphasise respect for elders, prioritising family well-being, and family ties. This belief aligns with traditions from Confucian, Buddhist, and indigenous values that stress filial respectfulness (Ikels, 2004). Research highlights how this respect for the family hierarchy extends into broader social interactions where it often manifests as a gratitude toward authority and seniority. The study by Hofstede (2001), for example, demonstrates how these values promote stable family units and community cohesion by embedding respect for family as a collective responsibility. Accordingly, in Thailand, the concept of “geng jai” involves acting in a manner that prevents causing discomfort to others, especially for family members, reflecting a high regard for community welfare (Komin, 1991). This cultural emphasis on family respectfulness influences regional interactions and offers a model for international relations based on mutual respect and acknowledgment of authority within collaborative settings.

Language Distinction

ASEAN's linguistic diversity is another significant feature of the region, creating distinction and obstruction simultaneously. Unlike regions with predominant languages, ASEAN countries possess unique linguistic profiles that create a robust multilingual environment. Of the ten ASEAN nations, only two share a national language; Malaysia and Singapore share Malay as a national language. Each nation is also linguistically diverse internally. This linguistic diversity within

ASEAN with languages such as Thai, Tagalog, Bahasa Indonesia, and Malay, reflects and strengthens cultural uniqueness (Sneddon, 2003). The absence of a predominant language across ASEAN emphasises the importance of multilingualism and fosters adaptability, as communities often navigate intergroup communication through multiple languages and dialects (Wong & Rubdy, 2020). This linguistic diversity not only reinforces ASEAN's cultural richness but also serves as a barrier and bridge in diplomatic and social engagements, underscoring the need for translation and cultural adaptation in fostering regional unity.

Collectivist Perspectives

ASEAN societies generally exhibit a strong collectivist orientation, where individual interests are often subordinate to group harmony and community well-being. Hofstede's (1984) research on cultural dimensions classified several ASEAN nations as having high collectivism scores. His research indicates a substantial inclination toward prioritising group needs over personal autonomy. Collectivist cultures, as seen in ASEAN countries, emphasise group cohesion, family values, and the interconnectedness of individual identities within a community framework. This stands in contrast to individualistic characteristics (Western-minded nations are often classified as an individualist) where personal autonomy and self-expression are typically prioritised (Triandis, 1995). While collectivist cultures emphasise shared identity and social roles, individualistic cultures focus on personal achievements and self-fulfillment. ASEAN's collectivist orientation encourages unity, as regional cooperation aligns with cultural norms that value group welfare over individual gains, making it a suitable foundation for collaborative regional policies and agreements (Roth, 2015). The differences between both collectivist and individualist can be seen in Table 1 below.

In short, ASEAN cultures are unique and distinct from Western perspectives. To establish any cooperation with ASEAN nations, it's better exploit understanding through unique characteristics. As mentioned, common cultural traits include strong community and family ties, language diversity, and a collectivist mindset. These factors contribute to a deeper in-group bond, fostering trust among members who share a common identity. Therefore, it is interesting to explore how does ASEAN nations overcome their cultural differences with the West? What tangible steps can be implemented to enable a stronger sense of belonging within ASEAN countries?

Table 1. Collectivist vs. Individualist Comparison

Aspect	Collectivist Cultures	Individualist Cultures	Academic Reference
Definition of Self	Interdependent; identity linked to group memberships and relationships	Independent; identity based on personal traits and autonomy	Triandis (1995)
Decision-Making	Group-oriented; prioritises group harmony over personal choice	Individual-oriented; values personal choice and autonomy	Hofstede (2001)
Communication Style	Indirect; emphasises harmony, avoiding confrontation	Direct; values clarity, self-expression	Gudykunst & Nishida (1986)
Value on Relationships	Long-term and loyalty-focused; community and family are primary	Short-term and transaction-focused; individual needs take precedence	Triandis (1995); Ting-Toomey (2019)
Motivation	Based on group goals, loyalty, and social approval	Based on personal achievement and individual goals	Markus & Kitayama (2014)
Conflict Resolution	Avoids conflict to maintain group harmony; relies on mediation	Approaches conflict openly; uses direct negotiation and individual rights	Ting-Toomey (2019); Hofstede (2001)
Sense of Duty	Strong sense of duty to family and in-group; values sacrifice	Emphasis on self-reliance and personal responsibility	Roth (2015); Triandis (1995)
Workplace Dynamics	Teamwork-oriented; decisions are made collectively	Individual performance-focused; decisions are often made independently	Hofstede (2001); Trompenaars & Hampden-Turner (2011)
View on Success	Success is shared and reflects group effort	Success is individual and reflects personal ability	Markus & Kitayama (2014); Triandis (1995)

IV. Suggested applications for Cultural Engagement through ASEAN Common Culture: the promotion of “trust”

By analysing the common but unique aspects of ASEAN cultures, some suggested implementations have been assessed through the lens of SIT. The analysis first starts with the concept of “identity prototypicality,” as argued by Haslam et al. (2020) in *The New Psychology of Leadership*, suggests that leaders and institutions align with group values to resonate with their audience. The finding underpins that more influential or effective achievements are tied profoundly in addition to 'being one of us'. This concept is highly relevant in ASEAN’s context, where cultural engagement reflects ASEAN’s collective identity. In other words, ASEAN cultures can foster stronger ties between member states and other partners. This can also reflect that identity-based engagement can yield more meaningful, durable relationships in cross-cultural settings. Acknowledging ASEAN’s shared cultural elements through engagement initiatives can promote an inclusive approach that builds unity through cultural respect and mutual understanding. The suggested initiatives can be seen through promoting language learning, embracing traditional practices, and strengthening community relationships which will be elaborated as follows:

Language Learning and Usage:

Promoting language learning and addressing when working bilaterally or unilaterally with ASEAN nations can foster cross-cultural communication and mutual understanding. Academically, language can be a powerful tool for reducing social distance and strengthening relationships. An experiment by Giles and Byrne (1982) highlighted that language convergence—adjusting one’s language style to align with another’s—can enhance social acceptance and trust. In ASEAN, the use of English as a working language helps bridge linguistic gaps while allowing member nations to retain their native languages as markers of identity. However, encouraging multilingual initiatives, where it might be specific for ASEAN states such as Thai, or Tagalog, may deepen cultural respect and eventually will be more inclusive. Studies show that linguistic awareness promotes diplomatic inclusivity, as it signals respect for cultural diversity and counters the dominance of global languages in regional discourse (Wong & Rubdy, 2020). The implication is that ASEAN members or any potential partners can concentrate on language initiatives to promote understanding and deepen a sense of us. In other words, the local language usage is not about participant understanding, but it is a tool supporting a perception of “us.”

Embracing Traditions and Cultural Practices:

Integrating traditional practices through ASEAN cultural engagement reinforces a sense of shared values and respect for one another’s heritage. The notion of identity prototypicality asserts that such practices can act as a “prototype” for shared identity within a group, aligning diverse members with a common cultural framework (Haslam et al., 2020). Embracing customs—such as festivals and local rituals—reinforces unity and strengthens

intergroup relations. Academic studies support this, showing that shared rituals increase group cohesion. For example, an experiment by Hobson et al. (2017) found that participants engaged in synchronised movement or shared rituals conveyed higher levels of trust and in-group bonding. Within ASEAN, organising regional festivals such as Hari Raya in Malaysia and Songkran in Thailand can foster inclusivity and collective identity which can deepen connections through cultural appreciation. The implication of the embracing mechanism, therefore, could be seen through voluntary request to participate in targeted traditions or cultures which will eventually lead to a more inclusive (in-group) identity. The involvement of any traditions or cultures by volunteers will initiate a deeper attachment of “us” than attending by a request.

Community and Personal Relationships:

Strengthening community ties across ASEAN through collaborative programs and interpersonal relationships fosters a foundation of trust and psychological safety. Although this implementation appears routine and has been practiced for years, earlier analysis (collectivist perspectives) indicates that it requires further attention to develop concrete recommendations. Appropriate to say, this approach is highly essential for long-term cooperation since it can link toward deeper trust. Psychological safety, for example, is key to promote open communication and reducing conflict (Edmondson, 1999). When individuals feel psychologically safe, they are more likely to engage in honest dialogue without fear of negative repercussions. This principle can be applied to ASEAN members and partners by creating cross-border community projects that encourage active involvement and interaction among member states. For example, studies on intergroup contact theory (Pettigrew & Tropp, 2006) suggest that sustained contact between groups reduces prejudice and promotes mutual understanding. ASEAN and other international partners could implement community engagement programs—such as youth exchange initiatives or volunteer-driven cultural immersion programs—to facilitate direct, positive interactions among participants. This implies deepened relationships can diminish biases and strengthen in-group trust, which will affect better cooperation.

To support suggested implementations, the significance of cultural engagements can be best seen through historical operational achievements. Examples, such as the Malayan Emergency (1948-1960), demonstrate the importance of cultural understanding in “Hearts and Minds” operations. The British strategy to win local support in counterinsurgency focused on gaining trust through cultural alignment and community engagement, leading to military achievement (Thompson, 1966). Building relationships with local Malay communities, including respecting religious practices and integrating local governance structures, helped weaken insurgent influence and promoted a sense of in-group belonging with the British forces (Hack, 2009). This approach highlights the potential of culturally grounded strategies to enhance security by fostering in-group associations which ended up meeting strategic goals.

The success of “Hearts and Minds” approach highlights the value of cultural engagement, especially for ASEAN heritage. Building trust through shared cultural values, inclusive communication, and respect for traditions aligns with ASEAN’s collectivist culture, which values harmony and mutual respect. These elements, when integrated into policy frameworks, can strengthen regional unity and create a more resilient ASEAN capable of addressing shared challenges through a culturally inclusive lens. If any nation successfully engages more toward cultural mechanisms and can be acquainted as a cultural in-group, trust and cooperative bonds are not far to perceive from members. In addition, cultural participation offers an effective approach to addressing shared perceptions of interests or challenges, thereby enhancing collective security objectives.

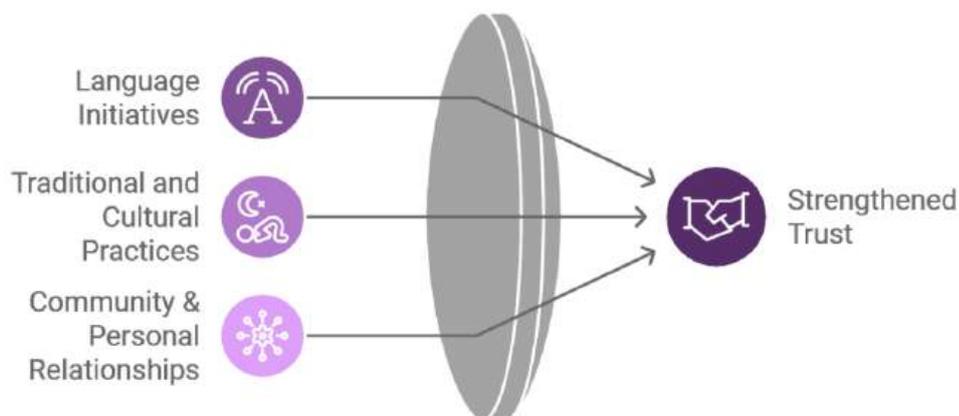

Figure 2 Trust through suggested implementations

Conclusion

The integration of cultural understanding within security frameworks is pivotal for promoting resilience and cooperation in the ASEAN regions. The shared cultural identities among ASEAN nations, including family respect, linguistic diversity, and collectivist perspectives, provide an inherent foundation for collaborative engagements. However, these commonalities must be actively leveraged through cultural engagement strategies to transform subjective similarities into concrete ones. This analysis highlights that ASEAN’s cultural values not only shape individual and group identities but also enhance regional cohesion and trust. Predominantly, these aspects are critical for addressing complex, transnational security challenges.

Applying the Social Identity Theory within the ASEAN cultural contexts reveals how cultural engagement can craft a sense of “us”. As per the theory, the concept of “identity prototypicality” emphasizes aligning with ASEAN’s shared values to promote cooperation.

Encouraging language learning, embracing traditional practices, and fostering community relationships can serve as effective mechanisms for reinforcing cultural bonds. Language proficiency, for example, reduces social barriers and advances mutual respect, enhancing diplomatic inclusivity and communication. Additionally, embracing regional festivals voluntarily with local defence partners serves as a prototype for ASEAN identity. As a result, cultural engagement mechanisms can cultivate a sense of shared heritage which will overcome national differences.

Overall, prioritising cultural engagement within ASEAN's cooperative frameworks theoretically can enhance trust, inclusivity, and psychological safety. All of these aspects, remarkably, are essential for effective cooperations and can tighten in-group bonds. As ASEAN navigates evolving security challenges and geopolitical pressures, recognising and integrating these cultural elements can deepen partnerships, mitigate conflicts, and create a more cohesive security landscape that aligns with both regional and global interests. By identifying how cultural alignment reduces misunderstanding and enhances trust, this paper can contribute to sustainable security frameworks in the Indo-Pacific. However, these suggested implementations have some limitations on the fact that the evaluation process requires remarkable time to meet expected outcomes. It is, then, worth having further studies regarding evaluating criterion of any assessments and also some quantitative experiments.

References

- Adams, J., Gurney, K. A., & Marshall, S. (2007). *Patterns of international collaboration for the UK and leading partners*. Evidence Ltd.
- Autesserre, S. (2014). *Peaceland: Conflict resolution and the everyday politics of international intervention*. Cambridge University Press.
- Bradford, J. F., Chan, J., & Kaye, S. (Eds.). (2022). *Maritime cooperation and security in the Indo-Pacific region*. Brill.
- Brewer, M. B. (2002). The psychology of prejudice: Ingroup love and outgroup hate? *Journal of Social Issues, 55*(3), 429-444.
- Bruter, M. (2003). Winning hearts and minds for Europe: The impact of news and symbols on civic and cultural European identity. *Comparative Political Studies, 36*(10), 1148-1179.
- Chan, J., & Kaye, S. (2022). The Importance of Cooperation in Maritime Security. In J. F. Bradford, J. Chan, & S. Kaye (Eds.), *Maritime cooperation and security in the Indo-Pacific region*. (pp. 175–188). Brill.
- Edmondson, A. C. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly, 44*(2), 350-383.
- Ellemers, N., De Gilder, D., & Haslam, S. A. (2004). Motivating individuals and groups at work: A social identity perspective on leadership and group performance. *Academy of Management Review, 29*(3), 459-478.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. Basic Books.
- Giles, H., & Byrne, J. L. (1982). An intergroup approach to second language acquisition. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 3*(1), 17-40.
- Gorka, S. (2016). *Defeating jihad: The winnable war*. Regnery Publishing.
- Hack, K. (2009). The Malayan Emergency as counter-insurgency paradigm. *Journal of Strategic Studies, 32*(3), 383-414.
- Haslam, S. A., Reicher, S. D., & Platow, M. J. (2020). *The new psychology of leadership: Identity, influence, and power*. Routledge.
- Hewstone, M., Rubin, M., & Willis, H. (2002). Intergroup bias. *Annual Review of Psychology, 53*, 575-604.
- Hobson, N. M., Gino, F., Norton, M. I., & Inzlicht, M. (2017). When novel rituals lead to intergroup bias: Evidence from economic games and neurophysiology. *Psychological Science, 28*(5), 733-750.
- Hofstede, G. (1984). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Sage.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks.
- Hogg, M. A., & Abrams, D. (2006). *Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes*. Routledge.

- Hogg, M. A., & Turner, J. C. (1987). Intergroup behaviour, self-stereotyping and the salience of social categories. *British Journal of Social Psychology*, 26(4), 325-340.
- Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon and Schuster.
- Ikels, C. (2004). *Filial piety: Practice and discourse in contemporary East Asia*. Stanford University Press.
- Kaplan, R. D. (2014). *Asia's Cauldron: The South China Sea and the end of a stable Pacific*. Random House.
- Katzman, K. (2015). *Iraq: Politics, security, and U.S. policy* (Vol. 22). Washington: Congressional Research Service.
- Komin, S. (1991). *Psychology of the Thai people: values and behavioral patterns*. Research Center, National Institute of Development Administration (NIDA).
- Kraft, H. J. S., (1993). *Philippines-U.S. Security Relations in the post-bases era*. Australian National University.
- Leung, K., & Bond, M. H. (1984). The impact of cultural collectivism on social judgment and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(4), 793-804.
- Lum, T., & Dolven, B. (2014). *The Republic of the Philippines and U.S. Interests-2014*. Congressional Research Service.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (2014). *Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation*. In *College student development and academic life* (pp. 264-293). Routledge.
- Morrison, E. W., Chen, Y. R., & Salgado, S. R. (2003). Cultural Differences in Newcomer Feedback Seeking: A Comparison of the United States and Hong Kong. *Applied Psychology*, 53(1), 1-22.
- Muraviev, A.D., Ahlawat, D. & Hughes, L. (2022). India's security dilemma: engaging big powers while retaining strategic autonomy. *International Politics*, 59, (pp. 1119–1138).
<https://doi.org/10.1057/s41311-021-00350-z>
- Nesadurai, H. E. S. (2008). The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). *New Political Economy*, 13(2), 225-239.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751-783
- Roccas, S., & Brewer, M. B. (2002). Social identity complexity. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 88-106.
- Roth, H. J. (2015). *Culture: An underrated element in security policy*. Geneva Centre for Security Policy.
- Sneddon, J. N. (2003). Diglossia in Indonesian. *Bijdragen tot de Taal-, Land-en Volkenkunde*, 159(4), 519-549.

- Spadaro, G., Liu, J. H., Zhang, R. J., Gil de Zúñiga, H., & Balliet, D. (2024). Identity and Institutions as Foundations of Ingroup Favoritism: An Investigation Across 17 Countries. *Social Psychological and Personality Science*, 15(5), 592-602.
- Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction [SIGAR]. (2021). *What we need to learn: Lessons from twenty years of Afghanistan reconstruction*.
- Stahl, G. K., Mäkelä, K., Zander, L., & Maznevski, M. L. (2010). A look at the bright side of multicultural team diversity. *Scandinavian Journal of Management*, 26(4), 439-447.
- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223(5), 96-103.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. Cambridge University Press.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Thompson, S. R. (1966). *Defeating communist insurgency*. London: Chatto & Windus.
- Till, G., Schofield, C., & Bradford, J. (2023). Introduction. In *Maritime cooperation and security in the Indo-Pacific region* (pp. 1-15). Brill.
- Ting-Toomey, S., & Dorjee, T. (2019). *Communicating across cultures*. Guilford Publications.
- Triandis, H. C. (1995). Individualism and collectivism. Routledge.
- Trompenaars, F., & Hampden-Turner, C. (2011). *Riding the waves of culture: Understanding diversity in global business*. Nicholas Brealey International.
- Tsirbas, M. (2016). *What Does the Nine-Dash Line Actually Mean?* The Diplomat. <https://thediplomat.com/2016/06/what-does-the-nine-dash-line-actually-mean/>
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Basil Blackwell.
- United Nations Conference on Trade and Development [UNCTAD]. (2018). Review of maritime transport 2018. United Nations.
- Vaughn, B & Morrison, W. M. (2006). *China-Southeast Asia Relations: Trends, Issues, and Implications for the United States*. Congressional Research Service [CSR] Report for Congress.
- Wong, A. W. S., & Rubdy, R. (2020). Language, identity, and ASEAN: A linguistic perspective. *Asian Journal of Applied Linguistics*, 7(2), 145-160.
- Yamagishi, T. (1994). Trust and commitment in the United States and Japan. *Motivation and Emotion*, 18(2), 129-166.

Unpacking King Rama IX's Aspirational Commitment: Contribution for Governance, Societal Values, and the Monarchy-People Nexus in Thailand

Chaded Sookde^{1*}

Coordination and Acceleration Division for Development in the Special Areas of Southern Border Provinces Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC)

(Received 10/12/2024, Revised 29/04/2025, Accepted 15/06/2025)

Abstract

This academic article examines the significant role of King Rama IX's aspirations, as reflected in his speeches, in shaping governance, societal values, and the relationship between the monarchy and the Thai people. King Rama IX ruled for nearly seventy years, merging traditional monarchy with modern governance, with a particular focus on sustainable development, moral leadership, and community engagement. His speeches, beyond their ceremonial function, instilled a national ethos centered on unity, ethical conduct, and civic duty. This study analyzes how these aspirations influenced Thai governance, promoting inclusivity, shared responsibility, and resilience. By positioning the monarchy as a moral compass, King Rama IX strengthened its role as a guardian of social values and national identity. His pledges deeply impacted various social groups, fostering civic participation and aligning royal vision with public aspirations. Additionally, the paper explores how his commitments interact with the broader socio-political landscape, demonstrating their lasting influence on governance and cultural continuity in contemporary Thailand. This study underscores the enduring impact of King Rama IX's legacy, providing insights into the evolving relationship between the monarchy, governance, and the people, and highlighting the balance between tradition and modernity in shaping Thai identity.

Keywords: Monarchy, Governance, Thai Identity, Civic Engagement, Social Values

¹ Director of the Administration Group, Coordination and Acceleration Division for Development in the Special Areas of Southern Border Provinces, Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC),

E-mail: philosopher.vagabond@gmail.com

*Corresponding Author

1. Introduction

King Rama IX, or King Bhumibol Adulyadej, through his royal speeches, established a discourse that remains deeply embedded in the collective memory of the Thai people. These speeches, more than mere ceremonial addresses, articulated a vision for a unified and progressive Thailand, shaping national governance and the relationship between the monarchy and its citizens. The Thai monarchy's public commitments hold substantial weight, often serving as formal pledges that influence policy, societal values, and the interplay between royal authority and the people.

King Rama IX's reign spanned almost seven decades, a period marked by political upheavals and shifting public sentiment. His speeches reaffirmed the monarchy's commitment to the well-being of the Thai people and social stability. As noted by Phuaphansawat & Unchanam (2023), the King's public declarations were not only aspirations for national development but also strategic efforts to cultivate a collective identity among Thais and reinforce their allegiance to the monarchy.

The significance of his discourse lies in his ability to evoke a sense of mutual obligation between the monarchy and the people. The pledges made by the monarch were not fleeting political rhetoric; rather, they symbolized a sacred covenant aimed at aligning national governance with the public's welfare. By emphasizing moral integrity, shared prosperity, and social responsibility, King Rama IX positioned himself as a unifying figure in a society often divided along political lines. His speeches conferred upon the monarchy an almost divine legitimacy, encouraging civic participation and national pride, while simultaneously reiterating the responsibilities of Thai citizens in preserving their cultural heritage and national integrity.

This academic article examines the impact of King Rama IX's royal speeches, analyzing how his vision continues to shape Thai governance, social values, and the strong relationship between the monarchy and the people. The study also explores how these speeches balanced tradition and modern transformation, forging a unified national identity amidst Thailand's evolving political landscape.

2. Results of the Study

2.1 Governance

King Rama IX emphasized participatory governance, urging citizens to engage in national development efforts, thus fostering a sense of duty and ownership among the Thai people. His approach to governance prioritized community engagement, ensuring legitimacy while addressing social needs. His speeches reflected democratic principles, reinforcing that good governance should align with the values and aspirations of the citizens (Nagavajara, 2020).

One of the most significant themes in his speeches was sustainable development. For instance, in a 1997 address, King Rama IX stated: *“Development must take into account the benefits for all, ensuring that prosperity does not come at the expense of the environment or social well-being.”* This vision informed policies such as the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), which emphasized moderation, resilience, and sustainable resource management (Rungrojsuwan, 2022).

King Rama IX's advocacy for sustainable development has fundamentally transformed community engagement in Thailand. His emphasis on participatory governance was not merely a theoretical concept but was actively realized through the involvement of local communities, particularly within the realm of ecotourism. By integrating sustainable practices, King Rama IX inspired a paradigm shift where local populations became key players in ecological conservation, while simultaneously engaging in economic activities that improved their standard of living.

Ecotourism played a pivotal role in fostering community participation. Tseng et al. (2019) highlighted how local communities, motivated by the King's vision for sustainable development, embraced tourism as a path to economic self-sufficiency. Village leaders and craftsmen began shaping tourism strategies that aligned with both environmental sustainability and cultural preservation. This collaboration not only promoted ecological management but also reinforced the community's identity and solidarity.

Further studies, such as those by Palmer and Chuamuangphan (2021), emphasized the strong connection between community-based tourism and local commitment. They found that in areas where ecotourism thrived, community members took pride in their role as stewards of cultural and natural resources. Local traditions and ecological knowledge became central to the tourism experience, allowing visitors to engage authentically with Thai culture while supporting environmental conservation. This mutual benefit underlined the principles of participatory governance, as residents actively shaped the direction of tourism initiatives, ensuring their voices were heard.

Moreover, as Nomnian et al. (2020) argued, community-led tourism not only provided economic opportunities but also engaged people in decision-making processes that directly impacted their environment. This approach nurtured a sense of social responsibility, where community members recognized their shared role in preserving both their cultural heritage and natural surroundings. The collective understanding of sustainable development as a shared responsibility further strengthened their commitment to the community's well-being.

Palapin and Housengchai (2024) provided additional insights into the success of community-based tourism in fostering social ties and reinforcing cultural values. Their research showed that the income generated from ecotourism initiatives was reinvested into community

projects, improving local infrastructure and quality of life. This reinvestment cycle helped sustain local traditions and ecological practices, creating a robust collective identity centered around shared experiences and mutual benefits.

King Rama IX's focus on sustainable development, particularly through participatory ecotourism, has left a lasting mark on Thai society. Local communities are no longer just beneficiaries of tourism; they are active participants embodying democratic values and social responsibility. These principles continue to influence modern governance in Thailand, especially in sectors like water resource management and healthcare. The integration of participatory planning models has become essential for addressing urgent social challenges while upholding the democratic ideals championed by King Rama IX. However, the implementation of these ideals has not been without challenges.

Chaichakan and Khampeng (2025) examined innovative tools designed to improve participatory planning in local contexts. Their findings emphasized the importance of integrating local knowledge and involving community members in decision-making processes. This participatory approach helps mitigate conflicts over resource allocation and fosters a sense of ownership among citizens. However, significant challenges remain, particularly regarding the inclusivity of citizen feedback and its effective integration into policy-making processes. For instance, while local engagement is crucial for water resource management, many communities still face barriers to full participation.

In the health sector, Tejativadhana et al. (2018) explored the socio-economic factors influencing health governance in Thailand. They argued that participatory approaches must consider these factors to ensure equitable access to healthcare. Public health initiatives must not only engage communities but also address the broader socio-economic realities that impact health outcomes. Scholars believe that incorporating community insights can enhance service provision and contribute to a healthier population, reflecting the social responsibility embedded in Thai national identity.

Institutionalized participatory governance, as highlighted by Rajan et al. (2019) and Boossabong & Chamchong (2019), has made significant strides in aligning with King Rama IX's democratic principles. These initiatives create platforms for citizens to actively engage in governance, strengthening civic responsibility and social solidarity. While transparency and accountability have improved in recent government reforms, challenges such as bureaucratic rigidity and entrenched interests still hinder full citizen involvement.

The successful application of participatory governance demonstrates progress, but it also reveals a dual reality. On the one hand, there have been tangible successes reflecting a more inclusive and participatory approach to governance, aligned with King Rama IX's democratic values. On the other hand, persistent challenges like resource constraints, political

will, and socio-economic barriers highlight that achieving fully participatory governance is neither straightforward nor simple.

The complexity of these initiatives underscores the importance of aligning the wider institutional environment with participatory ideals. To truly reflect the spirit of social responsibility central to Thai identity, efforts must be made to bridge the gap between political intentions and community realities. Only through ongoing commitment and collaboration can King Rama IX's vision of a participatory Thailand fully materialize, ensuring that the voices of all citizens resonate in governance.

2.2 Societal Values (Sustainable Development)

King Rama IX's emphasis on sustainable development resonated with contemporary global concerns, including environmentalism and food security. His advocacy for self-sufficiency was in line with the United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs), particularly in promoting agricultural sustainability and rural development.

The monarch championed the use of local wisdom in economic planning, famously stating: *"To achieve true development, people must be able to stand on their own feet."* (Office of the Royal Development Projects Board [RDPB], 2009). This ideology led to national programs such as the Royal Rainmaking Project and the promotion of organic farming initiatives.

King Rama IX's philosophy of sustainable development is a comprehensive framework that emphasizes self-sufficiency, environmental management, and the integration of local wisdom into development efforts. This holistic approach goes beyond mere economic growth, recognizing the interconnectedness of environmental health and social equity. It directly addresses contemporary global issues such as climate change, food security, and social inequalities. The King's vision remains highly relevant today, offering a practical and adaptable model to address these urgent global challenges.

Central to his philosophy is the emphasis on self-sufficiency, which resonates strongly with the modern discourse on food security. In an era marked by increasing reliance on global supply chains, King Rama IX's philosophy advocates for local agricultural practices that not only meet immediate nutritional needs but also build resilience against global market fluctuations. His "royal projects" promoted sustainable agricultural techniques and diversification, demonstrating that local, sustainable practices could yield high performance without compromising environmental integrity. Sookde (2024) asserts that King Rama IX's promotion of integrated agricultural systems exemplifies how localized solutions can address pressing food shortages by empowering rural communities.

Another cornerstone of the King's philosophy is the recognition of local wisdom. King Rama IX valued indigenous knowledge systems, understanding that they contain invaluable

insights for sustainable development. By incorporating traditional agricultural practices like organic farming and permaculture, he demonstrated that local wisdom was not merely a relic of the past but a vital resource for addressing contemporary challenges. These practices, deeply rooted in generations of experience, align perfectly with modern needs, such as environmental sustainability. This approach ensures that development initiatives resonate with local cultural practices, enhancing their effectiveness and long-term impact.

Moreover, King Rama IX's philosophy actively engaged marginalized communities, offering them not just resources but the autonomy to make informed decisions about their development. His approach to participatory development aimed to empower rural communities as active agents in their progress. This commitment to inclusivity and equity mirrors the objectives of the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), which advocate for social equity as a core principle of sustainable development. King Rama IX's focus on equitable access to resources was an effort to dismantle systemic inequalities, promoting the active participation of all community members in the decision-making process.

The emphasis on local wisdom is central to understanding the lasting impact of King Rama IX's sustainable development philosophy. As noted by Mohanapriya and Suriya (2025), traditional ecological knowledge provides essential strategies for the sustainable management of land and resources, strategies that modern approaches often overlook. By integrating local wisdom into development planning, King Rama IX ensured that sustainable practices were not only relevant but also deeply rooted in the local context. This practice improved the effectiveness of food security initiatives, as traditional agricultural methods, such as crop rotation and organic fertilization, often produce better results than standardized methods imposed from external sources.

Integrating local knowledge also fosters a sense of belonging and ownership within communities. When local traditions and knowledge are valued, community members are more likely to participate actively in development efforts. This leads to increased resilience in the face of modern challenges like urban migration, economic instability, and environmental fluctuations. King Rama IX's philosophy exemplifies how the synergy between traditional knowledge and sustainable development can create stronger, more resilient communities.

Furthermore, local wisdom plays a critical role in protecting agricultural biodiversity, which is essential for long-term food security. As global agricultural practices trend towards monoculture, often driven by large agribusinesses, the loss of biodiversity can render food systems more vulnerable. However, communities that maintain their traditional knowledge continue to cultivate a diverse range of crops and livestock, which not only contributes to food security but also helps maintain genetic diversity. King Rama IX's advocacy for these

practices was not just about preserving tradition but also about safeguarding the future health of ecosystems.

King Rama IX's approach to sustainable development, particularly in agriculture, demonstrates the practical benefits of integrating traditional knowledge with modern practices. His initiatives led to significant improvements in agricultural productivity, soil health, and community livelihoods, providing a viable model for rural transformation. As Singh and Rana (2022) point out, the improvement of indigenous agricultural techniques encourages a more sustainable environment while strengthening cultural heritage and social cohesion.

King Rama IX also championed the concept of the "sufficiency economy," which emphasizes self-reliance and sustainable resource management. This philosophy aligns with the SDGs, particularly those focusing on resilience to socio-economic challenges. By promoting community-based solutions, such as organic agriculture and agroecology, King Rama IX laid the groundwork for sustainable agricultural practices that continue to be relevant in today's global discussions on food security and environmental sustainability.

The integration of local wisdom within the King's development philosophy also empowered rural communities by fostering education in agriculture and sustainability. Educational programs under his guidance emphasized the importance of transmitting traditional knowledge to future generations, ensuring the continuity of sustainable practices. These initiatives equipped rural communities with the tools needed to adapt to global challenges, preserving local knowledge while encouraging innovation within the cultural context.

In summary, King Rama IX's philosophy of sustainable development, which integrates local wisdom and modern agricultural practices, offers a powerful model for addressing contemporary global issues. His initiatives have led to tangible improvements in agricultural sustainability, rural development, and food security. This approach demonstrates that sustainable development is most effective when it honors both traditional knowledge and global imperatives, providing a roadmap for future development that is both locally grounded and globally relevant. The lasting impact of his philosophy continues to offer valuable lessons for nations striving to achieve sustainability in the face of modern challenges.

2.3 Monarchy-People Nexus (Civic Engagement)

King Rama IX's speeches reinforced the monarchy's role as a moral guide, steering the nation toward ethical governance and shared responsibilities. He stressed civic engagement, urging citizens to contribute to the nation's prosperity through active participation in social and economic projects.

For example, his 1974 speech emphasized the role of youth in nation-building: "*The future of Thailand depends on the determination and integrity of its young people.*" (Office

of the National Economic and Social Development Council, n.d.). This sentiment inspired reforms in education and vocational training, fostering an informed and skilled populace.

The performative aspect of his speeches also played a role in strengthening national unity. As noted by Nagavajara (2020), these speeches served as emotional links between the monarchy and the people, reinforcing loyalty and mutual respect.

The speeches of King Rama IX were central to fostering civic commitment and ethical governance in Thailand. His addresses were not just responses to immediate national concerns but were deeply tied to the historical and emotional fabric of Thai society. Through his rhetoric, the King encouraged citizens to embrace their collective identity and moral responsibilities, inspiring active participation in the governance process. This emphasis on duty and virtue shaped a vision of governance that was grounded in ethical responsibility, which was especially significant as Thailand navigated the complexities of modernization and globalization.

King Rama IX's ability to connect emotionally with the Thai people is well documented. His speeches transcended mere rhetoric, acting as catalysts for national unity. Sripokangkul (2021) highlights how the King's use of emotionally resonant language was crucial in shaping Thai identity. His messages not only fostered a sense of belonging but also empowered citizens to believe in their collective ability to create change. King Rama IX's calls for civic participation were not merely inspirational; they were actionable, embedding values of ethical leadership and social responsibility into the very fabric of Thai society.

The importance of his speeches also extended to youth participation. King Rama IX viewed young people as the torchbearers of Thailand's future and consistently encouraged them to take on responsibilities within their communities. His calls for youth engagement were strategic, aiming to empower the younger generation and ensure the continuity of national values. These speeches were not just inspirational but a call to action, fostering a politically conscious and ethically responsible population. This emphasis on youth was essential for cultivating future leaders committed to the principles of ethical governance.

King Rama IX's speeches were more than just orders—they acted like tools that slowly shaped Thailand's identity. He stressed service, moral example, and civic duty, nurturing a shared sense of responsibility among the people. His way of leading, firmly anchored in genuine care for community well-being, clearly struck a chord with many and built loyalty on real respect rather than blind obedience. Instead of merely commanding authority, he invited everyday citizens to get involved in shaping society. When he put forward his calls for action as acts of love for the nation, even tricky political and social issues became relatable and reachable. There was an undeniable emotional weight in his words, a quality that served as a symbol of deeper communications, sparking feelings of gratitude and reverence in the process.

In many cases, this emotional pull crossed generation lines, uniting the Thai people through shared memories of struggle and progress. In the end, his speeches reminded everyone that building a nation is a collective effort—one that depends on the honest involvement of all Thai citizens.

The King's recognition of the importance of intergenerational solidarity, particularly in engaging young people, was a significant aspect of his vision for Thailand's future. By emphasizing the role of youth, he instilled a sense of agency and purpose, encouraging younger generations to engage in social and civic issues. This strategic recognition also planted the seeds for a new wave of ethical leadership, guided by the values King Rama IX promoted. His emotional appeals made the challenges of nation-building seem more manageable, fostering collaboration across various socioeconomic classes.

In addition to promoting intergenerational solidarity, King Rama IX's speeches emphasized the importance of education as a tool for fostering civic responsibility. His commitment to improving education was directly linked to his vision for the nation, as he sought to cultivate informed and proactive citizens. Sripokangkul (2020) notes that the educational programs influenced by King Rama IX had lasting effects, producing leaders who not only understood governance but also appreciated their duties to their communities and country. By integrating civic responsibility into school curricula, King Rama IX ensured that future generations would be equipped to actively contribute to the democratic process.

The emotional resonance of his speeches, particularly through personal anecdotes and references to shared experiences, deepened the connection between the King and his citizens. This emotional bond was essential in instilling values of service, environmental stewardship, and community engagement. As Sombatpoonsiri (2023) argues, the King's ability to connect with young people on an emotional level helped create a powerful narrative of national unity and collective responsibility.

King Rama IX's legacy is particularly evident in the impact his speeches had on youth. His calls for civic engagement were not just rhetoric but had real-world implications, leading to a renewal of youth involvement in national affairs. Young people, encouraged by the King's message, were seen as critical agents of change. His advocacy for leadership development and civic participation cultivated a new generation of leaders committed to ethical governance. Aribowo et al. (2024) highlight that this involvement in governance was not limited to the youth but extended across various segments of society, strengthening collaboration and promoting societal reforms.

In summary, the speeches of King Rama IX were instrumental in shaping the ethos of national unity and civic responsibility in Thailand. By emphasizing ethical governance, community involvement, and the active participation of youth, he created a lasting legacy of

civic engagement. His ability to forge emotional connections and instill a sense of duty continues to inspire new generations of Thai citizens, encouraging them to engage with the nation's challenges and to build a resilient and prosperous future. The principles of duty, leadership, and unity that permeated his addresses remain essential for contemporary governance, honoring the vision of a monarch who believed in the power of citizens to lead positive change

2.4 Legacy

King Rama IX's influence persists in Thailand's contemporary governance and social policies. The continuity of his ideals is evident in King Rama X's approach to governance, which maintains the emphasis on social equity and sustainable development. Policies aligned with SEP continue to shape economic strategies, reflecting the enduring relevance of his principles.

Moreover, his speeches helped shape modern Thai political discourse. By intertwining governance with cultural traditions, King Rama IX created a framework for national identity that remains influential. His emphasis on collective responsibility, moral integrity, and resilience continues to inform civic expectations and governmental approaches.

As Germann (2023) observes, King Rama IX's legacy serves as a cultural touchstone, reinforcing the monarchy's role in stabilizing Thai society amidst political transitions. His influence extends beyond Thailand, with his philosophies being referenced in international discussions on ethical governance and sustainable development.

King Rama IX, or King Bhumibol Adulyadej, left a profound and lasting impact on Thailand's governance, social policies, and national identity. Ascending to the throne in 1946, his reign spanned over seven decades, during which he skillfully guided Thailand through economic turmoil, social unrest, and political crises. His commitment to development and modernization, paired with a focus on rural well-being, has shaped the nation's governance structures and social policies, particularly through initiatives like the "sufficiency economy." This philosophy promoted moderation, responsible consumption, and self-sufficiency, reinforcing sustainability and resilience within Thai communities. King Rama IX's influence extended beyond governance, as he was venerated as the "father of the nation," deeply embedding his legacy into the national consciousness and the identity of the Thai people.

The principles of King Rama IX also continue to shape Thailand's political discourse today. His emphasis on unity, national development, and rural elevation remains central in contemporary political dialogues. The "economy of sufficiency," which champions balanced trade and sustainable practices, has been adopted by modern politicians to legitimize their policies and align with the vision of their late monarch. This model has influenced policies aimed at poverty alleviation and social equity, underscoring the King's deep integration into

the fabric of Thai governance and society. Even in an era of political divisions, his legacy provides a point of continuity, with his ideals still invoked to guide national decisions and promote national unity.

The King's influence on national identity is equally significant. His ability to connect with citizens through philanthropic initiatives and his unwavering support of rural communities allowed him to cultivate a national collective identity based on gratitude, respect, and unity. This enduring reverence for King Rama IX continues to hold Thai society together, especially amid contemporary socio-political challenges. Political movements and parties frequently reference his legacy to garner support, demonstrating that his ideals remain a powerful force within Thailand's current political landscape.

The philosophy of King Rama IX, particularly his model of participatory development, continues to inform contemporary governance. Sookde (2024) notes that King Rama IX's development projects were more than welfare initiatives—they were holistic strategies that considered local cultures and ecological conditions. His emphasis on sustainable development, with projects designed to involve local communities in their implementation, has left a lasting legacy. Initiatives like the “New Theory” have been adopted at various levels of government to promote food security and economic self-sufficiency, ensuring that communities are resilient to external shocks like market fluctuations and climate change. As Rappa (2017) explains, these projects emphasize the sovereignty and commitment of communities, becoming models for current social policies focused on sustainability and equity.

The enduring influence of King Rama IX is evident in the current reign of King Rama X, whose governance is shaped by the foundations laid by his father. Phuapharyawat and Uncham (2023) argue that modern Thai political practices continue to reflect the priorities set by King Rama IX, particularly in areas like socio-economic development and reducing inequality. His legacy is invoked to strengthen the continuity of governance, especially as the country faces modern challenges. Politicians often refer to his ideals as a means to legitimize their policies, suggesting that adherence to the principles of unity, social responsibility, and good governance is seen as a national duty.

The legacy of King Rama IX also continues to be enshrined in education. Thai curricula include narratives that celebrate his contributions to development, health, and the environment, cultivating loyalty and admiration among younger generations. Iamsa-ard et al. (2024) highlight that King Rama IX is portrayed as a model of virtue and service, reinforcing his values of unity, social responsibility, and cultural pride within the educational system. By embedding these ideals in the national education framework, the government ensures that future generations understand the historical importance of his reign while aligning his principles with contemporary challenges. This educational approach fosters a population that upholds

the values of unity and service, further consolidating King Rama IX's role in shaping national identity and political values.

In conclusion, the legacy of King Rama IX remains a central force in shaping the national identity and political practices of Thailand. His emphasis on unity, sustainable development, and good governance continues to guide contemporary political discourse and public policies. His philosophies, particularly the “sufficiency economy,” continue to resonate, providing a model for modern governance that balances progress with cultural and environmental integrity. The reverence for King Rama IX ensures that his vision remains deeply embedded in Thai society, serving as a beacon for national cohesion and a reference point for current and future generations of leaders. His influence is woven into the very fabric of Thailand’s political and social landscape, underscoring the lasting power of his principles in navigating the complexities of a changing world.

3. Conclusion

King Rama IX’s leadership and vision left an indelible mark on Thai governance, societal values, and the monarchy-people relationship. His focus on sustainable development, ethical governance, and civic engagement transcended mere administration, embedding moral and inclusive values into the national fabric. By harmonizing traditional monarchical principles with modern governance, he fostered a leadership ethos centered on empathy, cultural preservation, and public participation.

His speeches remain relevant today, providing guiding principles for governance and social development. By advocating public participation and valuing cultural heritage, King Rama IX ensured that his vision would endure, fostering national unity and resilience for future generations. His legacy stands as a testament to the enduring power of visionary leadership in shaping a nation’s identity and governance model.

References

- Aribowo, W., Susanto, Wibowo, P. A. W., Rais, W. A., & Ediyono, S. (2024). The last royal address of Mangkunagara VII: Politics of civility in the center of the classic principedom. *Multidisciplinary Science Journal*, 7(5), Article 2025233. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2025233>
- Boossabong, P., & Chamchong, P. (2019). The practice of deliberative policy analysis in the context of political and cultural challenges: Lessons from Thailand. *Policy Studies*, 40(5), 476-491.
- Chaichakan, C., & Khampeng, D. (2025). Enhancing participatory planning for water management through the use of innovative tools in collaborative action research. *World Water Policy*, 11(1), 82-96.
- Germann, F. K. (2023). *In the footsteps of a demon king: An ethnography of Ramakien's Totsakan within Bangkok, Thailand* [Doctoral dissertation]. University of British Columbia.
- lamsa-ard, B., Dejpawuttikul, T., Tantasit, R., & Iemjinda, M. (2024). The course of true loyalists never did run smooth: Critical discourse analysis of the *Romance of the Three Kingdoms* in Thai school textbooks. *Cogent Arts & Humanities*, 11(1), 2290783. <https://doi.org/10.1080/23311983.2023.2290783>
- Mohanapriya, B., & Suriya, M. (2025). *Indian knowledge systems: Principles and practices*. SSS Publications.
- Nagavajara, C. (2020). Epilogue restoration as re-creation: The performative role of the word in the context of Thai culture. In *Theatrical speech acts: Performing language* (pp. 223–240). Routledge.
- Nomnian, S., Trupp, A., Niyomthong, W., Tangcharoensathaporn, P., & Charoenkongka, A. (2020). Language and community-based tourism in Thailand: Use, needs, dependency, and limitations. *ASEAS-Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 13(1), 57-79.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (n.d.). *Royal address by His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great on the occasion of His Birthday Anniversary, December 4, 1974*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=10191
- Office of the Royal Development Projects Board (RDPB). (2009). *On Friday, December 4, 1998, at Sala Dusidalai, Chitralada Villa, Dusit Palace, royal recognition was bestowed upon selected individuals during the Birthday Anniversary celebration*. <https://km.rdpb.go.th/Knowledge/View/73?article/2024-08-20/zbAQ2y.pdf>
- Palapin, P., & Horsaengchai, S. (2024). Guideline for grassroots social and economic development by using the northeastern way of life to integrate public participation in cultural tourism of Khong River in central and northern areas. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Peace Studies*, 12(1), 14–23.

- Palmer, N. J., & Chuamuangphan, N. (2021). Governance and local participation in ecotourism: Community-level ecotourism stakeholders in Chiang Rai province, Thailand. In *Stakeholders management and ecotourism* (pp. 118-135). Routledge.
- Phuaphansawat, K., & Unchanam, P. (2023). Monarchy and Thai meta-policy: The early years of Rama X's reign. In *Policy analysis in Thailand* (pp. 107-136). Policy Press.
- Rajan, D., Mathurapote, N., Putthasri, W., Posayanonda, T., Pinprateep, P., de Courcelles, S., Bichon, R., Ros, E., Delobre, A., & Schmets, G. (2019). Institutionalising participatory health governance: Lessons from nine years of the National Health Assembly model in Thailand. *BMJ Global Health*, 4(Suppl 7), e001769. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2019-001769>
- Rappa, A. (2017). *The king and the making of modern Thailand*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315411330>
- Rungrojsuwan, S. (2022). Language and leadership: Key linguistic attributes and devices reflecting charismatic leadership of King Rama IX of Thailand. *REFlections*, 29(2), 381-401.
- Singh, R. P. (2022). Heritage value of religious sites of Hinduism: Asian linkages and reuse for cultural regeneration. In *Regenerating cultural religious heritage: Intercultural dialogue on places of religion and rituals* (pp. 55-79). Springer Nature Singapore.
- Sombatpoonsiri, J. (2023). 'A lot of people still love and worship the monarchy': How polarizing frames trigger countermobilization in Thailand. *Journal of Peace Research*, 60(1), 88-106.
- Sookde, C. (2024). Exploring pragmatics in King Bhumibol's speeches on livelihood. *Journal of English Language and Linguistics*, 5(3), 393-415.
- Sripokangkul, S. (2020). Education for the production and reproduction of docile bodies: The problems of civic education in Thailand. *Intellectual Discourse*, 28(1), 261-294.
- Sripokangkul, S. (2021). The teaching of royalist-nationalist civic education and history in Thai schools: Education for the production of 'docile subjects'. *Citizenship Teaching & Learning*, 16(1), 115-140.
- Tejativaddhana, P., Briggs, D., Singhadej, O., & Hinoguin, R. (2018). Developing primary health care in Thailand: Innovation in the use of socio-economic determinants, sustainable development goals, and the district health strategy. *Public Administration and Policy*, 21(1), 36-49.
- Tseng, M.-L., Lin, C., Lin, C. W. R., & Wu, K.-J. (2019). Ecotourism development in Thailand: Community participation leads to the value of attractions using linguistic preferences. *Journal of Cleaner Production*, 231, 1319-1329. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.305>

มุมมองของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต่อเยอรมนี ระหว่าง พ.ศ. 2457 – 2460
Views of Prince Traidos Prabandh towards Germany between 1914 and 1917

วัศพล ธรรมรักษา^{1*}

Wasapol Thumruksa

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Arts, Silpakorn University

(Received 22/08/2024, Revised 25/09/2024, Accepted 31/10/2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองต่อเยอรมนีของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ อัครราชทูตสยามประจำกรุงเบอร์ลิน ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งข่าวสารจากฝ่ายเยอรมนีเข้ามาในสยาม ซึ่งในขณะนั้นข่าวสารที่เผยแพร่เข้ามาในสยามจะมาจากฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นส่วนใหญ่ โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาหลักฐานชั้นต้น ได้แก่ เอกสารกระทรวงการต่างประเทศสยามในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ รวมทั้งเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้องด้วยระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงมีความเป็นกลางในการรายงานข่าวสารจากประเทศเยอรมนี ไม่ได้ทรงเอนเอียงเข้าข้างเยอรมนีแต่อย่างใด

คำสำคัญ: หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์, สยาม, เยอรมนี, สงครามโลกครั้งที่ 1

Abstract

This paper studied the views towards Germany of Prince Traidos Prabandh. Minister of Siam at the Siamese Embassy in Berlin, Germany during World War I. Prince Traidos Prabandh was an important channel which news from Germany could spread into Siam because at that time Siam mostly received news from the Allied side. The data were collected from both primary sources, including documents from the Siamese Ministry of Foreign Affairs in the National Archives of Thailand and related secondary sources. After that, the data was studied by historical methods. The findings showed that Prince Traidos Prabandh was not biased towards Germany. He was also neutral in reporting news from Germany.

Keywords: Prince Traidos Prabandh, Siam, Germany, World War I

¹ นักศึกษาหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (Doctoral student in the Doctor of Philosophy Program in History, Faculty of Arts, Silpakorn University), E-mail: Wasapol.thum@gmail.com

* Corresponding Author

1. บทนำ

การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ประเทศคู่สงครามในสงครามโลกครั้งที่ 1 (World War I) ระหว่าง พ.ศ.2457 - 2461 นำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยประเทศคู่สงครามทั้งฝ่ายสัมพันธมิตร (Allied Powers) ที่มีอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย เป็นผู้นำ กับฝ่ายมหาอำนาจกลาง (Central Powers) ที่มีเยอรมนี และออสเตรีย-ฮังการี เป็นผู้นำ ต่างเสนอข่าวโฆษณาชวนเชื่อโจมตีซึ่งกันและกัน เช่น เยอรมนีได้เสนอข่าวโฆษณาชวนเชื่อโจมตีประเทศอังกฤษ โดยพยายามสร้างภาพอังกฤษให้เป็นประเทศซื่อสัตย์ (Perfidious Albion) ที่กระหายสงคราม จากกรณีที่อังกฤษเป็นฝ่ายประกาศสงครามกับเยอรมนีก่อน รวมถึงกรณีที่อังกฤษทำการปิดล้อมเยอรมนีทางทะเล นอกจากนี้เยอรมนียังสร้างภาพการที่อังกฤษนำกองกำลังทหารจากอาณานิคมมาร่วมรบในยุโรป ว่าเปรียบเสมือนการนำพวกบ้านป่าเมืองเถื่อน (Savage) มาเข้าร่วมสงครามของกลุ่มประเทศอารยะ (Civilized Warfare) ขณะที่อังกฤษก็พยายามสร้างภาพเยอรมนีให้เป็นผู้ร้าย มีการให้ความหมายของสงครามโลกครั้งที่ 1 ว่าเป็นสงครามระหว่างฝ่ายดีและฝ่ายชั่วร้าย ด้วยการให้นิยามสงครามโลกครั้งที่ 1 ว่า “สงครามของไกเซอร์” (Kaiser War) เพื่อชี้ชวนให้เห็นว่าเยอรมนีเป็นจุดเริ่มต้นของสงคราม นอกจากนี้อังกฤษยังสร้างภาพความโหดร้ายของทหารเยอรมันที่กระทำความรุนแรงต่อพลเรือนชาวเบลเยียม รวมถึงทำลายศาสนสถานด้วย มีการเรียกเยอรมนีว่า “ฮัน” (The Hun) เหมือนชนเผ่าฮัน ซึ่งเป็นชนเผ่าอนารยชนเร่ร่อนที่เคยรุกรานดินแดนในยุโรปในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 5 เป็นต้น (คิวพล ชมภูพันธ์, 2564, 167-169)

ในส่วนของการโฆษณาชวนเชื่อภายในสยาม ฝ่ายสัมพันธมิตรมีความได้เปรียบมากกว่าเยอรมนี เนื่องจากดินแดนโดยรอบสยามล้วนแต่เป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส อีกทั้งสายโทรเลขของเยอรมันยังถูกตัดขาดด้วย ส่งผลให้หนังสือพิมพ์ในสยามสามารถรับข่าวได้จากสำนักข่าวรอยเตอร์ (Reuter) ของอังกฤษและสำนักข่าวฮาวาส (Havas) ของฝรั่งเศสเท่านั้น ไม่สามารถรับข่าวจากสำนักข่าวโอสต์อาเซียติชเชอร์ลรอยด์ (Ostasiatischer Lloyd) ของเยอรมนีได้ (โรจน์ จินตมาศ, 2531, 50, 63 – 64) จำนวนหนังสือพิมพ์ของฝ่ายสัมพันธมิตรในสยามยังมีมากกว่าหนังสือพิมพ์ของเยอรมนีด้วย โดยในช่วงเวลาที่สงครามโลกครั้งที่ 1 เริ่มต้นขึ้นในกรุงเทพฯ มีหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ฉบับ แต่ไม่มีหนังสือพิมพ์ภาษาเยอรมันเลย ต่อมาชาวเยอรมันในสยามได้จัดตั้งหนังสือพิมพ์อุมschau (Umschau) ขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวสารในมุมมองของเยอรมนี แต่จำนวนหนังสือพิมพ์เยอรมันก็ยังน้อยกว่าของฝ่ายสัมพันธมิตรมาก (เฮลล์, 2560, 42) นอกเหนือจากข่าวหนังสือพิมพ์แล้ว รัฐบาลสยามยังได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 อีกช่องทางหนึ่งจากทูตสยามในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานทูตสยามส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร ส่งผลให้ข่าวสารที่สยามได้รับจากทูตที่ประจำอยู่ในประเทศเหล่านี้ เช่น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรัญศุภคดี กฤดากร อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีส พระยาสุธรรมมนตรี อัครราชทูตสยามประจำกรุงลอนดอน หลวงภาษาปริวัตร อุปทูตสยามประจำกรุงโตเกียว เป็นต้น ล้วนแต่เป็นโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายสัมพันธมิตรเช่นกัน (โรจน์ จินตมาศ, 2531, 64) มีเพียงหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ อัครราชทูตสยามประจำกรุงเบอร์ลิน เท่านั้นที่ประจำอยู่ในประเทศฝ่ายมหาอำนาจกลาง ด้วยเหตุนี้หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์จึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีในสยาม เนื่องจากรัฐบาลเยอรมันสามารถส่งข่าวสารต่าง ๆ ให้สถานทูตสยาม ณ กรุงเบอร์ลินได้โดยตรง เพื่อให้หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ส่งข่าวสารดังกล่าวต่อมายังกระทรวงการต่างประเทศสยาม โดยส่งผ่านทางเดนมาร์ก ซึ่งเป็นประเทศเป็นกลางอีกต่อหนึ่ง (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2552, 51)

ด้วยเหตุที่หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์มีบทบาทสำคัญในการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีในสยาม การศึกษามุมมองของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต่อเยอรมนีจึงมีความสำคัญ เพราะหากหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรง

นิยมเยอรมนีด้วย ก็จะช่วยให้การเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีสามารถทำได้สะดวกมากขึ้น แต่ถ้าหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงมีมุมมองต่อเยอรมนีในด้านลบ ก็ยังเป็นการยากที่จะโน้มน้าวให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเทวะวงศ์วโรปการ (พระยศในขณะนั้น) เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศสยาม รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเชื่อถือข่าวสารจากเยอรมนีได้ อย่างไรก็ตาม งานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสยามในสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ผ่านมายังไม่ได้มีการศึกษามุมมองของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต่อเยอรมนีโดยละเอียดมาก่อน โดยงานของ มานิจ ชุมสาย (2519) และงานของ เพ็ญศรี ดูก (2554) ได้กล่าวถึงบทบาทของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ในสงครามโลกครั้งที่ 1 ไว้เฉพาะในส่วนของการเป็นผู้ยื่นเอกสารการประกาศสงครามของสยามกับนายอาร์ทัวร์ ซิมเมอร์มันน์ (Arthur Zimmermann) เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนี หลังจากสยามประกาศสงครามกับเยอรมนี เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2460 แล้วเท่านั้น ขณะที่งานของ โรจน์ จินตมาศ (2531) ได้มีการศึกษาพระประวัติของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ และเสนอว่าการที่ทรงเป็นโอรสของกรมพระเทวะวงศ์ฯ ประกอบกับการที่ทรงได้รับการศึกษาจากอังกฤษและฝรั่งเศส ส่งผลให้ทรงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการต่างประเทศที่ประนีประนอมกับอังกฤษและฝรั่งเศส ไม่ได้ทรงเอนเอียงตามการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนี นอกจากการศึกษาพระประวัติของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์แล้ว โรจน์ยังได้ตั้งข้อสังเกตถึงรายงานบางฉบับของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ที่ส่งถึงกระทรวงการต่างประเทศสยาม ซึ่งหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงแสดงความคิดเห็นต่อเยอรมนีในแนวทางที่ตรงข้ามกัน เช่น รายงานฉบับลงวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2457 ที่ทรงชื่นชมความพร้อมเพรียงของชาวเยอรมันที่สนับสนุนการทำสงครามต่างจากรายงานของทูตสยามประจำประเทศอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกันที่มีมุมมองต่อเยอรมนีในแง่ลบ และรายงานฉบับลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2459 ที่ทรงวิจารณ์การที่เยอรมนีใช้เรือดำน้ำจมเรือสินค้าของประเทศเป็นกลาง แต่โรจน์ไม่ได้อธิบายเชื่อมโยงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงมุมมองของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต่อเยอรมนีในรายงานดังกล่าวแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีงานของ ศิวพล ชมภูพันธ์ (2560) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มผู้นิยมเยอรมนีในสยาม โดยศิวพลได้ศึกษารายงานของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ ฉบับลงวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2457 และเสนอว่าหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงเอนเอียงไปทางฝ่ายเยอรมนี อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการศึกษาเฉพาะพระประวัติช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ หรือการศึกษาเฉพาะรายงานที่พระองค์ส่งถึงกระทรวงการต่างประเทศสยาม ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เพียงฉบับเดียว ยังไม่เพียงพอที่จะสรุปชี้ชัดมุมมองของพระองค์ต่อเยอรมนีได้

วัตถุประสงค์ของบทความนี้จึงต้องการศึกษามุมมองของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต่อเยอรมนีระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ตั้งแต่ช่วงเวลาที่เกิดสงครามขึ้นใน พ.ศ.2457 ถึงช่วงเวลาที่สยามเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรใน พ.ศ.2460 ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการีสิ้นสุดลง รวมทั้งหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ต้องทรงเดินทางออกจากเยอรมนีด้วย โดยศึกษาจากทั้งพระประวัติช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ และรายงานที่พระองค์ส่งจากสถานทูตสยาม ณ กรุงเบอร์ลิน ถึงกระทรวงการต่างประเทศสยาม ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2457 – 2460

2. พระประวัติของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ ช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1

หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ประสูติเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2426 ทรงเป็นพระโอรสของกรมพระเทวะวงศ์ฯ กับหม่อมละม้ายราชินีกุล (สกุลเดิม ชูโต) ได้รับพระราชทานนามหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ยังทรงพระเยาว์ ได้ประทับอยู่ในพระตำหนักของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี ทรงได้รับการศึกษาขั้นต้นที่พระตำหนักสวนกุหลาบและโรงเรียนราชกุมารหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง และได้ตามเสด็จรับใช้ใกล้ชิดสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช

เจ้าฟ้ามหาวชิรมหิต ส่งผลให้พระองค์มีความคุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมราชประเพณีเป็นอย่างดี ต่อมาใน พ.ศ. 2438 หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ที่โรงเรียนประณต่าบรอตติงตัน ไกล์ไบรตัน และโรงเรียนมัธยมแฮร์โรว์ตามลำดับ ก่อนจะทรงศึกษาต่อที่วิทยาลัยตรีนิตี (Trinity College) มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (University of Cambridge) จนสำเร็จการศึกษา แผนกภาษารุ่นกลาง (ภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน) ใน พ.ศ. 2447 หลังจากนั้นก็เสด็จไปศึกษาต่อวิชาการ ทูตที่โรงเรียนวิชาข้าราชการพลเรือน (Ecole des Sciences Politiques) กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส จนสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ. 2449 หลังเสด็จกลับจากยุโรป หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์เริ่มรับราชการใน กระทรวงการต่างประเทศ ตำแหน่งผู้ช่วยชั้นที่ 1 ในกองที่ปรึกษา ก่อนจะได้เลื่อนตำแหน่งเป็นเลขานุการชั้น 2 และเป็นข้าหลวงปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศสฉบับวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2450 ระหว่างนี้สมเด็จพระยาตำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยทรงเล็งเห็นความสามารถด้านการต่างประเทศของหม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ และทรงอยากให้เรียนรู้การปกครองบ้านเมืองเพิ่มเติมด้วย จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานหม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ไปเป็นเลขานุการประจำตัวเสนาบดีใน พ.ศ. 2451 หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์อยู่ในตำแหน่งนี้จนถึง พ.ศ. 2452 ก็ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นปลัดมณฑลปราจีนบุรีจนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2453 จึงทรงย้ายกลับมารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศตามเดิม ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ เป็นอัครราชทูตสยาม ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2456 ก็โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปเป็นอัครราชทูตสยาม ณ กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี โดยทำหน้าที่อัครราชทูตประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย-ฮังการี และกรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์กในเวลาเดียวกันด้วย (เพ็ญศรี ติก, 2554, 233 - 234)

จากพระประวัติโดยย่อนี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับงานของ โรจน์ จินตมาศ (2531) ว่าหม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ น่าจะไม่ได้ทรงนิยมเยอรมนีมาก่อน ด้วยเหตุผลนอกเหนือจากการที่ทรงเป็นพระโอรสของกรมพระเทวะวงศ์ฯ แล้วยังมีปัจจัยจากการที่หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ทรงสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ไม่ใช่เยอรมนี โดยทรงศึกษาภาษาเยอรมันที่ประเทศฝรั่งเศส ส่งผลให้แม้จะทรงมีความรู้สามารถปฏิบัติงานในประเทศเยอรมนีได้ แต่ก็ไม่ได้ทรงมีความผูกพันกับประเทศเยอรมนีมาก่อน ต่างจากพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ที่สำเร็จการศึกษาจากเยอรมนีโดยตรง ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นชัยนาทนเรนทร ซึ่งในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ทั้งสองพระองค์ ได้ถูกเพ่งเล็งว่าอาจทรงเอนเอียงไปทางฝ่ายเยอรมนี (เทพ บุญตานนท์, 2559, 189) แต่ไม่ปรากฏว่ามีการตั้งข้อสงสัยลักษณะเดียวกันกับหม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์โดยบุคคลร่วมสมัยแต่อย่างใด มีเพียงข้อสงสัยจากฝ่ายสัมพันธมิตรเกี่ยวกับนโยบายของสยามที่ยังให้อัครราชทูตที่เป็นพระโอรสของเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศสยามประจำอยู่ในประเทศเยอรมนีต่อไปตามปกติเท่านั้น (ราตรี วานิชลักษณ์, 2519, 188)

3. มุมมองของหม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ต่อเยอรมนี ระหว่าง พ.ศ. 2457 – 2460

ในช่วงเวลาที่สยามยังดำเนินนโยบายเป็นกลางในสงครามโลกครั้งที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2457 – 2460 หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ ทรงส่งรายงานข่าวสารต่าง ๆ จากเยอรมนีมายังกระทรวงการต่างประเทศสยามอย่างต่อเนื่อง เอกสารที่ทรงส่งมาประกอบด้วยรายงานของพระองค์เอง เอกสารราชการของเยอรมนี ข่าวตัดจากหนังสือพิมพ์เยอรมัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามงานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสยามในสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ผ่านมา มักให้ความสนใจเฉพาะรายงานฉบับแรกที่หม่อมเจ้าไทรทศประพันธ์ส่งถึงกระทรวงการต่างประเทศสยาม

ลงวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2457 เพียงฉบับเดียว เนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับเยอรมนีในเชิงบวกต่างจากแหล่งข่าวอื่น ๆ ที่เสนอข่าวเกี่ยวกับเยอรมนีในแง่ลบ ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าสังเกตเห็นความพร้อมเพรียงของเยอรมันในการสงครามครั้งนี้ เป็นที่น่าชมเชยมาก จะไป ณ ที่แห่งใดแห่งใดก็เห็นแต่ซากกลมเกลียวกันประกอบการอดทนไปในทางที่จะให้การสงครามของเขามีผลสำเร็จแต่อย่างเดียวกันนั้น อีกประการหนึ่งคนที่เข้ามาเป็นทหาร ได้รับเครื่องแต่งตัวแลสิ่งประกอบในการกองทัพ บริบูรณ์ใสสะอาดแลสม่อทิวหน้ากันหมด ไม่มีสิ่งใดสกุดในตาเลยทั้งในบ้านเมืองก็มีความเรียบร้อยตลอด” (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2457)

ในรายงานฉบับเดียวกันนี้หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ยังกล่าวถึงความเป็นอยู่ของชาวสยามในเยอรมนีว่ามีความเรียบร้อยเป็นปกติ แม้จะได้รับการรบกวนจากชาวเยอรมันเนื่องจากเข้าใจผิดว่าเป็นคนญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่สงครามของเยอรมนีบ้าง แต่ก็เป็นเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น ไม่มีความเสียหายร้ายแรงอะไร ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า

“ถึงว่าจะได้รับความรบกวนจากพวกราษฎรเยอรมันโดยเข้าใจผิดว่าเป็นญี่ปุ่นบ้าง ก็เป็นการแต่เล็กน้อยธรรมดาในระหว่างศึกสงครามย่อมจะเป็นอย่างนั้น ห้ามเหตุขึ้นชื่อเป็นข้อเสียหายอย่างใดไม่ จึงนับได้ว่าคนไทยอยู่ที่เยอรมันมีความเรียบร้อยเป็นปกติด้วยกันทั้งสิ้น” (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2457)

แม้หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์จะทรงแสดงความคิดเห็นชื่นชมเยอรมนีในรายงานฉบับดังกล่าว แต่ผู้เขียนเห็นต่างจากงานของ ศิวพล ชมภูพันธ์ (2560) ที่เสนอว่าหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงนิยมเยอรมนีโดยผู้เขียนเห็นว่าในรายงานฉบับดังกล่าว หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์อาจรายงานข่าวสารตามที่พระองค์ทรงพบเห็นในช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น เนื่องจากเมื่อเยอรมนีเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 ชาวเยอรมันทุกภาคส่วนก็ได้สนับสนุนการเข้าร่วมสงครามอย่างท่วมท้นจนถูกเรียกว่าเป็น “จิตวิญญาณแห่ง ค.ศ.1914” (Spirit of 1914) การที่หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์แสดงความคิดเห็นชื่นชมความพร้อมเพรียงในการทำสงครามของชาวเยอรมันจึงไม่เป็นการกล่าวเกินจริงแต่อย่างใด นอกจากนี้เมื่ออ่านรายงานฉบับอื่น ๆ ของพระองค์ประกอบกัน ก็จะได้เห็นว่าเมื่อสถานการณ์สงครามเปลี่ยนแปลงไป พระองค์ก็ทรงรายงานข่าวสารมาตามความจริง ไม่ได้ทรงปิดบังข่าวสารหรือแสดงท่าทีเข้าข้างเยอรมนีแต่อย่างใด อีกทั้งในกรณีที่ทรงเห็นว่าเยอรมนีทำสงครามด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ ก็ทรงแสดงความคิดเห็นวิจารณ์เยอรมนีตามตรง มีตัวอย่างได้แก่

ในรายงานฉบับลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2457 (ค.ศ. 1915) ซึ่งหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ส่งถึงกระทรวงการต่างประเทศสยามหลังเยอรมนีประกาศใช้นโยบายสงครามเรือดำน้ำโดยไม่มีขีดจำกัด (Unrestricted Submarine Warfare) เพื่อตอบโต้การปิดล้อมทางทะเลของอังกฤษ โดยเยอรมนีกำหนดให้น่านน้ำรอบเกาะอังกฤษและไอร์แลนด์เป็นเขตสงคราม เรือสินค้าที่เข้ามาในบริเวณนี้จะถูกทำลายโดยไม่มี การแจ้งเตือนล่วงหน้า นโยบายดังกล่าวของเยอรมนีเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดให้เรือรบต้องแจ้งเตือนเรือสินค้าล่วงหน้า รวมทั้งให้เวลาลูกเรือและผู้โดยสารสละเรือก่อนที่จะจมเรือด้วย โดยในรายงานฉบับดังกล่าว หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ก็ได้ทรงวิจารณ์นโยบายของเยอรมนีว่า “... เป็นวิธีอย่างร้ายแรง ซึ่งไม่เคยมีตัวอย่างมาในพงษาวดารของการรบพุ่งทางทะเลเลยตามขนบธรรมเนียมที่อนุญาติกันในกฎหมายระหว่างประเทศ ...” (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2457 – 2458)

ในส่วนของความเป็นอยู่ของชาวสยามในเยอรมนี เมื่อเวลาผ่านไปแล้วปรากฏว่าชาวสยามเริ่มถูกรบกวนจากชาวเยอรมันมากขึ้น เนื่องจากถูกเข้าใจผิดว่าเป็นชาวญี่ปุ่น หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ก็ทรงรายงานเหตุการณ์มาตามความจริงเช่นกัน ดังปรากฏข้อความในรายงานฉบับลงวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2458 ตอนหนึ่งว่า

“... พวกไทยเราซึ่งอยู่ในประเทศเยอรมันนี่ได้รับความลำบากต่าง ๆ โดยที่ถูกล่าว่าเปนชาวญี่ปุ่นซึ่งชาวเยอรมันมีความโกรธเคืองมาก พลอยถูกตำว่าขู่เข็ญแลรบกวन्दด้วยจนถึงกับบางที่ถูกทำร้ายร่างกาย แลถูกระวางสงไสยหาว่าเปนคนสอดแนม (Spy) ...” (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2458 – 2460)

ในรายงานฉบับวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2459 หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงรายงานเกี่ยวกับคำปราศรัยของนายเทโอบัลด์ ฟอน เบทมันน์ ฮอลล์เวก (Theobald von Bethmann Hollweg) อัครมหาเสนาบดีของเยอรมนี ที่มีเนื้อหาตอบโต้คำปราศรัยของเซอร์เอ็ดเวิร์ด เกรย์ (Sir Edward Grey) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ เกี่ยวกับต้นเหตุของสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ไม่ได้ทรงคล้อยตามคำปราศรัยของนาย ฟอน เบทมันน์ ฮอลล์เวก ทั้งหมดแต่อย่างใด แต่ได้ทรงตั้งข้อสังเกตถึงเนื้อหาในคำปราศรัยบางประเด็นที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่หนังสือพิมพ์เยอรมันเคยเสนอข่าวก่อนหน้านั้นด้วย (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2459)

ในรายงานฉบับวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2460 หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงรายงานเรื่องที่พระองค์เสด็จไปพบนาย ฟอน เดมบุชเช (Herr von dem Busche) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศเยอรมัน และระหว่างที่พูดคุยกันอยู่ นาย ฟอน เดมบุชเชได้ถือโอกาสโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับความสำเร็จของปฏิบัติการเรือดำน้ำของเยอรมัน โดยอ้างว่าสามารถจมเรือของฝ่ายสัมพันธมิตรได้เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้อังกฤษขาดแคลนเสบียงอาหารถึงขั้นต้องขอให้ฝรั่งเศสช่วย หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์เพียงแต่นั่งฟังเฉย ๆ ไม่ได้คล้อยตามไปกับคำพูดของนาย ฟอน เดมบุชเช แต่อย่างใด โดยในรายงาน หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ทรงแสดงความเห็นวิจารณ์คำพูดของนาย ฟอน เดมบุชเช ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อด้วย ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งว่า

“ตามความสนทนาทั้งนี้ กระทำให้ข้าพระพุทธเจ้ามีความเหนว้ย่อมเปนความประสงค์ของรัฐบาลเยอรมัน ข้อ 1 หยากทราบว่าการสยามจะมีท่าทางอย่างไร แลข้อ 2 ถึงอย่างไร ก็ประสงค์จะขู่ไว้ก่อนเพื่อป้องกันตามแต่จะได้อะไรให้ประเทศที่เปนกลางหันไปเข้าด้วยกับฝ่ายข้างสัมพันธมิตร โดยกล่าวให้เชื่อถือว่าเยอรมันคงจะรักษาตัวอยู่ได้ จะไม่ล้มจมตามความหวังของข้างฝ่ายสัมพันธมิตร ราชทูตของประเทศที่เปนกลางประจำนครเบอรลินทุก ๆ คน คงจะได้รับคำเจรจาของนาย ฟอน เดมบุชเช เช่นเดียวกันกับข้าพระพุทธเจ้าตั้งนี้ทั้งสิ้น แลนาย ฟอน เดมบุชเช มาเปนปลัดของฉลองนั้นเล่า ก็เพื่อสำหรับจะให้เปนเจ้าพนักงานนำที่ทำ Propaganda อันนี้เอง” (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2459 – 2460)

จากตัวอย่างรายงานบางฉบับของหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ จะเห็นได้ว่าทรงมีความเป็นกลางในการรายงานข่าวสารจากเยอรมนี ส่งมายังกระทรวงการต่างประเทศสยาม ไม่ได้ทรงลำเอียงเข้าข้างเยอรมนีหรือคล้อยตามการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีทั้งหมดแต่อย่างใด ส่งผลให้แม้สถานทูตสยาม ณ กรุงเบอร์ลินจะเป็นช่องทางสำคัญในการที่รัฐบาลเยอรมันจะใช้ในการส่งข่าวสารจากฝ่ายเยอรมนีมายังรัฐบาลสยาม แต่ข่าวสารดังกล่าวก็ยังคงผ่านการกลั่นกรองจากอัครราชทูตสยามที่มีความเป็นกลาง ไม่ได้ทรงนิยมเยอรมนีเป็นพิเศษอีกต่อหนึ่ง ส่งผลให้การเผยแพร่ข่าวสารโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีผ่านช่องทางดังกล่าวมีอุปสรรคเช่นกัน

4. สยามประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรเลีย-ฮังการี

ในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2460 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตัดสินพระทัยประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรเลีย-ฮังการี โดยในประกาศกระแสพระบรมราชโองการประกาศสงครามได้ทรงอ้างเหตุผลจากการที่เยอรมนีทำสงครามเรือดำน้ำโดยไม่ชี้ชัดจำกัด เป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ

ขาดความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ สยามจึงต้องร่วมมือกับประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อรักษาความชอบธรรม (เพ็ญศรี ติ๊ก, 2554, 175) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร ส่งผลให้หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ เพิ่งได้รับทราบข่าวการประกาศสงครามของสยามในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2460 นอกจากนี้หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ ยังทรงพบว่าในคำแปลกระแสพระบรมราชโองการประกาศสงคราม มีคำผิดและคำที่แปลคลาดเคลื่อนหลายคำ จึงต้องทรงจัดการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนนำไปยื่นต่อกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการี แต่ขณะที่ทรงแก้ไขเอกสารอยู่นั้น นายอาร์thur ซิมเมอร์มันน์ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของเยอรมนี ได้ทราบข่าวการประกาศสงครามของสยามจากสำนักข่าวรอยเตอร์ก่อน จึงมีคำสั่งให้นาย ฟอน เดมบุชเซเข้าพบหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2460 เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง เมื่อหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์รับสั่งตอบนาย ฟอน เดมบุชเซว่าข่าวการประกาศสงครามของสยามเป็นความจริง และพระองค์กำลังจะยื่นเอกสารต่อกระทรวงการต่างประเทศเยอรมัน นาย ฟอน เดมบุชเซก็แสดงกิริยาโกรธเคือง พูดทำนองทวงบุญคุณว่าเยอรมนีได้เคยช่วยเหลือสยามไม่ให้ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์มิได้ทรงโต้ตอบ เพียงแต่ทรงทักท้วงเรื่องที่นาย ฟอน เดมบุชเซอ้างว่าเยอรมนีมีบุญคุณต่อสยาม และทรงขอให้ชี้แจงเรื่องนี้ แต่นาย ฟอน เดมบุชเซก็ไม่อาจชี้แจงได้ หลังจากนั้นช่วงเย็นวันเดียวกัน หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ได้นำเอกสารที่ทรงแก้ไขเสร็จแล้วไปยื่นต่อกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการี พร้อมกับทรงขอหนังสือเดินทางออกจากเยอรมนี แต่เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันไม่ยอมออกหนังสือเดินทางให้ โดยอ้างว่าจะต้องรอให้ ดร. แอร์วิน เรมี (Dr. Erwin Remy) อุปทูตเยอรมันและนายเอมิล ไคล์ (Emil Keil) อุปทูตออสเตรีย-ฮังการีเดินทางออกจากสยามกลับมาถึงประเทศของตนก่อน จึงจะออกหนังสือเดินทางให้คณะทูตสยามได้ หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์จึงต้องทรงรอถึงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2460 เมื่อคณะทูตเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการีเดินทางออกจากสยามโดยใช้เรือฟัลสเตรีย (Falstria) สัญชาติเดนมาร์กแล้ว จึงทรงสามารถเดินทางออกจากเยอรมนีไปยังเดนมาร์กได้ โดยทรงมอบหมายให้สถานทูตเดนมาร์กในเยอรมนีดูแลรักษาผลประโยชน์ของสยามในเยอรมนีแทน (มานิจ ชุมสาย, 2519, 16 – 25; สุจิตรา ศิริปอล์, 2528, 73 – 74) ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2461 หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ก็ได้เป็นหนึ่งในผู้แทนของสยามร่วมกับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรัสยศศักดิ์ กฤดากร อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีส และพระยาพิพัฒน์โกษา อัครราชทูตสยามประจำกรุงโรม เข้าร่วมการประชุมสันติภาพที่พระราชวังแวร์ซายส์ด้วย (เพ็ญศรี ติ๊ก, 2554, 176)

5. บทสรุป

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นใน พ.ศ.2457 แม้ในช่วงต้นของสงครามสยามจะมีนโยบายเป็นกลาง แต่สยามก็มีการติดตามข่าวสถานการณ์สงครามอย่างใกล้ชิด ขณะที่ประเทศคู่สงครามทั้งฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายมหาอำนาจกลางก็มีความพยายามเผยแพร่ข่าวสารการโฆษณาชวนเชื่อเข้ามาในสยามเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ข่าวสารที่เผยแพร่เข้ามาในสยามมักจะเป็นข่าวจากฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นหลัก เนื่องจากสายโทรเลขของเยอรมนีถูกตัดขาด และเยอรมนีไม่มีอาณานิคมติดกับสยาม สถานทูตสยาม ณ กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี ซึ่งมีหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์เป็นอัครราชทูตประจำอยู่ จึงเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารของเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการีเข้ามาในสยามระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 อย่างไรก็ตาม หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ไม่ได้ทรงนิยมเยอรมนีมาก่อน อีกทั้งยังทรงรายงานข่าวสารตามที่ทรงพบเห็นหรือได้รับมาโดยตรงไปตรงมาไม่มีอคติ ในกรณีที่เยอรมนีทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศก็ทรงวิจารณ์ตามตรง ข่าวสารฝ่ายเยอรมนีที่ส่งมายังกระทรวงการต่างประเทศสยาม ผ่านทางสถานทูตสยาม ณ กรุงเบอร์ลิน จึงต้องผ่านการกลั่นกรองมาก่อนไม่สามารถเผยแพร่ได้โดยไม่มีอุปสรรคแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

- เทพ บุญตานนท์. (2559). *การเมืองในการทหารไทย สมัยรัชกาลที่ 6*. มติชน.
- เพ็ญศรี ตึก. (2554). *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ราชบัณฑิตยสถาน.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2552). *พระราชากับคหบดีแห่งชนบท (พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ถึงนายเมย์นาร์ด วิลโลบี คอลเชสเตอร์ - วีเมซ คหบดี)*. วชิราวุธวิทยาลัย.
- มานิจ ชุมสาย. (2519). *ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 1* บันทึกจากแฟ้มเอกสารของสถานทูตไทย ณ กรุงบอน. พิทยาการ.
- ราตรี วานิชลักษณ์. (2519). *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเยอรมนีตั้งแต่ พ.ศ. 2405 – 2460* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/25425>
- โรจน์ จินตมาศ. (2531). *แนวความคิดของผู้นำไทยเรื่อง “ชาติ” กับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:163746
- ศิวพล ชมภูพันธ์. (2560). *กลุ่มนิยมเยอรมนีในสยาม (พ.ศ.2457-2460) : ความเคลื่อนไหว ปฏิกริยาและข้อสังเกตบางประการ*. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*, 2(1), 33-61.
- ศิวพล ชมภูพันธ์. (2564). *สงครามโลกครั้งที่ 1 กับการระบุดัตตของสยามในสังคมระหว่างประเทศ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5353/>
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2457). *กต.65.3/11: เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ “สงครามใหญ่ในประเศยุโรป ทางสถานทูตสยามกรุงเบอร์ลิน (ตอน 1)”*. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2457 – 2458). *กต.65.3/12: เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ “ข่าวสงครามในประเศยุโรป ทางสถานทูตสยาม กรุงเบอร์ลิน (ตอน 2)”*. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2458 – 2460). *กต.65/18: เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ “สถานทูตสยามในยุโรปขอเงินค่าของแพงเนื่องจากมหาสงคราม”*. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2459). *กต.65.3/29: เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ “ถวายคำสปีชของเอกอรรคมหาเสนาบดีเยอรมัน ซึ่งกล่าวโต้แย้งคำเจรจาของลอร์ดเกรย์ เหตุสงคราม”*. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2459 – 2460). *กต.65.1/36: เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ “ประเทศอเมริกาขาดทางไมตรีกับเยอรมัน”*. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- สุจิรา ศิริโปล์. (2528). *พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสงครามโลกครั้งที่ 1*. คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.
- เฮลล์, สเตฟาน. (2560). *สยามกับมหาสงครามโลกครั้งที่ 1* ประวัติศาสตร์สากล. ริเวอร์ บุ๊คส์.

นวัตกรรมบล็อกเชนเพื่อประชาธิปไตยทางตรง Blockchain Innovation for Direct Democracy

ณัฐพร กายสิทธิ์¹

Nathaporn Kayasith

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Social Innovation, Rangsit University

ประเมศวร์ กุมารบุญ^{2*}

Poramez Kumarnboon

คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Engineering, Chulalongkorn University

(Received 28/04/2025, Revised 21/05/2025, Accepted 26/05/2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการออกแบบหลักการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนทำให้เป็นประชาธิปไตยทางตรงสมบูรณ์ให้เป็นระบบไร้ศูนย์กลางในการควบคุม ไม่มีใครครอบงำแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำลายได้ ระบบทำงานอัตโนมัติตามเงื่อนไขที่กำหนดจากฉันทามติของประชาชนเห็นร่วมกัน และทุกครั้งที่มีการลงมติขอความเห็นชอบกฎหมายหรือการขอฉันทามติในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาคำสำคัญเรื่องใดเรื่องใด คำขอฉันทามติ จะถูกส่งไปยังโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนทุกคน และลงมติด้วยตนเอง ไม่มีผู้แทนราษฎรอีกต่อไป เป็นประชาธิปไตยเต็มใบอย่างแท้จริงตามอุดมคติ

คำสำคัญ: ประชาธิปไตยทางตรง บล็อกเชน ฉันทามติ

Abstract

The purpose of this article is to design the principles for applying blockchain technology to create a fully direct democratic system governed through decentralization, there is decentralized network without top executive teams and the representatives. It built on automated rules encoded in smart contracts that consensus decision making from people directly. Anytime, their need empowering the laws or support community decision-making, the issues will send to every mobile phone and ideal individual acceptance criteria.

Keywords: Direct democracy, Blockchain, Consensus

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (Doctoral student in the Doctor of Philosophy Program in Social, Business, and Political Leadership, College of Social Innovation, Rangsit University), E-mail: Goongang2010@gmail.com

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิศวกรรมและเทคโนโลยีป้องกันประเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Master's student in the Defense Engineering and Technology Program, Faculty of Engineering, Chulalongkorn University) E-mail: poramez@live.com, *Corresponding Author

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ประชาชนไม่ชอบให้ผู้ใดมาปกครอง แต่ชอบให้กฎหมายที่มาจากความชอบธรรมโดยพวกเขาช่วยกันบัญญัติและเห็นชอบร่วมกันให้มาปกครองพวกเขา” ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jaques Rousseau) นักคิดผู้ทรงอิทธิพลที่สุดแห่งยุค Enlightenment ได้เขียนหนังสือด้านการปกครองที่อมตะที่สุดเล่มหนึ่งคือ “สัญญาประชาคม” (The social contract) ในปี ค.ศ.1762 เป็นบ่อเกิดของวาทกรรมที่นำมาซึ่งความเสมอภาค และประชาธิปไตยมากมาย

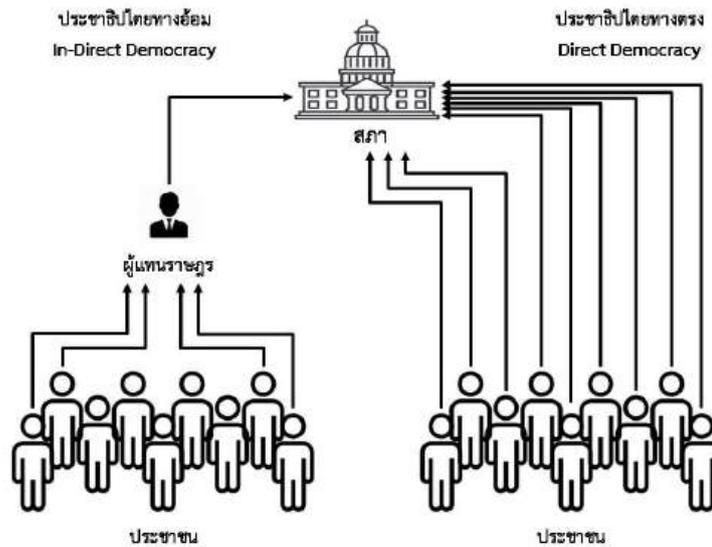
ในเรื่อง “ผู้แทน” (Representative) รูสโซไม่นิยมการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีผู้แทนราษฎร คือไม่ชอบรัฐบาลโดยผู้แทน (representative government) หรือรัฐบาลโดยรัฐสภา (parliamentary government) หรือการปกครองประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracy) รูสโซนิยมในประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) รูสโซเรียกประชาธิปไตยที่มีผู้แทนราษฎรว่า elective aristocracy

รูสโซ ได้กล่าวไว้ทำนองว่า อำนาจอธิปไตยหรือ “เจตจำนง” (Will) ของประชาชนไม่อาจส่งมอบแทนกันได้ เรื่องที่แทนกันได้คือ “หน้าที่” รูสโซ เห็นว่าการที่กฎหมายใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนโดยตรงถือว่าเป็นโมฆะ เป็นกฎหมายไม่ได้ เพราะอำนาจอธิปไตยต้องมาจากเจตจำนงของประชาชนทุกคน

ดังนั้นการมีผู้แทนเป็นเรื่องที่ผิดมหันต์ พวกเขามีสรีระเพียงตอนเลือกผู้แทนแล้วถูกปกครองจากผู้แทนของพวกเขา แท้จริงแล้วเป็นการมอบหมายโอนให้ทำหน้าที่แทน แต่ไม่สามารถโอนเจตจำนงที่แท้จริงได้ รูสโซ จึงเห็นว่า “ประชาธิปไตยแท้จริงไม่เคยมี และจะไม่มีวันมี”

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองให้เข้าสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริง กำลังถูกท้าทายด้วยแนวคิดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีโทรคมนาคม และเทคโนโลยีสังคมเครือข่าย (Information technology, Telecommunication Technology and Social Network) มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองสังคมมนุษย์ โดยตัดผู้แทนราษฎรออก และให้อำนาจนิติบัญญัติคืนสู่ประชาชนโดยตรงในการออกกฎหมายอันชอบธรรมทุกฉบับมาจากเจตจำนงแท้จริงของประชาชนเพื่อปกครองประชาชน ตลอดจนอำนาจการบริหาร ด้วยเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ที่จะเป็นระบอบประชาธิปไตยอันสมบูรณ์

บทความวิชาการนี้ เป็นการออกแบบแนวคิด (Conceptual design) ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ช่วยให้ประชาธิปไตยเต็มใบเป็นประชาธิปไตยทางตรงสมบูรณ์แบบ เมื่อเงื่อนไขการทำงานของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ออกแบบไม่มีใครครอบงำแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำลายได้ยังคงทำงานอัตโนมัติ ทุกครั้งที่มีการลงมติขอความเห็นชอบกฎหมายหรือการขอฉันทามติในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือบริหารเรื่องใด “คำขอฉันทามติ” จะถูกส่งไปยังโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนทุกคน และลงมติด้วยตนเอง ไม่มีผู้แทนราษฎรอีกต่อไป เป็นประชาธิปไตยเต็มใบอย่างแท้จริงตามอุดมคติ

รูปที่ 1 เปรียบเทียบระบบประชาธิปไตยทางตรงกับระบบประชาธิปไตยทางอ้อม

ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ในบทความนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการใช้ Cyber Technology และ Blockchain เป็นเครื่องมือสำคัญในการเติมเต็มระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์โดยตัด “ผู้แทนราษฎร” ออกไป และให้ประชาชนได้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง ทั้งอำนาจ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยมีแนวคิดดังรูปที่ 1

2. วัตถุประสงค์

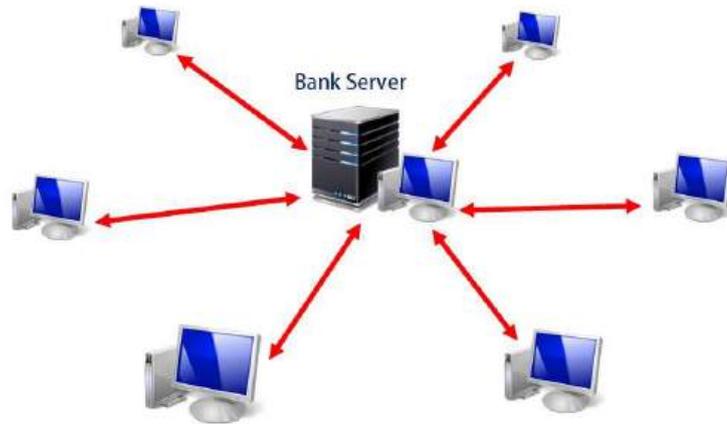
- 2.1 สร้างองค์ความรู้ด้านทฤษฎี แนวคิด และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรง
- 2.2 ริเริ่มสร้างสรรค์แนวคิดการนำนวัตกรรมพัฒนาระบอบประชาธิปไตยด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่สู่งานวิชาการทางการเมืองในประเทศ
- 2.3 ร่างขอบเขตงานระบบล้อยอกเฉพาะส่วนความต้องการการทำงานของระบบลงฉันทามติ ไม่รวมถึงรายละเอียดด้านเทคนิค (Specification)

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 เทคโนโลยี Block chain and Bitcoin

เทคโนโลยี Block chain เป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ หากกล่าวให้เข้าใจง่ายที่สุดหมายถึง “การออกแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทำงานอัตโนมัติตามวัตถุประสงค์ที่มีความเห็นชอบร่วมกันแล้ว โดยไม่มีใคร แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือทำลายระบบได้” ยกตัวอย่างการทำงานของเทคโนโลยี Block chain and Bitcoin (Nakamoto, 2009) ดังนี้

ในอดีตระบบธนาคาร จะมีศูนย์กลางข้อมูลกลางที่เก็บรายการบัญชีเงินฝากและรายการธุรกรรมของทุกคนไว้ใน Server เมื่อหน่วยใดต้องการใช้ข้อมูลก็เรียกเข้ามายังศูนย์กลาง เรียกระบบแบบนี้ว่า Centralized ledger

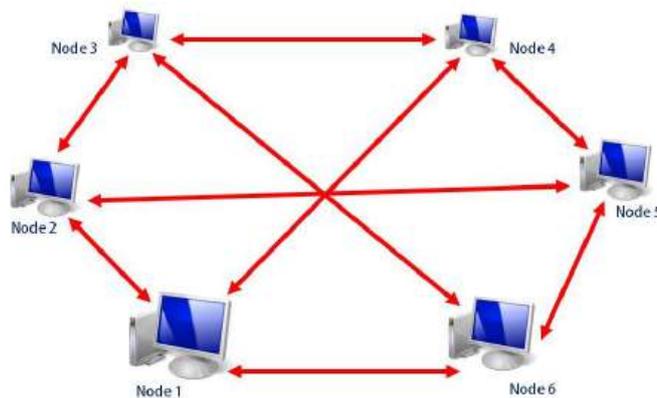

รูปที่ 2 ระบบโครงข่ายแบบรวมศูนย์กลาง Centralized ledger

ระบบแบบ Centralized ledger จะเห็นได้ว่าความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลอยู่ที่ศูนย์กลาง (Data Centre) ของธนาคารเท่านั้น หากเซิร์ฟเวอร์ (Server) ถูกเจาะระบบข้อมูลก็อาจจะถูกแก้ไขได้ง่าย

แต่แนวคิด Block chain นั้นคือ “Security และ Trust” โดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่า Trust protocol นี้เปลี่ยนแปลงแนวคิดของโลกเลยทีเดียว ระบบจะไม่มีศูนย์กลางข้อมูลที่อยู่ตรงกลางอีกต่อไป คอมพิวเตอร์ทุกตัวในโครงข่ายนับล้านเครื่องจะทำหน้าที่เชื่อมต่อกันโดยตรงเรียกว่า Peer-to-Peer (P2P) โดยไม่มี Server ศูนย์กลาง (Data center) ของธนาคาร

คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อในระบบ Bitcoin แต่ละตัวจะเรียกว่า Node ทุกคนจะเห็นข้อมูลบัญชีของทุกคนบนโครงข่าย การชำระเงิน ยอดเงิน เพียงแต่ไม่ปรากฏชื่อว่าบัญชีของใคร จะแสดงในรูปแบบที่อยู่ (Address) ที่ทำการเข้ารหัสแล้ว เช่น 1N2VwcfGTxA1J9FGNG3uit3VYA4D6zMoP2

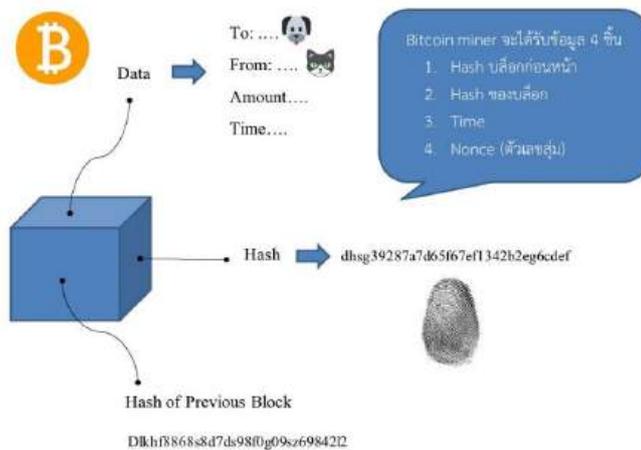
รูปที่ 3 ระบบโครงข่ายแบบกระจายศูนย์กลาง Distributed Ledger

ข้อมูลธุรกรรมการเงินจะถูกสร้างเป็น Block เรียงกันเป็นห่วงโซ่แล้วส่งต่อกันไปเรื่อย ๆ ในเครือข่ายทุกคนแต่ละ Node จะช่วยยืนยันความถูกต้องด้วยโปรแกรมการคำนวณทางคณิตศาสตร์อัตโนมัติของ Bitcoin ที่ลงไว้ และช่วยแย้งหากมีการผิดพลาดของข้อมูลเกิดขึ้น Node ต่าง ๆ จะมีหน้าที่ดูแลข้อมูลแทนระบบศูนย์กลางแบบเดิม เรียกว่าวิธีการบริหารระบบบัญชีนี้ว่า Distributed Ledger

กล่าวให้เข้าใจง่าย คือ ข้อมูลการทำธุรกรรมการเงินบัญชีของใคร (Ledger) ที่เกิดขึ้น คอมพิวเตอร์ทุกเครื่องบนโลกที่มีโปรแกรม Bitcoin จะช่วยกันยืนยันความถูกต้องและตรวจสอบหากมีข้อผิดพลาดของบัญชี

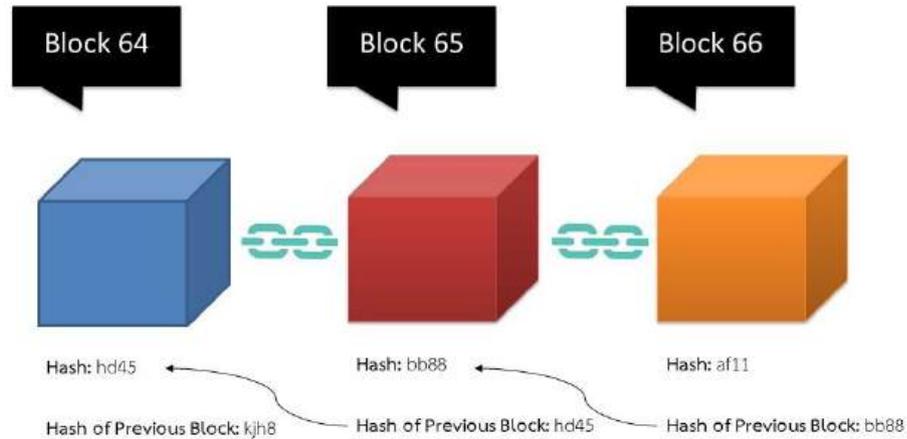
หาก Hacker ต้องการเจาะระบบจึงเป็นไปได้เลย เพราะจะต้องมีคอมพิวเตอร์ที่มีศักยภาพเท่าคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในโลกในเครือข่าย Bitcoin มารวมกันหรือระหว่างทำธุรกรรมไฟฟ้าดับก็ยังมีคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นทำงานอยู่ การบริหารข้อมูลแบบไร้ศูนย์กลางแบบนี้จึงถือว่ามีความมั่นคงมาก

ข้อมูลใน Block Chain ที่ถูกสร้างมาจัดเก็บในแต่ละ Block ที่ส่งต่อ ๆ กันไป จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเรียกกลับมาแก้ไขได้ หรือแต่แม้จะทำลายข้อมูลนั้นก็ไม่สามารถกระทำได้ เพราะมีความมั่นคงปลอดภัยสูงในการเข้ารหัสปิดระบบการแก้ไขข้อมูล

รูปที่ 4 องค์ประกอบข้อมูลใน 1 ก่อของข้อมูลใน Block chain

องค์ประกอบข้อมูลใน 1 ก่อของข้อมูลใน Block chain ในระบบ Bitcoin นั้นประกอบไปด้วย ตัวเลข Hash เปรียบเสมือนลายนิ้วมือของก่อก่อนหน้า ตัวเลข Hash เปรียบเสมือนลายนิ้วมือของก่อกปัจจุบันที่กำลังจัดเก็บ รายการข้อมูล วัน เวลา การทำธุรกรรม และตัวเลขสุ่ม (Nonce) ตัวเลขสุ่มนี้เป็นส่วนสำคัญที่จะไม่สามารถทำให้เดาได้ว่าเข้ารหัสอย่างไร

รูปที่ 5 การเรียงกล่องข้อมูลในระบบด้วยตัวเลข Hash คล้ายกับสายโซ่

กล่องข้อมูลในระบบจะถูกร้อยเรียงด้วยตัวเลข Hash อันเปรียบเสมือนลายนิ้วมือที่เป็นตัวเลขและตัวอักษรระบุตัวตนหลายสิบตัว ซึ่งไม่สามารถเดาได้ถูก แต่หากคนเจาะระบบเดาได้ถูกจริงก็ต้องรู้ตัวเลข Hash กล่องก่อนหน้า ซึ่งร้อยเรียงกันเป็นเส้น ๆ กล่องคล้ายกับสายโซ่ จึงเชื่อกันว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะมีคนเจาะระบบหรือแก้ไขทำลายข้อมูลได้

3.2 หนังสือชื่อ The Principles of Parliamentary Representation ของ Lewis Carroll ปี ค.ศ.1884

Dodgson, C. L. (1884) หรือนามปากกา Lewis Carroll ได้เขียนหนังสือชื่อ The Principles of Parliamentary Representation เป็นแนวคิดทางเลือกที่แตกต่างในการให้ผู้แทนไปลงมติแทน

กล่าวคือ ระบบเลือกตั้งทั่วไปนั้นประชาชนเลือกผู้แทนครั้งเดียว ไปทำหน้าที่โหวตเรื่องในสภาหลาย ๆ ครั้ง แต่แนวความคิดของ Lewis Carroll มองว่าควรให้จำนวนคะแนนผู้แทนไปโหวตทีละครั้ง เป็นการ Transfer vote ให้ผู้แทนไม่ใช่มอบอำนาจทั้งหมดไปทำอะไรก็ได้หลายปี บางครั้งอยากเอาคะแนนคืน และไปมอบให้ผู้ที่มีความรู้เฉพาะเรื่องนั้นตัดสินใจแทนพวกตน เพราะเป็นไปไม่ได้ที่ผู้แทนราษฎรหนึ่งคนจะรอบรู้ไปทุกเรื่อง และบางครั้งประชาชนเองเห็นว่าสิ่งที่ผู้แทนโหวตไปนั้นก็ได้ตรงตามเจตจำนงของตนในบางเรื่อง ดังนั้นการใช้อำนาจในการลงมติของผู้แทนย่อมขาดความชอบธรรม

Lewis Carroll จึงเสนอแนวคิดที่เรียกว่า “Single Transfer Vote” (STV) ระบบการเลือกผู้แทนราษฎร คือ การที่ประชาชนเลือกใครสักคนหนึ่งที่ตนไว้วางใจไปทำหน้าที่แทน แต่ในการทำหน้าที่ตัดสินใจแทนในบางเรื่อง ประชาชนก็ได้เชื่อว่าผู้แทนของเขาที่เลือกมากจะตัดสินใจได้ดีหรือถูกใจประชาชน ดังนั้นหากการโหวตแทนในบางเรื่องที่ไม่ตรงใจหรือเจตนาของประชาชนย่อมเป็นโมฆะ และการขอคะแนนโหวตคืนจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่ Lewis Carroll ไม่ได้บอกถึงกระบวนการวิธีหรือระบบว่าจะทำเช่นใด

3.3 หนังสือชื่อ The Principles of LiquidFeedback ปี ค.ศ.2014

ได้เรียกระบบประชาธิปไตยทางตรง โดยใช้ Public media และใช้ซอฟต์แวร์ ว่าประชาธิปไตยแบบลื่นไหลหรือ Liquid democracy สำหรับการลงมติเฉพาะเรื่องหรือต้องการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่เรื่องการบริหารจัดการระบบพรรคการเมือง ไปจนกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน โดยระบบรัฐมนตรี้ที่ทำงานประจำยังคงอยู่

3.4 บทความวิชาการเรื่อง Direct Voting and Proxy Voting ของ James Green-Armytage ปี ค.ศ.2014

James Green-Armytage ได้นำเสนอแนวคิดระบบตัวแทนและลงมติตัดสินใจเรียกว่า “Direct Democracy by Delegable Proxy” และไม่เห็นด้วยกับระบบกล่องลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ เขาเห็นว่าควรใช้เว็บไซต์ และซอฟต์แวร์เฉพาะทางที่เขาพัฒนารูปแบบผสมระหว่างประชาธิปไตยตรงไปและประชาธิปไตยแบบรัฐมนตรีที่ แต่ประชาชนสามารถลงคะแนนโดยตรงในแต่ละปัญหา หรือมอบหมายงานการลงคะแนนให้กับตัวแทน (หรือก็คือ Proxy) ตามที่เลือกไว้เองได้เป็นครั้งคราว

รวมถึงกระบวนการเสนอแนวการตั้งระบบที่สัมพันธ์กับข้อเสนอ การสร้างระบบการกำหนดแผนเสียงตามอัตราส่วน การกำหนดหมายเลขระบบสมมติฐาน และการกำหนดบทสรุป

3.5 บทความวิชาการเรื่อง Delegative Democracy ของ Bryan Ford ค.ศ.2002

ต้นปี 2000 Bryan Ford ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยตัวแทนไว้สองแนวทาง เรียกว่า “Delegative Voting” และ “Delegative Democracy” ซึ่งพัฒนาต่อยอดแนวความคิดของ Lewis Carroll

Bryan Ford อธิบายถึงประชาธิปไตยทางตรงว่า ประชาธิปไตยทางตรงจะมีความยุติธรรมและมีคุณภาพก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะป็นองค์กรเล็ก ๆ หรือ

Bryan Ford ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของปัจเจกชน และระบบการส่งผ่านตัวแทนไปลงคะแนน เขาได้เสนอหลักการไว้ 6 ข้อ ที่เป็นแนวคิดของ Delegative Democracy ไว้ดังนี้

“Choice of role”

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนต้องมีทางเลือกในการจะใช้สิทธิส่วนบุคคลออกเสียงหรือมอบหน้าที่ให้ตัวแทน

“Low Barrier to participation”

จะต้องง่ายในการอาสาเป็นผู้แทน ไม่มีกำแพงขวางกั้น

“Delegate Authority”

ผู้แทนมีสิทธิโหวตเท่าคะแนนที่ได้รับมอบมา

“Privacy of Individual”

ความเป็นส่วนตัวของปัจเจกชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องออกเสียงเป็นส่วนตัว

“Accountability of Delegates”

ผู้แทนเป็นสาธารณบุคคล ต้องรับผิดชอบในส่วนนี้

“Specialization of Re-Delegation”

ผู้แทนต้องสามารถถูกถอดถอนได้

Bryan Ford ไม่ได้พิจารณาเรื่องกล่องลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Ballot) ว่าจะเป็นการมาตรฐานเทคโนโลยีแบบใดในระบบประชาธิปไตย แต่อาจจะมีทางเลือกอื่น และ Bryan Ford เป็นคนแรกที่เรียกว่าระบบประชาธิปไตยแบบลื่นไหลหรือ Liquid Democracy ที่นำเทคโนโลยีมาช่วยระบบประชาธิปไตยเป็นทางตรงอย่างสมบูรณ์ จนมีคนเรียกตามแพร่หลายในปัจจุบัน

ส่วนเนื้อหา

4. การออกแบบแนวคิดและการดำเนินโครงการ

บทความนี้ออกแบบแนวคิดเพื่อเตรียมการดำเนินโครงการจริง เป็นโครงการริเริ่มเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ (Pilot project) และเพื่อของบประมาณสนับสนุนการวิจัยต่อไปในอนาคต โดยเริ่มจากการออกแบบแนวคิดระบบ (Conceptual design) แจกแจงรายละเอียดฟังก์ชันการทำงานของระบบเป็นหัวข้อสำคัญ จากนั้นเลือกใช้มาตรฐาน Blockchain ในเบื้องต้นอาจใช้ Ethereum Platform และสร้าง Application โดยฟังก์ชันการทำงานของระบบเบื้องต้นมีดังนี้

4.1 การใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยตรงของประชาชน

ระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) หรือระบบผู้แทนราษฎรในปัจจุบัน เป็นแนวคิดในการให้เลือกผู้แทนราษฎรครั้งเดียว แล้วยกให้อำนาจของประชาชนแก่ผู้แทนราษฎรไปลงมติตามอำเภอใจแทนประชาชนทุก ๆ เรื่องในรัฐสภาเป็นเวลา 4 ปี

นั่นหมายความว่า บางครั้งประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ก็อาจจะเห็นตรงข้ามกับผู้แทนราษฎรที่เขาเลือกไปในการลงมติบังคับใช้กฎหมาย แต่ประชาชนไม่สามารถลงมติโดยใช้เจตจำนงของตนต่อร่างกฎหมายนั้นได้ ดังนั้นทำให้เจตจำนงที่แท้จริงของประชาชนขาดหายไป การใช้อำนาจทางนิติบัญญัติในการลงมติของผู้แทนย่อมขาดความชอบธรรม เพราะไม่ได้มาจากเจตจำนงของประชาชนที่แท้จริง

ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ในโครงการนี้ออกแบบให้ประชาชนเป็นผู้โหวตกฎหมายโดยตรงด้วยตัวของพวกเขาเองทุกฉบับ ไม่มีผู้แทนราษฎรอีกต่อไป ด้วยการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนผ่านโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่และอินเทอร์เน็ต โดยส่งข้อมูลการพิจารณาร่างกฎหมายไปยัง Application บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนทุกคน ที่โปรแกรมมีกระบวนการทำงานอย่างโปร่งใส และทุกคนเห็นชอบร่วมกันโดยไม่มีใครสามารถแก้ไข ทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงการทำงานของระบบได้ จากนั้นเพื่อประชาชนพิจารณาร่างกฎหมายประกอบกับข้อมูลการพิจารณาแล้วลงมติร่วมกัน มีลักษณะการสร้างประชาธิปไตยทางตรงดังนี้

ในรูปที่ 6 สมมติว่ารัฐสภากำลังพิจารณาร่างกฎหมายยกเลิกสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แต่ประชาชนในพื้นที่เขตเลือกตั้งแห่งหนึ่ง ต่างมีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการยกเลิกสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ดังนั้นไม่ว่าผู้แทนราษฎรจะตัดสินใจลงมติเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ย่อมทำให้เจตจำนงของประชาชนในพื้นที่เขตเลือกตั้งบางส่วนขาดหายไปไม่ได้ถูกนำมาประมวลผลในกระบวนการนิติบัญญัติ กฎหมายยกเลิกสารเคมีกำจัดศัตรูพืชฉบับนี้ จึงไม่ได้มาจากประชาชนที่แท้จริง แต่เป็นการตัดสินใจตามอำเภอใจของผู้แทนราษฎร และการลงมติตามอำเภอใจของผู้แทนราษฎร อาจถูกนำไปต่อต่อรองเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง

รูปที่ 6 รูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อม (In-Direct Democracy) หรือระบบผู้แทนราษฎร

ดังนั้นระบบประชาธิปไตยที่แท้จริงอันมาจากอำนาจของประชาชนทุกคน ต้องเป็นประชาธิปไตยทางตรง โดยใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนส่งข้อมูล และรับผิดชอบการลงมติของประชาชนทุกคนหรือเสียงส่วนใหญ่ โดยไม่มีผู้แทนราษฎร ดังในรูปที่ 7 จะเห็นได้ว่า เจตจำนงของประชาชนทุกคนได้ถูกนำเข้ามาสู่รัฐสภา เพื่อพิจารณาอนุมัติในร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว และบังคับใช้เป็นกฎหมายด้วยประชาชนอย่างแท้จริง

รูปที่ 7 การบังคับใช้ด้วยอำนาจประชาชน (Empower) โดยตรงไม่มีผู้แทนราษฎร

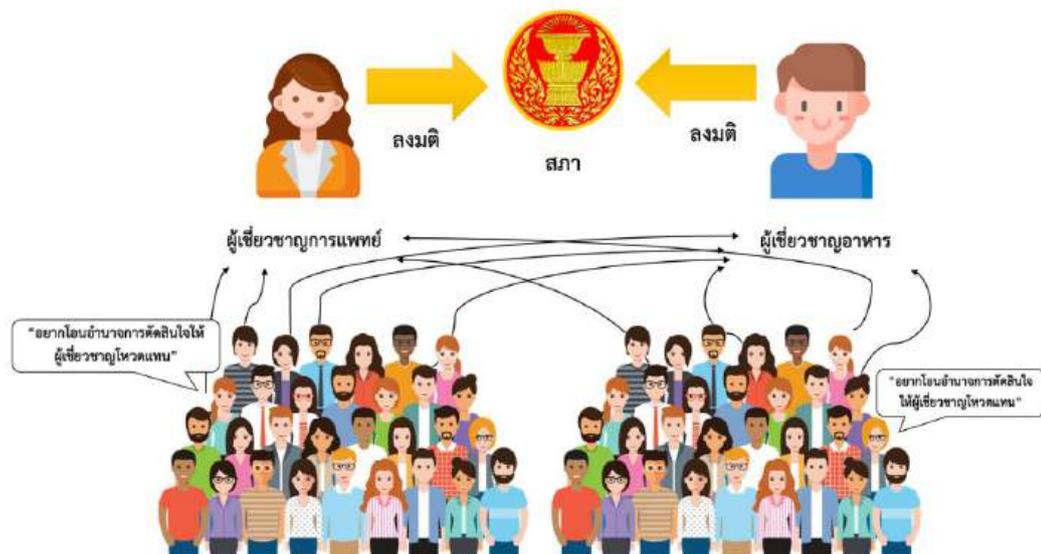
4.2 การใช้อำนาจบริหารด้วยการตัดสินใจโดยตรงของประชาชน

รวมถึงการทำหน้าที่ตัดสินใจบริหารราชการแผ่นดินในทุก ๆ เรื่อง บางครั้งประชาชนก็ไม่อาจจะเห็นด้วยกับผู้แทนราษฎรที่เขาเลือกไปทำหน้าที่ตัดสินใจใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันมาจากความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกผู้แทนราษฎรเข้าไปลงมติและการเลือกคณะรัฐมนตรีไม่ได้มาจากเจตจำนงของประชาชนโดยตรง เป็นผู้ที่มีบารมีในพรรคร่วมรัฐบาลตัดสินใจ ประเด็นนี้มีข้อให้ถกเถียงถึงความไม่เหมาะสมอีกกว้างขวาง แต่ในบทความนี้ขอเสนอความเห็นทางวิชาการในบางประเด็นก่อนในเบื้องต้นดังนี้

ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี นอกจากปฏิบัติภารกิจประจำวันในฐานะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีแล้วยังมีการตัดสินใจมอบนโยบายหรือลงมือปฏิบัติแผนการดำเนินโครงการที่สำคัญตามอำเภอใจ โดยขาดเจตจำนงที่แท้จริงของประชาชนไปในการใช้อำนาจการบริหาร บางครั้งส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ฐานะความเป็นอยู่ และผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในกิจวัตรของประชาชนโดยตรง แต่ประชาชนกลับไม่อาจตั้งอำนาจอธิปไตยของตนในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายของฝ่ายบริหารได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยทางตรง การตั้งอำนาจในการ “ตัดสินใจบางเรื่อง” ของฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีกลับคืนสู่ประชาชนจึงถือเป็นสาระสำคัญ ไม่ใช่การใช้อำนาจแทนฝ่ายบริหารในการทำงานทุกวัน ในกรณีมีประเด็นสำคัญเกิดขึ้นของประเทศ เช่น การสร้างเขื่อน รถไฟฟ้า การขึ้นภาษี ทำลายป่า ควรให้ประชาชนตั้งอำนาจการตัดสินใจกลับคืนสู่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจแทนฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี

อีกแนวคิดหนึ่งของประชาธิปไตยทางตรง โดย Lewis Carroll ได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า “Single Transfer Vote” (STV) คือ การที่ประชาชนมอบหมายสิทธิในการใช้อำนาจอธิปไตยของตนให้ใครสักคนหนึ่ง ที่ตนไว้วางใจไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนในบางเรื่อง ที่ไม่ใช่ผู้แทนราษฎรหรือฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีนำไปใช้ตามอำเภอใจทั้งหมด แต่อาจจะมอบอำนาจให้เป็นครั้งคราวหรือประชาชนยกอำนาจตนให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่มีความรู้ตัดสินใจแทน

รูปที่ 8 แนวคิด Blockchain และแนวคิด Single Transfer Vote (STV)

จากรูปที่ 8 สมมุติว่าในพื้นที่เขตเลือกตั้งแห่งหนึ่ง มีประชาชนที่มีความเห็นแตกต่างกัน 2 ฝ่าย ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการที่รัฐบาลจะนำเข้าหมีที่มีสารเร่งเนื้อแดงจากสหรัฐอเมริกา

ประชาชนทั้งฝ่ายเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยก็ไม่ได้เชื่อว่าฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีของตนจะมีความรู้เพียงพอในการตัดสินใจลงมติ หรืออาจจะสงสัยในความไม่โปร่งใส และประชาชนเองก็ไม่มีความรู้เพียงพอในการตัดสินใจลงมติ จึงมอบสิทธิ์ของตนให้ผู้เชี่ยวชาญที่ตนชื่นชอบและไว้วางใจเป็นผู้ตัดสินใจลงมติแทน

จะเห็นได้ว่าเมื่อประชาชนขอตั้งอำนาจฝ่ายบริหารในการตัดสินใจนำเข้าหมีที่มีสารเร่งเนื้อแดงจากสหรัฐอเมริกา กลับสู่ประชาชน การคอร์รัปชันจะหายไป และแนวทางการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมมาจากประชาชนโดยตรง

สิทธิ์ในการตัดสินใจในการบริหารประเทศจะกลับคืนสู่ประชาชนอีกครั้งด้วยแนวคิด Single Transfer Vote และประชาชนอาจยกอำนาจของตนให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจแทน เพื่อต้องการผู้มีความรู้กว่าตนได้ใช้อำนาจเพื่อผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับประเทศที่สุด โดยสถานการณ์สมมุติอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ถือคะแนนของประชาชนในประเทศ 40% และผู้เชี่ยวชาญอาหารถือคะแนนของประชาชน 20% และประชาชนอยากตัดสินใจเอง 40% ผลลัพธ์ในการตัดสินใจเรื่องนำเข้าหมีที่มีสารเร่งเนื้อแดงจากสหรัฐอเมริกาจะมาจากเจตจำนงของประชาชนส่วนใหญ่และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ประชาชนไทยก้าวหน้ามากกว่าการตัดสินใจลำพังของฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีในแบบเดิม

4.3 การใช้อำนาจตุลาการโดยตรงของประชาชน

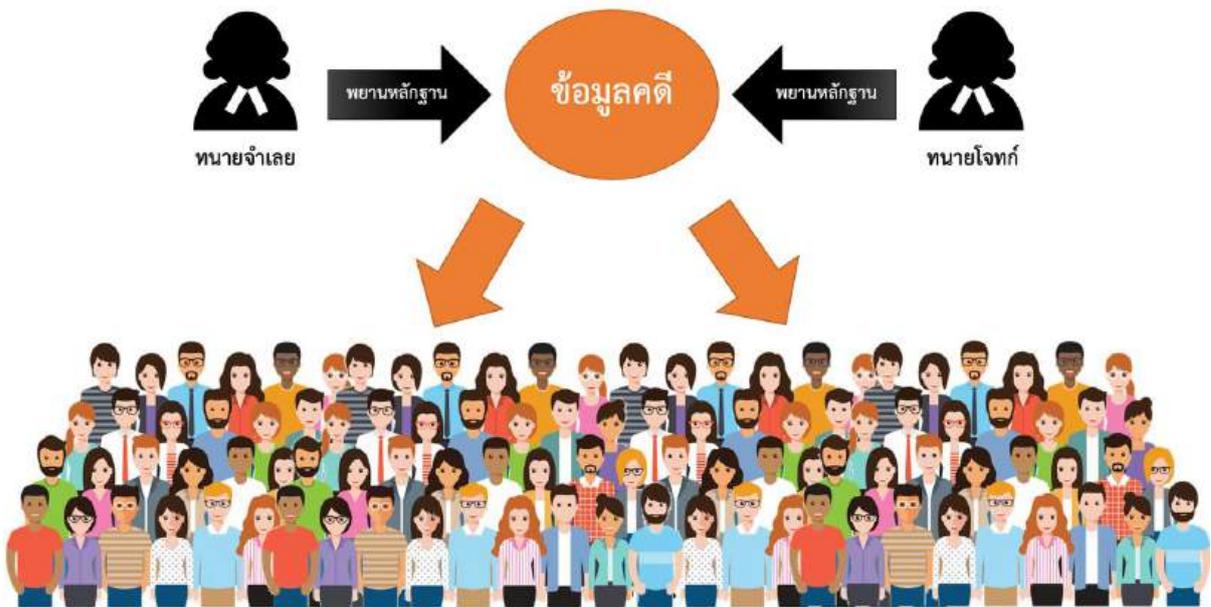
การใช้อำนาจอธิปไตยที่ 3 โดยตรงของประชาชน ก็คือการใช้อำนาจตุลาการ ในการศึกษานี้ได้ ออกแบบหลักการตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจโดยตรงผ่านเทคโนโลยีบล็อกเชน

เทคนิควิธีการดังกล่าว คือ การจัดตั้งคณะลูกขุนภาคประชาชน (Citizen Juries) หรือ Crowd Jury โดยการให้ประชาชนทั้งหมดเป็นผู้ลงมติตัดสินใจพิจารณา “ข้อเท็จจริง” ในคดี และผู้พิพากษาอาจจะทำหน้าที่เพื่อกำหนดบทลงโทษบังคับใช้หลักเกณฑ์ภาคทัณฑ์ตามบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

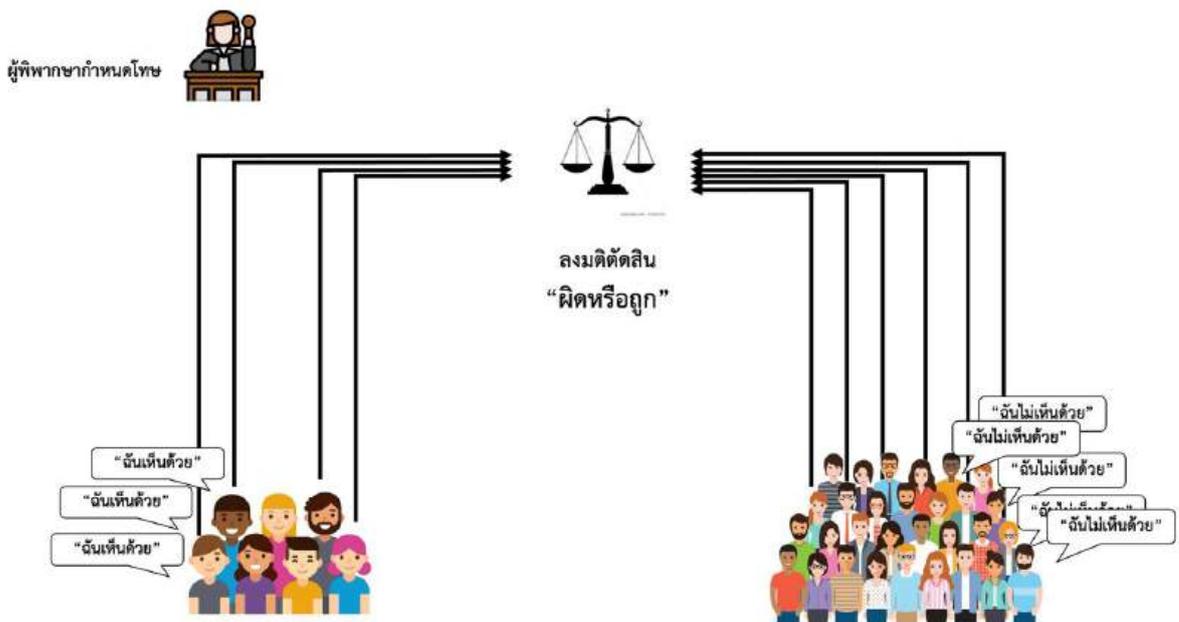
อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติอาจจะเป็นไปได้ยากที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินพิจารณาคดีทุกคดีเพราะมีนับหมื่น ๆ คดีต่อปี อาจจะออกแบบวิธีการทำงานระบบให้เข้ากับความจริง เช่น อาจจะมีเฉพาะคดีสะเทือนขวัญสำคัญของประเทศที่ประชาชนแสดงเจตจำนงว่าอยากมีส่วนร่วมในการลงมติมากพอที่จะขอใช้สิทธิ์ในการใช้อำนาจตุลาการพิพากษาตัดสินข้อเท็จจริงในคดี

สมมุติว่า มีคดีสำคัญอันเป็นที่สนใจของสาธารณชนเกิดขึ้น ประชาชนแสดงเจตจำนงมากพอที่จะขอใช้สิทธิ์ในการพิพากษาตัดสินข้อเท็จจริงในคดี ทนายฝ่ายโจทก์ และจำเลย ส่งพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ระบบ Block chain และ Social Media ต่าง ๆ จะแพร่กระจายข้อมูลให้ครบถ้วนสู่ประชาชนทุกคนอย่างเพียงพอเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง

ประชาชนอาจจะใช้สิทธิ์ตัดสินคดีเองหรือการมอบสิทธิ์ใช้วิธีหาผู้แทนมาตัดสินใจ (Delegated decision) แบบ Single transfer vote เช่นกัน

รูปที่ 9 แนวคิดนายโจทก์และจำเลยส่งพยานหลักฐานเข้าสู่ระบบล๊อคเชน

รูปที่ 10 แนวคิด คณะลูกขุนภาคประชาชน (Citizen Juries) หรือ Crowd Jury

การใช้สิทธิ์ในการใช้อำนาจตุลาการพิพากษาคดีตัดสินข้อเท็จจริงในคดีด้วยเทคโนโลยี Block chain หากนับตั้งแต่การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมร่างกฎหมายที่มาจากเจตจำนงของพวกเขาโดยตรงแล้ว ประชาชนยังเป็นผู้ตัดสินใจ และบังคับใช้เองด้วยการสร้างฉันทามติ (Consensus building) และการมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจ (Participation decision making) เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยตามหลักการประชาธิปไตย
ขั้นสูงสุดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

5. สรุป

บทความวิชาการนี้ เป็นการนำเสนอการออกแบบกรอบแนวคิด (Conceptual Design) ด้วยการใช้
เทคโนโลยีบล็อกเชนมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเติมเต็มระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์เพื่อสนับสนุน
ส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เป็นทางตรง (Direct Democracy) ให้ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ
อธิปไตยทั้ง 3 ฝ่ายโดยตรงทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยการตัด “ผู้แทนราษฎร”
ออกไป

นอกจากนั้นแนวคิด Single Transfer Vote ด้วยบล็อกเชนยังเป็นส่วนสำคัญที่มาช่วยอุดช่องว่างในเรื่อง
ความรู้ของประชาชน ที่อาจจะยังมีความรู้ไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจหรือลงมติเรื่องใดที่เป็นวิชาความรู้
เฉพาะทางขั้นสูง โดยมอบอำนาจการลงมติให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านเป็นครั้งคราวด้วยบล็อกเชน จึงเติมเต็ม
กระบวนการต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์แบบ และเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยจากประชาชน
โดยตรงอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- Behrens, J., Kistner, A., Nitsche, A., & Swierczek, B. (2014). *The principles of LiquidFeedback*. Interaktive Demokratie e. V, Berlin.
- Bryan, F. (2014, November 16). "Delegative Democracy Revisited": the Decentralized/Distributed Systems (DEDIS) lab at the Swiss Federal Institute of Technology in Lausanne (EPFL).
<https://bford.info/2014/11/16/deleg.html>.
- Cavanagh, J., & Mander, J. (2003). *Alternatives to economic globalization*. Berrett-Koehler.
https://www.bkconnection.com/static/Alternatives_to_Economic_Globalization_Excerpt.pdf
- Dodgson, C. L. (1884). *The principles of parliamentary representation*. Harrison and Sons.
- Held, D. (2005). At the global crossroads: The end of the Washington Consensus and the rise of global social democracy, *Globalizations*, 2(1), 95–113.
- Herman, E.S., & McChesney, R.W. (1997) *The Global Media: The New Missionaries of Global Capitalism*. Cassell, London.
- Hines, C. (2002). *Localization: A Global Manifesto*. Earthscan.
- Keane, J. (2005). Cosmocracy and global civil society. In G. Baker & D. Chandler (Eds.), *Global Civil Society: Contested Futures*. (pp. 149-170). Routledge.
- Keane, J. (2009). *The life and death of democracy*. Simon & Schuster.
- Miller, J.C. (1969). A program for direct and proxy voting in the legislative process. *Public Choice*, 7, 107–113.
- Nakamoto, S. (2009). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*.
<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons*. Cambridge University Press.
- Ponniah, T. (2006). *The World social forum vision: radical democracy vs. neoliberal globalization* [Doctoral dissertation]. Clark University.
- Ramos, J. (2013). The futures of power in the Network Era. *Journal of Futures Studies*, 17(4), 71–92.
- Sklair, L. (2002). *Globalization: Capitalism and Its Alternatives*. Oxford University Press.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ
และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
The Analysis of the Relationship Between Value Chain Management
Government Support and Business Performance of SMEs in the Border Trade
Area of Northeastern Thailand

พิชญาดา พันธ์ผา^{1*} เคียงขวัญ อักษรวงศ์² และ พิมลสินี อุดมพันธ์³

Pichyada Pheunpha, Kiengkwan Ugsornwong, Phimonsinee Udomphan

คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Faculty of Management Science, Ubon Ratchathani University

(Received 10/03/2025, Revised 22/04/2025, Accepted 26/04/2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 307 ราย โดยการสุ่มแบบแบ่งพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดอุบลราชธานี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ จังหวัดมุกดาหาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ($\alpha = 0.939$) สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงบรรยายและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ในภาพรวม ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs อยู่ในระดับมาก ขณะที่การสนับสนุนภาครัฐอยู่ในระดับน้อย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs อยู่ในระดับสูงมากทางบวก 3) การสนับสนุนภาครัฐมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs อยู่ในระดับปานกลางทางบวก 4) การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนภาครัฐอยู่ในระดับปานกลางทางบวก เมื่อพิจารณาด้านย่อย พบว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การบริหารทรัพยากรบุคคลกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต การตลาดและการขายกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต และการตลาดและการขายกับด้านลูกค้า ตามลำดับ ข้อค้นพบที่ได้ ธุรกิจ SMEs ควรจัดการ

¹ รองศาสตราจารย์ สาขาการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Associate Professor, Business Management Program, Ubon Ratchathani University), E-mail: pichyada.p@ubu.ac.th

* Corresponding author

² อาจารย์ประจำ สาขาการเงินและการลงทุน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Lecturer in Finance and Investment Program, Ubon Ratchathani University), E-mail: kiengkwan.u@ubu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Assistant Professor, International Business Management Program, Ubon Ratchathani University), E-mail: phimonsinee.u@ubu.ac.th

ห่วงโซ่คุณค่าโดยเฉพาะด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยควรคัดเลือก พัฒนาและฝึกอบรมพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ธุรกิจเรียนรู้และการเติบโตสูงสุด และควรจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านการตลาดและการขาย โดยธุรกิจ SMEs ควรมีกลยุทธ์ทางการตลาด ส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มผลการดำเนินงานของธุรกิจ ส่วนภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุนและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ

คำสำคัญ : การจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ ผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the level of value chain management, government support, and the performance of small and medium-sized enterprises (SMEs) and 2) to analyze the relationship between value chain management, government support, and the performance of SMEs. This research was a quantitative research. A total of 307 SMEs were sampled using the area sampling method, with Ubon Ratchathani Province representing Lower Northeastern Thailand and Mukdahan representing Upper Northeastern Thailand. The data collection tool was a questionnaire with a very high confidence level (Cronbach's alpha = 0.939). The statistics used were descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. The research results showed that 1) from the perspective of SMEs, their value chain management and performance levels were at high level but government support was at low level. 2) The relationship between value chain management and SME business performance is very strong positive. 3) Government support has a moderate positive relationship with SME business performance. 4) Value chain management has a moderate positive relationship with government support. When considering the sub-dimensions, the top three most relevant relationships between value chain management and SME performance were human resource management dimension, and learning and growth dimension, marketing and sales dimension and learning and growth dimension, and marketing and sales dimension and customers, respectively. The findings show that SMEs should manage their value chain, especially human resource management, by effectively selecting, developing, and training employees to maximize business learning and growth. They should also manage their value chain in terms of marketing and sales. SMEs should have effective marketing and sales promotion strategies to increase business performance. The government should provide financial support and create an environment conducive to business.

Keywords: Value Chain Management, Government Support, Business Performance, SMEs

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ มีบทบาทในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตในมิติต่างๆ ของประเทศ เมื่อพิจารณาจำนวน SMEs ในประเทศ ณ สิ้นปี พ.ศ.2566 พบว่า มีจำนวน 3,225,743 ราย และมีการจ้างงานจำนวน

12,930,018 คน แบ่งเป็นการจ้างงานโดย SMEs ที่เป็นนิติบุคคล และ SMEs ที่เป็นบุคคลธรรมดา ร้อยละ 73.26 และร้อยละ 26.74 ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 70.42 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ เมื่อแบ่งการจ้างงานแบ่งตามภาคธุรกิจของ SMEs พบว่า อยู่ในภาคบริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.20 รองลงมาคือ ภาคการค้า ภาคการผลิต และภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 33.74, 22.06 และ 0.66 ตามลำดับ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567)

ในด้านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มาเลเซีย เมียนมา และกัมพูชา ในปี พ.ศ.2566 มูลค่าการค้าชายแดนและผ่านแดนมีจำนวน 1,742,808 ล้านบาท แบ่งเป็นการส่งออกและการนำเข้า จำนวน 980,729 และ 762,079 ล้านบาท ตามลำดับ โดยเมื่อเปรียบเทียบเฉพาะการส่งออกผ่านทางการค้าชายแดนและผ่านแดนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ที่มีมูลค่า 17.9 ล้านล้านบาท พบว่า การส่งออกผ่านเขตการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนมีมูลค่าถึงร้อยละ 5.48 ของ GDP ทั้งหมด นอกจากนี้ หากพิจารณาการส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านผ่านการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน จะพบว่า ไทยมีการมูลค่าการส่งออกไปยัง สปป.ลาว มากที่สุด โดยมีมูลค่ารวม 404,402 ล้านบาท รองลงมาคือ มาเลเซีย เมียนมา และกัมพูชา (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2567) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความสำคัญในการค้าชายแดน เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับ สปป.ลาว หลายจังหวัดประกอบด้วย จังหวัดเลย บึงกาฬ นครพนม หนองคาย มุกดาหาร อำนาจเจริญและอุบลราชธานี และมีจำนวน SMEs 166,767 ราย ผลการดำเนินงานของ SMEs ในจังหวัดดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศ โดยด้านศุลกากรที่สำคัญในการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว คือ ด้านศุลกากรมุกดาหารและด้านศุลกากรนครพนม มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 145,258 และ 79,776 ล้านบาท ตามลำดับ หรือรวมมากกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการส่งออกไปยัง สปป.ลาว ทั้งหมด (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2567)

การดำเนินธุรกิจให้อยู่รอดนั้นขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ เพราะผลการดำเนินงานของธุรกิจหมายถึงผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมที่ธุรกิจดำเนินงานไปแล้วทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน การวัดผลการดำเนินงานองค์กรของ Kaplan & Norton (1996) กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานขององค์กรแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และการเติบโต นอกจากนี้ การดำเนินงานหรือการจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีส่วนสำคัญมากต่อความสำเร็จของธุรกิจเพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดจำหน่าย ลดต้นทุน เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า และสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (Zhang et al., 2023) จากงานวิจัยของ Sriphong et al. (2022) ที่ได้ศึกษาการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยพบว่า กิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนของการจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินธุรกิจมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.506** และ 0.422** ตามลำดับ และยังมีการวิจัยอีกหลายๆ เรื่องที่พบว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ (Thepphot & Wuon, 2021; วาสนา รักชาติ และวรรณวิษณีย์ ทองอินทราช, 2564; อภิสิทธิ์ บุนนาค และศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์, 2564) ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ของการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับผลการดำเนินงานของธุรกิจจึงมีความสำคัญที่จะช่วยทำให้ SMEs สามารถมองภาพของธุรกิจได้อย่างครอบคลุมทุกกิจกรรมการดำเนินงาน และสามารถกำหนดทิศทางในการพัฒนาธุรกิจได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากการจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่เป็นปัจจัยภายในองค์กรที่มีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจแล้ว ปัจจัยภายนอกองค์กรก็เป็นตัวแปรที่สำคัญเช่นเดียวกัน Ajayi-Nifise et al. (2024) ได้ศึกษาบทบาทของนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการของสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกา พบว่า ความสำเร็จของการเป็นผู้ประกอบการในสหรัฐอเมริกาส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายสนับสนุนของรัฐบาล ส่วนผลการศึกษาในทวีปแอฟริกา พบว่า รัฐบาลมีโครงการที่ดำเนินการโดยสร้างระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังมีข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงเงินทุนและข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน งานวิจัยของ อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว และคณะ (2567) ได้ศึกษานโยบายการสนับสนุน SMEs ในอุตสาหกรรมยานยนต์ของรัฐ พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมีผลการดำเนินงานในระดับดี ขณะที่กลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมีผลการดำเนินงานในระดับพอใช้ และการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติมีผลต่อ SMEs งานวิจัยของ ธงชัย ทีคะภัทรภักดิน และคณะ (2567) ได้วิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุน SMEs ในภาคชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่า สามารถระบอบุคคลประกอบหลักของนโยบายรัฐบาลได้ 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิต การสนับสนุนทางการเงิน กฎระเบียบและการวิจัยและพัฒนา ส่วน Park et al. (2020) ได้ศึกษาบทบาทของการสนับสนุนภาครัฐต่อการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเกาหลีใต้ ทั้งการสนับสนุนที่เป็นตัวเงินและการสนับสนุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน และพบว่า การช่วยเหลือที่เป็นตัวเงินช่วยเพิ่มอัตราการอยู่รอดของธุรกิจ SMEs แต่ไม่ได้สนับสนุนการเติบโตของยอดขายหรือสินทรัพย์ แต่การผสมผสานระหว่างการช่วยเหลือที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงินจะช่วยให้ SMEs เติบโตและเพิ่มยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในส่วนของการสนับสนุนจากภาครัฐของไทยในปัจจุบัน พบว่า มีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนให้ธุรกิจ SMEs มีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน โดย สสว.ได้จัดทำแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับที่ 5 (พ.ศ.2566-2570) มุ่งเน้นเป้าหมายใน 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริม SMEs ทุกกลุ่มอย่างครอบคลุมให้เข้มแข็งและเติบโต การสร้างโอกาสทางการตลาดเพื่อยกระดับศักยภาพธุรกิจให้มีความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาระบบนิเวศลดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567) นอกจากนี้ ที่ผ่านมามีภาครัฐยังได้ให้การสนับสนุนธุรกิจ SMEs ผ่านกลไกของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย เพื่อให้ SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อให้ประกันสินเชื่อแก่ SMEs ที่ขาดหลักประกันและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเงินทุน รวมถึงการออกมาตรการกระตุ้นการบริโภคต่าง ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของภาครัฐกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs อีกทั้งยังขาดการศึกษาในภาพรวม การสนับสนุนภาครัฐและการจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดน งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่เป็นวิจัยจากต่างประเทศ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะบางประเภทธุรกิจที่อยู่ในบริบททั่วไปไม่ใช่ในเขตการค้าชายแดน หากไม่ศึกษาวิจัยในประเด็นนี้อาจส่งผลให้การส่งเสริม SMEs ไม่ตรงจุดและไม่ยั่งยืน การทำวิจัยในประเด็นเหล่านี้ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีพรมแดนติดกับ สปป.ลาว สारสนเทศที่ได้จะเป็นข้อค้นพบใหม่ที่จะนำมาเป็นแนวทางใน

การพัฒนาการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการกำหนดนโยบายสนับสนุนของภาครัฐที่เหมาะสมกับความต้องการของ SMEs ในพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนของภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนภาครัฐในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 การสนับสนุนภาครัฐมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การทบทวนวรรณกรรม (Review of Literatures)

จากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของธุรกิจนั้น มีแนวคิดจากนักวิชาการและงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ได้แก่ การจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนของภาครัฐ เป็นต้น โดยรายละเอียดความหมาย ความสำคัญ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกันของตัวแปรแต่ละตัวมีดังนี้

4.1 ผลการดำเนินงานของธุรกิจ

ผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs หมายถึง การวัดและประเมินผลการทำงานและความสำเร็จของธุรกิจ SMEs โดยใช้ตัวชี้วัดต่าง ๆ เช่น กำไร การเติบโตของรายได้ ความสามารถในการแข่งขัน การบริหารจัดการทรัพยากร และการพัฒนานวัตกรรม รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและการสร้างงานในชุมชน การประเมินผลการดำเนินงานของ SMEs เป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ธุรกิจสามารถวางแผนกลยุทธ์ การจัดการภายในองค์กร และพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตลาดและในอุตสาหกรรมต่าง ๆ (Storey, 1994) การประเมินผลการดำเนินงานของ SMEs เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากช่วยให้ผู้ประกอบการทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของธุรกิจ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินงานต่อไป (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567) ทฤษฎี Balanced Scorecard จากแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจ ของ Kaplan & Norton (1996) กล่าวว่า ผลการดำเนินงานของธุรกิจประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และการเติบโต แต่ละด้านจะเป็นตัวชี้วัด ผลการดำเนินงานที่สำคัญ หรือ Key Performance Indicators (KPIs) ดังนี้ 1) ด้านการเงิน (Financial Perspective) คือ ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ออกมาในรูปตัวเงิน ได้แก่ รายได้ กำไร ต้นทุน หรือผลิตผลเพิ่มขึ้น 2) ด้านลูกค้า (Customer Perspective) คือ ความพึงพอใจของลูกค้า จำนวนลูกค้าเพิ่มขึ้นหรือจำนวนความต้องการสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น 3) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) คือ การบริหารจัดการภายในองค์กรจะต้องมีกระบวนการที่ดีในการสร้าง

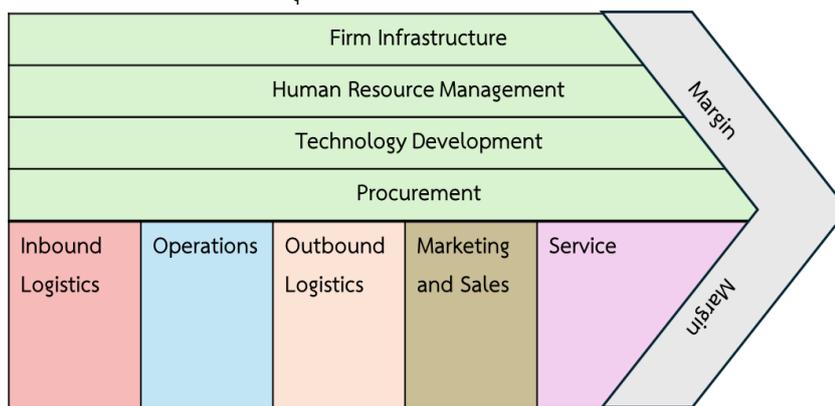
ความพึงพอใจของบุคลากรและพนักงานในองค์กร 4) ด้านการเรียนรู้และการเติบโต (Learning and Growth Perspective) เป็นมุมมองของการพัฒนาในอนาคต ให้องค์กรเรียนรู้และการเติบโต งานวิจัยที่วัดผลการดำเนินงานของธุรกิจด้วยแนวคิดของ Kaplan & Norton (1996) 4 ด้าน ได้แก่ Sriphong et al. (2022); อภิสิทธิ์ บุนนาค และศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ (2564); Muraba et al. (2024) เป็นต้น

4.2 การจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Management) จากแนวคิดของ Porter (1998) ได้อธิบายว่าการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเป็นกระบวนการขององค์กรในการวิเคราะห์หรือประเมินองค์ประกอบการผลิตหรือบริการอย่างเป็นระบบ เริ่มจาก ปัจจัยนำเข้า (inputs) กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (process) และผลลัพธ์ (outputs) ในด้านปัจจัยการผลิต จะวิเคราะห์การได้มาและการใช้ทรัพยากร (เงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร ที่ดิน) ส่วนในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ จะวิเคราะห์วิธีการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอน การจัดการห่วงโซ่คุณค่าเป็นตัวกำหนดต้นทุนและส่งผลกระทบต่อผลกำไรของธุรกิจ การจัดการห่วงโซ่คุณค่าใช้เป็นเครื่องมือเพื่อมองกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรหรือเพื่อแยกแยะกิจกรรมในการสร้างมูลค่าให้กับธุรกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อการส่งมอบสินค้าหรือบริการที่มีคุณค่าที่ดีที่สุดให้กับลูกค้า ในต้นทุนที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขัน การจัดการห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจสามารถแบ่งได้เป็น 2 กิจกรรม คือ

4.2.1 กิจกรรมหลัก (Primary activities) เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value-Added) ให้แก่ผลิตภัณฑ์การบริการที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 5 ประการ ได้แก่ 1) ระบบโลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistics) 2) การปฏิบัติการ (Operations) 3) ระบบโลจิสติกส์ขาออก (Outbound Logistics) 4) การตลาดและการขาย (Marketing and Sales) และ 5) การบริการ (Services)

4.2.2 กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 4 ประการ คือ 1) การจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement) 2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human resource management) 3) การพัฒนาเทคโนโลยี (Technological Development) และ 4) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

โมเดลการจัดการห่วงโซ่คุณค่าจำแนกกิจกรรมได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของ Porter (1998)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของ จูฬภัทร์ อังศุพานิชย์ และกฤตชน วงศ์รัตน์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจผ่านความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและความเจริญเติบโตของธุรกิจ ความสามารถทาง

การแข่งขันมีอิทธิพลทางบวกต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจ และการจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลทางบวกต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนงานวิจัยของ วาสนา รักชาติ และวรรณวิษณีย์ ทองอินทราช (2564) ได้ศึกษาการจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ของธุรกิจรับซื้อน้ำยาฆ่าเชื้อ ในอำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางพาราจำนวน 378 คน ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมหลักที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การบริการ รองลงมาคือ โลจิสติกส์ขาเข้า ด้านกิจกรรมสนับสนุนที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ รองลงมาคือ โครงสร้างพื้นฐานของธุรกิจ การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ของธุรกิจรับซื้อน้ำยาฆ่าเชื้อ มี 5 กิจกรรม คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การปฏิบัติการ การตลาด และการขาย โครงสร้างพื้นฐานของธุรกิจ และการจัดซื้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ในการตัดสินใจ สามารถทำนายผลตัวแปรตามได้ ร้อยละ 76.10 ส่วน อภิสิริ บุนนาค และศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ (2564) ได้ทำการวิจัยและพบว่าการจัดการห่วงโซ่คุณค่าส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ กรณีศึกษาร้านขายวัสดุก่อสร้างขนาดกลางและขนาดเล็กในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

4.3 การสนับสนุนภาครัฐ

การสนับสนุนภาครัฐต่อธุรกิจ SMEs หมายถึงมาตรการและนโยบายที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ มาตรการสนับสนุนอาจประกอบด้วย การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การสนับสนุนทางการเงิน การพัฒนาทักษะและความรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ และการส่งเสริมการเข้าถึงตลาด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567) การสนับสนุนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาด และส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (สุชาติ อำนาจวิภาวี และคณะ, 2563) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายหรือการสนับสนุนภาครัฐในการส่งเสริมผู้ประกอบการ มีดังนี้ Ajayi-Nifise et al. (2024) ได้ศึกษานโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการของสหรัฐอเมริกาและประเทศในแอฟริกา พบว่า ความสำเร็จของการเป็นผู้ประกอบการในสหรัฐอเมริกาส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายสนับสนุนของรัฐบาล เช่น แรงจูงใจทางภาษี การเข้าถึงเงินทุนผ่านโครงการของสำนักงานธุรกิจขนาดย่อมและโครงการส่งเสริมนวัตกรรมและการวิจัย รวมถึงสภาพแวดล้อมด้านกฎระเบียบ โดยเน้นความสำคัญของกฎระเบียบที่ยืดหยุ่นซึ่งส่งเสริมนวัตกรรมในขณะที่ให้ความมั่นใจในการคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนผลการศึกษาในทวีปแอฟริกา พบว่า รัฐบาลมีโครงการที่ดำเนินการโดยสร้างระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการ กลไกการให้ทุนสำหรับสตาร์ทอัพ และความพยายามในการปรับปรุงกรอบกฎระเบียบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนและข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งยังเป็นสิ่งที่รัฐบาลแอฟริกาต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว งานวิจัยของ Acs & Szerb (2007) ได้กล่าวถึงบทบาทของนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมระบบนิเวศที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ เช่น โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การเข้าถึงตลาด และระบบกฎหมายที่สนับสนุนการเติบโตของธุรกิจ โดยเฉพาะสำหรับ SMEs ที่ต้องพึ่งพาสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อขยายการดำเนินงาน ส่วน Sun et al. (2021) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนภาครัฐส่งผลต่อทุนทางปัญญาของธุรกิจผ่านความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจ และพบว่าธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจะมีความสามารถในการดำเนินงานที่ดีขึ้น ทำให้สามารถดึงดูดคนที่มีความรู้และความสามารถมาร่วมงานได้มากขึ้น ในส่วนของการฝึกอบรมจากภาครัฐที่ช่วยสนับสนุนผลการดำเนินงานของ SMEs จากการศึกษาของ

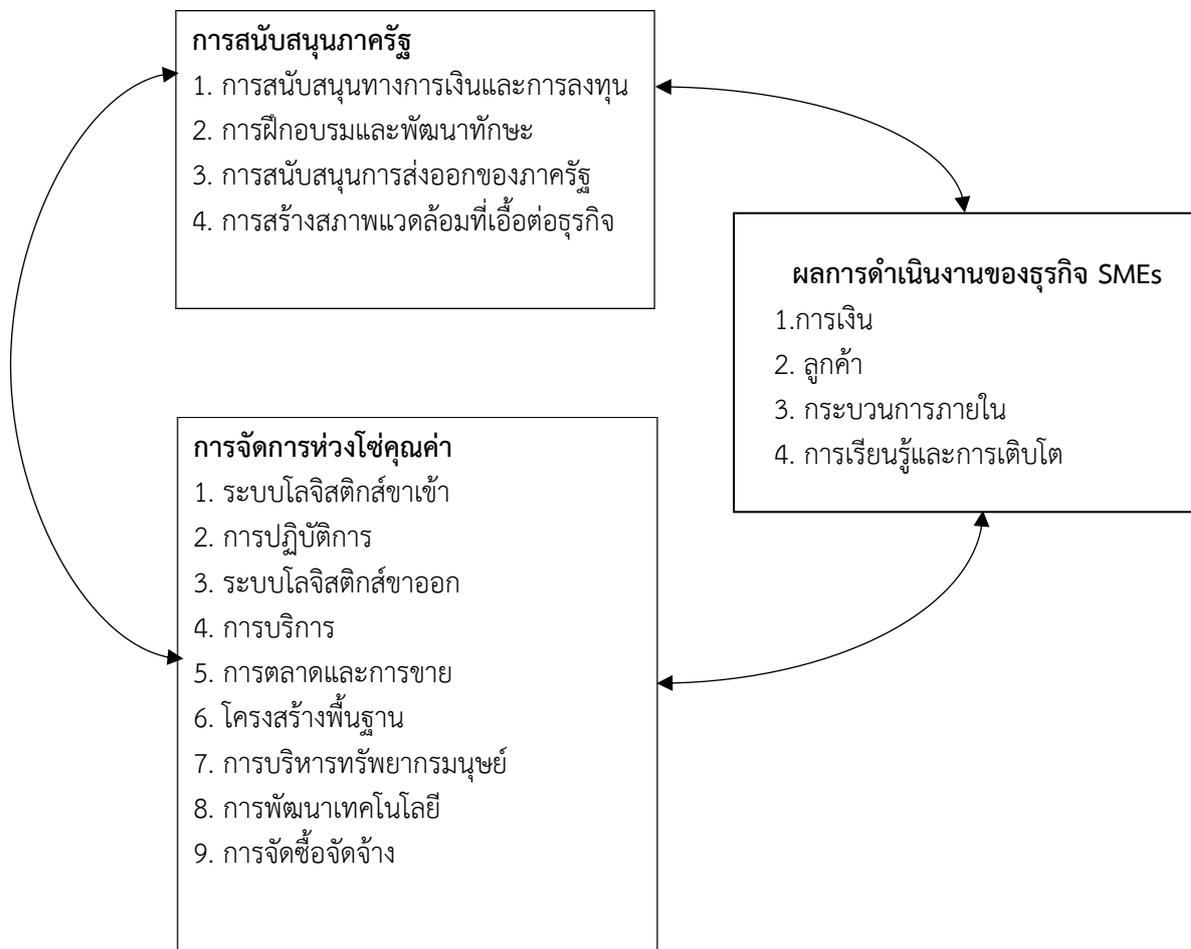

Rutherford & Buller (2007) พบว่า การฝึกอบรมภายใต้โครงการสนับสนุนจากภาครัฐมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของ SMEs โดยเฉพาะในด้านกระบวนการภายใน เช่น การจัดการคุณภาพ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการวางแผนการผลิต งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมช่วยยกระดับศักยภาพของพนักงานและส่งเสริมการปรับปรุงระบบภายในอย่างมีนัยสำคัญ ส่วน Park et al. (2020) ได้ศึกษาบทบาทของการสนับสนุนภาครัฐต่อการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเกาหลีใต้ 42,261 แห่ง ในช่วงปี 2006-2011 ทั้งการสนับสนุนที่เป็นตัวเงิน เช่น การให้สินเชื่อ และการสนับสนุนไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การให้คำปรึกษาด้านการบริหารธุรกิจ ด้านเทคนิค ด้านนวัตกรรม และพบว่า การช่วยเหลือที่เป็นตัวเงินช่วยเพิ่มอัตราการอยู่รอดของธุรกิจ SMEs แต่ไม่ได้ช่วยเพิ่มการเติบโตของสินทรัพย์หรือยอดขาย แต่การช่วยเหลืออย่างผสมผสานระหว่างการช่วยเหลือทางการเงิน และการช่วยเหลือที่ไม่เป็นตัวเงินมีประสิทธิภาพในการสร้างการเติบโตและยอดขายให้กับ SMEs

งานวิจัยของไทย อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว และคณะ (2567) ได้ศึกษานโยบายการสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมยานยนต์ของรัฐ การวิจัยเป็นแบบผสมผสานจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมีผลการดำเนินงานในระดับดี แต่กลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมีผลการดำเนินงานในระดับพอใช้ 2) ความพร้อมของผู้ประกอบการและสมรรถนะของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน 3) ด้านนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนผู้ประกอบการ ได้แก่ นโยบายสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ นโยบายส่งเสริมการลงทุน และนโยบายส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ และ 4) รูปแบบการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อธุรกิจ SMEs ในอุตสาหกรรมยานยนต์ ชงชัย ทีคะภักดิ์ โภคิน และคณะ (2567) ได้วิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุน SMEs ในภาคชิ้นส่วนยานยนต์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ตัวแทนภาครัฐ และผู้เชี่ยวชาญผ่านการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า นโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs ประเภทชิ้นส่วนยานยนต์จำแนกเป็น 6 ด้าน 1) ทรัพยากรมนุษย์ 2) การตลาด 3) การผลิต 4) การเงิน 5) กฎระเบียบ และ 6) การวิจัยพัฒนา ส่วนงานวิจัย Rangsungnoen (2023) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของ SMEs ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่การค้าชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 362 ราย ผลการวิจัยพบว่าการสนับสนุนของภาครัฐมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลการดำเนินงานของ SMEs โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การสนับสนุนดังกล่าวช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการจัดการความไม่แน่นอนของธุรกิจ จากงานวิจัยข้างต้น การสนับสนุนของภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของ SMEs อย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น เพื่อให้การสนับสนุนจากรัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการวิจัยเพิ่มเติมต่อเนื่อง และขยายบริบทพื้นที่ เพื่อปรับปรุงนโยบายภาครัฐให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแนวคิด การสนับสนุนภาครัฐ การจัดการห่วงโซ่คุณค่า และผลการดำเนินงานของธุรกิจมาจากทฤษฎีและวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของ SMEs โดยการจัดการห่วงโซ่คุณค่า แบ่งเป็น 9 กิจกรรมย่อยตามแนวคิดของ Porter (1998) ผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs แบ่งเป็น 4 ด้าน ตามทฤษฎี Balanced Scorecard ของ Kaplan & Norton (1996) และการสนับสนุนภาครัฐแบ่งเป็น 4 ด้าน ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในแต่ละด้านจากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนทางการเงินและการลงทุน ซึ่งได้พัฒนาจากแนวคิดของ Ajayi-Nifise et al. (2024); Park et al. (2020) ; อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว และคณะ (2567) ; Rangsungnoen (2023) 2) ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ ซึ่งได้พัฒนาจากแนวคิดของ Sun et al. (2021); Rutherford & Buller (2007); อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว และคณะ (2567); Park et al. (2020) 3) ด้านการสนับสนุนการส่งออกของภาครัฐ ซึ่งได้พัฒนาจากแนวคิดของ ธงชัย ทีคะภัทรโกศล และคณะ (2567) ; Acs & Szerb (2007) และ 4) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ ซึ่งได้พัฒนาจากแนวคิดของ Ajayi-Nifise et al. (2024); Acs & Szerb (2007)

สัญลักษณ์ หมายถึงการทดสอบสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดที่มีเขตการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกราย ณ สิ้นปี พ.ศ.2566 มีจำนวนทั้งสิ้น 166,767 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดที่มีเขตการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว จำนวน 307 ราย คำนวณจากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของศิริชัย กาญจนาวาสี และคณะ (2559, อ้างถึงใน พิษญาดา พันผา, 2566) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประชากร 166,767 ราย ได้กลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ 272 ราย เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของขนาดข้อมูลและป้องกันการขาดหายของข้อมูลในกรณีที่เป็นแบบสอบถามตอบไม่สมบูรณ์ คณะผู้วิจัยได้เพิ่มการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการ SMEs อีกจำนวน 35 ราย รวมจำนวนตัวอย่างที่เก็บทั้งสิ้น 307 ราย ซึ่งขนาดมากพอที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ทั้งนี้ การเลือกระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 10 มีความเหมาะสมด้านระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ได้ยังคงเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งพื้นที่ (Area Sampling) ออกเป็น 2 พื้นที่ตามหลักภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเขตการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดเลย นครพนม บึงกาฬ มุกดาหาร และหนองคาย มีจำนวนประชากร SMEs จำนวน 86,882 ราย และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี และอำนาจเจริญ มีจำนวนประชากร SMEs จำนวน 79,885 ราย ผู้วิจัยจึงได้ทำการสุ่มอย่างง่ายแต่ละพื้นที่มา 1 จังหวัด เนื่องจากคุณลักษณะของ SMEs ในแต่ละจังหวัดในพื้นที่ที่ศึกษามีความคล้ายคลึงกัน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จังหวัด ได้จังหวัดมุกดาหาร และทำการสุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จังหวัด ได้จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ประกอบการ SMEs ใน 2 จังหวัดดังกล่าวจะเป็นตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรให้ข้อมูล จากนั้นคำนวณสัดส่วนจำนวนตัวอย่าง SMEs โดยให้แต่ละพื้นที่มีสัดส่วนจำนวนตัวอย่างใกล้เคียงกัน

5.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้พัฒนาข้อคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม บทความวิจัยหลาย ๆ เรื่อง ทั้งนี้เครื่องมือวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ SMEs ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประเภทของธุรกิจ ประสบการณ์ และจำนวนพนักงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยการจัดการห่วงโซ่คุณค่า คณะผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิดของ Porter (1998); จุฬาภรณ์ อังศุพานิชย์ และกฤตชน วงศ์รัตน์ (2565); Thepphot & Wuon (2021); อภิลิทธิ์ บุนนาค และศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ (2564) สามารถแบ่งการจัดการห่วงโซ่คุณค่าออกเป็น 2 กิจกรรม โดยกิจกรรมหลักมี 5 ด้าน และกิจกรรมสนับสนุนมี 4 ด้าน แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดการห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจแบ่งตามกิจกรรม

กิจกรรมหลัก (Primary activities)	กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities)
1. ระบบโลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistics)	1. การจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement)
2. การปฏิบัติการ (Operations)	2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource M.)
3. ระบบโลจิสติกส์ขาออก (Outbound Logistics)	3. การพัฒนาเทคโนโลยี (Technological Development)
4. การตลาดและการขาย (Marketing and Sales)	4. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)
5. การบริการ (Services)	

ส่วนที่ 3 การสนับสนุนภาครัฐ คณะผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามเกี่ยวกับการสนับสนุนภาครัฐของธุรกิจ SMEs จากแนวคิดของ Ajayi-Nifise et al. (2024); อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว และคณะ (2567) ; ธงชัย ทีคะภัทรโกติน และคณะ (2567); Park et al. (2020) คณะผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นหลัก ๆ ของการสนับสนุนภาครัฐแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) การสนับสนุนทางการเงินและการลงทุน ได้แก่ การให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และการสนับสนุนการค้าประกันสินเชื่อ
- 2) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ ได้แก่ การให้การอบรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของพนักงานพัฒนาคุณภาพสินค้าหรือบริการ การอบรมด้านการจัดการ
- 3) การสนับสนุนการส่งออก ได้แก่ การสนับสนุนการประชาสัมพันธ์หรือจับคู่ธุรกิจไปยังต่างประเทศ เขตการค้าเสรี สิทธิประโยชน์ด้านภาษี
- 4) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อให้ธุรกิจขายสินค้าหรือบริการได้มากขึ้น การมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการทำธุรกิจ กฎระเบียบภาครัฐเอื้อต่อการทำธุรกิจ และนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐเอื้อต่อธุรกิจ

ส่วนที่ 4 ตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs คณะผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามจากแนวคิดของ Kaplan & Norton (1996); SripHong et al. (2022); อภิสิทธิ์ บุนนาค และศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ (2564); Muraba et al. (2024) ที่ประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรหลักๆ ใช้แนวคิดของ Balanced Scorecard (Key Performance Indicators, KPIs) ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการเงิน (Financial Perspective) ประกอบด้วย การมีกำไรเพิ่มขึ้น การมียอดขายที่เพิ่มขึ้น การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าธุรกิจอื่น และการมีสภาพคล่องในการดำเนินงาน
- 2) ด้านลูกค้า (Customer Perspective) ประกอบด้วย ลูกค้าพึงพอใจในสินค้าและบริการ ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าและบริการซ้ำ ลูกค้าบอกต่อสินค้าและบริการ และมีลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้นทุกๆ ปี
- 3) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ประกอบด้วย การไม่มีข้อร้องเรียนจากลูกค้า การส่งมอบสินค้าหรือบริการได้ถูกต้อง การบริหารจัดการมีการควบคุมรายจ่ายที่ดี และการปรับปรุงขั้นตอนทำงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
- 4) ด้านการเรียนรู้และการเติบโต (Learning and Growth Perspective) ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ให้กับพนักงาน การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการจัดการหรือกิจกรรมต่างๆ การขยายธุรกิจ เช่น ขยายสาขา/เพิ่มผลิตภัณฑ์

โดยในส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบตามความเป็นจริงตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ SMEs ส่วนที่ 2 -4 เป็นแบบสอบถามวัดความคิดเห็นตามความเป็นจริง ใช้แบบประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เกณฑ์แปลผลคะแนน คือ 4.51-5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.50-4.50 อยู่ในระดับมาก 2.51 -3.49 อยู่ในระดับปานกลาง 1.51-2.50 อยู่ในระดับน้อย 1.00-1.50 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.3 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

5.3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นและนำแบบสอบถามที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ 3 ท่าน⁴ โดยคัดเลือกจากประสบการณ์ทำงานและการสอนทางด้านบริหารธุรกิจ ด้านการตลาดและการจัดการ มากกว่า 10 ปี ได้ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ผ่านเกณฑ์ (มากกว่า 0.5) ทุกข้อ

5.3.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง SMEs ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ที่จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ที่เป็นค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคทุกตัวแปรมากกว่า 0.70 (Hair et al., 2019) แสดงว่าทุกตัวแปรผ่านเกณฑ์คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ในระดับสูงมาก ($\alpha = 0.939$) โดยการจัดการห่วงโซ่คุณค่าและการสนับสนุนภาครัฐมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ส่วนตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs มีความเชื่อมั่นในระดับสูง ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 2 จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปเก็บข้อมูลกับพื้นที่จริง

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ตัวแปร	Cronbach's Alpha	แปลผลระดับความเชื่อมั่น
การจัดการห่วงโซ่คุณค่า (33 ข้อ)	0.934	สูงมาก
การสนับสนุนภาครัฐ (11 ข้อ)	0.964	สูงมาก
ผลการดำเนินงานของธุรกิจ (16 ข้อ)	0.814	สูง
รวม (60 ข้อ)	0.939	สูงมาก

5.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายลักษณะของข้อมูลทั่วไป และการวิเคราะห์โดยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive analysis) ได้แก่ จำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) เพื่อบรรยายลักษณะปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลเชิงกลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง

2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีการแปลผลดังนี้

⁴ ดร.ธรรมวิมล สุขเสริม, ดร.ปณมน จันทบุตร, และ ผศ.ดร.กฤษภา โภคสวัสดิ์

ตารางที่ 3 ความหมายระดับความเห็น

ค่าเฉลี่ยความเห็น	ระดับความเห็น
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.0 1.50	น้อยที่สุด

(3) สถิติทดสอบสมมติฐานงานวิจัย ใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว (Variables correlation) ที่แต่ละตัวมีระดับการวัดข้อมูลในระดับอันตรภาค (Interval scale) โดยมีเกณฑ์การแปลผลตาม Miller & Salkind (2002) ตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ความหมายระดับความสัมพันธ์

ขนาดความสัมพันธ์ r_{xy}	ความหมายระดับความสัมพันธ์
0.80 – 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก ทั้งทางบวกและทางลบ
0.60 - 0.79	มีความสัมพันธ์กันสูง ทั้งทางบวกและทางลบ
0.40 - 0.59	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง ทั้งทางบวกและทางลบ
0.20 - 0.39	มีความสัมพันธ์กันต่ำ ทั้งทางบวกและทางลบ
0.00 - 0.19	มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก

6. สรุปผลการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดอุบลราชธานี และมุกดาหาร มีจำนวน 307 คน มีเป็นเพศชายจำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 49.51 และเพศหญิงจำนวน 155 คน คิดเป็น ร้อยละ 50.49 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมา คืออายุ 31 - 40 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 22.15 ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการ SMEs จบระดับปริญญาตรีจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 51.14 รองลงมา คือ จบระดับ ม.6 / ปวช. จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.89 สถานภาพ สมรส/อยู่ด้วยกันจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 61.56 รองลงมา คือ โสดจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 31.27 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการจำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 85.02 รองลงมา คือ ผู้บริหารระดับสูงจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 14.98

ผลการตอบแบบสอบถามมีประเภทธุรกิจในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือประเภทการค้าจำนวน 152 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.51 รองลงมา คือ ประเภทธุรกิจบริการจำนวน 127 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.37 และประเภทธุรกิจการผลิตจำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.12 ระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจ 1-5 ปี จำนวน 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.69 รองลงมา มีระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจ 6-10 ปี จำนวน 78 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.41 ธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานในธุรกิจ 1-10 คน จำนวน 241 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.50

รองลงมา มีจำนวนพนักงาน 11-20 คน จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.73 ในส่วนของที่ตั้งของธุรกิจอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 151 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.19 และจังหวัดมุกดาหารเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน จำนวน 156 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.81 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs ที่มีธุรกิจตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองจำนวน 281 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.53 และมีธุรกิจตั้งอยู่อำเภออื่นๆ จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.47

6.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนของภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผู้ประกอบการ SMEs

การจัดการห่วงโซ่คุณค่า	สัญลักษณ์	M	SD	ระดับ
กิจกรรมหลัก				
ระบบโลจิสติกส์ขาเข้า	INBOUN	4.07	0.85	มาก
การปฏิบัติการ	OPERAT	4.14	0.88	มาก
ระบบโลจิสติกส์ขาออก	OUTBOU	4.12	0.80	มาก
การบริการ	SERVIC	4.28	0.73	มาก
การตลาดและการขาย	MARKET	4.04	0.76	มาก
กิจกรรมสนับสนุน				
โครงสร้างพื้นฐาน	INFRAS	4.03	0.89	มาก
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	HUMANR	3.94	0.97	มาก
การพัฒนาเทคโนโลยี	TECHNO	3.40	1.21	ปานกลาง
การจัดซื้อจัดจ้าง	PROCUR	4.18	0.82	มาก
รวม		4.02	0.75	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าโดยรวมอยู่ระดับมาก ($M = 4.02$, $SD = 0.75$) เมื่อพิจารณากิจกรรมหลักเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริการ ($M = 4.28$, $SD = 0.73$) ด้านการปฏิบัติการ ($M = 4.14$, $SD = 0.88$) ด้านระบบโลจิสติกส์ขาออก ($M = 4.12$, $SD = 0.80$) ด้านระบบโลจิสติกส์ขาเข้า ($M = 4.07$, $SD = 0.85$) และสุดท้ายคือด้านการตลาดและการขาย ($M = 4.04$, $SD = 0.76$) เมื่อพิจารณากิจกรรมสนับสนุนเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ระดับมาก 3 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($M = 4.18$, $SD = 0.82$) โครงสร้างพื้นฐาน ($M = 4.03$, $SD = 0.89$) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ($M = 3.94$, $SD = 0.97$) และสุดท้ายค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดคือด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ($M = 3.40$, $SD = 1.21$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนภาครัฐของผู้ประกอบการ SMEs

การสนับสนุนภาครัฐ	สัญลักษณ์	M	SD	ระดับความคิดเห็น
การสนับสนุนทางการเงินและการลงทุน	FUND	2.35	1.24	น้อย
การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ	TRAINI	2.16	1.26	น้อย
การสนับสนุนการส่งออกของภาครัฐ	EXPORT	2.00	1.25	น้อย
การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ	ENVIRO	2.61	1.16	ปานกลาง
โดยรวม		2.27	1.09	น้อย

จากตารางที่ 6 พบว่า ธุรกิจในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนภาครัฐโดยรวมอยู่ระดับน้อย ($M = 2.27, SD = 1.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับน้อยในเกือบทุกด้าน ยกเว้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ ($M = 2.61, SD = 1.16$) การสนับสนุนทางการเงินและการลงทุน ($M = 2.35, SD = 1.24$) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ ($M = 2.16, SD = 1.25$) และสุดท้ายที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการสนับสนุนการส่งออกของภาครัฐ ($M = 2.00, SD = 1.25$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs

ผลการดำเนินงานของธุรกิจ	สัญลักษณ์	M	SD	ระดับความคิดเห็น
การเงิน	FINANC	3.50	0.83	ปานกลาง
ลูกค้า	CUSTOM	4.22	0.72	มาก
กระบวนการภายใน	PROCES	4.03	0.75	มาก
การเรียนรู้และการเติบโต	GROWTH	3.44	1.11	ปานกลาง
โดยรวม		3.80	0.69	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ธุรกิจในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจโดยรวมอยู่ระดับมาก ($M = 3.80, SD = 0.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นในระดับมากในด้านลูกค้า ($M = 4.22, SD = 0.72$) และด้านกระบวนการภายใน ($M = 4.03, SD = 0.75$) และความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการเงิน ($M = 3.50, SD = 0.83$) และด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($M = 3.44, SD = 1.11$) ตามลำดับ

6.3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่า การสนับสนุนภาครัฐ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6.3.1 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลระดับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในภาพรวมจากตารางที่ 8 พบว่า มีความสัมพันธ์ระดับสูงมากทางบวก ($r_{xy}=0.843$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาตัวแปรการจัดการห่วงโซ่คุณค่าทั้ง 9 ด้าน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs 4 ด้าน ทั้งหมด 36 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ขนาดความสัมพันธ์

อยู่ระหว่าง 0.426 - 0.735 อยู่ในระดับปานกลาง - สูง คู่ที่มีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูง 8 คู่ ได้แก่ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.735$) รองลงมาคือ ด้านการตลาดและการขายกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.731$) ด้านการตลาดและการขายกับด้านลูกค้า ($r_{xy}=0.701$) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.698$) ด้านระบบโลจิสติกส์เข้ากับด้านกระบวนการภายใน ($r_{xy}=0.645$) ด้านโครงสร้างพื้นฐานกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.640$) ด้านการบริการกับด้านลูกค้า ($r_{xy}=0.607$) และด้านระบบโลจิสติกส์ออกกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.602$) นอกนั้นคู่อื่น ๆ ตัวแปรรายด้านของการจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการจัดการห่วงโซ่คุณค่า กับผลการดำเนินธุรกิจโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

การจัดการห่วงโซ่ คุณค่า	ผลการดำเนินธุรกิจ				
	FINANC	CUSTOM	PROCES	GROWTH	รวม
INBOUN	.548**	.596**	.645**	.555**	.726**
OPERAT	.529**	.582**	.583**	.600**	.717**
OUTBOU	.494**	.589**	.525**	.602**	.683**
SERVIC	.461**	.607**	.448**	.552**	.637**
MARKET	.588**	.701**	.596**	.731**	.810**
INFRAS	.535**	.568**	.574**	.640**	.718**
HUMANR	.593**	.573**	.518**	.735**	.774**
TECHNO	.554**	.512**	.426**	.698**	.693**
PROCUR	.512**	.595**	.599**	.544**	.726**
รวม	.640**	.692**	.640**	.750**	.843**

* $p < .05$, ** $p < .01$

6.3.2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนภาครัฐกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่า

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับการสนับสนุนภาครัฐโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

การจัดการห่วง โซ่คุณค่า	การสนับสนุนภาครัฐ				รวม
	FUND	TRAINI	EXPORT	ENVIRO	
INBOUN	.379**	.184**	.239**	.324**	.315**
OPERAT	.379**	.250**	.238**	.315**	.319**
OUTBOU	.293**	.181**	.177**	.291**	.263**
SERVIC	.300**	.188**	.166**	.249**	.252**
MARKET	.385**	.322**	.282**	.374**	.384**
INFRAS	.432**	.279**	.292**	.341**	.375**
HUMANR	.420**	.351**	.337**	.358**	.408**
TECHNO	.465**	.402**	.397**	.367**	.463**
PROCUR	.317**	.194**	.155**	.265**	.261**
รวม	.453**	.324**	.317**	.382**	.413**

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 9 สรุปผลระดับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่คุณค่ากับการสนับสนุนภาครัฐในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวก ($r_{xy}=0.413$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ จำนวน 36 คู่ มีขนาดความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.155 - 0.465 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก - ปานกลาง คู่ตัวแปรที่มีระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลางมี 4 คู่ คือ การสนับสนุนภาครัฐด้านเงินทุนและการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ($r_{xy}=0.465$) รองลงมาคือ การสนับสนุนภาครัฐด้านเงินทุนและการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสนับสนุนภาครัฐด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะและการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ($r_{xy}=0.432$, $r_{xy}=0.420$ และ $r_{xy}=0.402$ ตามลำดับ) นอกจากนั้นการสนับสนุนภาครัฐด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าในระดับต่ำ-ต่ำมาก

6.3.3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนภาครัฐกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการสนับสนุนภาครัฐกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

การสนับสนุนภาครัฐ	ผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs				
	FINANC	CUSTOM	PROCES	GROWTH	รวม
FUND	.404**	.267**	.228**	.453**	.433**
TRAINI	.375**	.217**	0.097	.470**	.381**
EXPORT	.373**	.163**	.121*	.466**	.384**
ENVIRO	.317**	.260**	.240**	.434**	.401**
รวม	.416**	.256**	.187**	.515**	.447**

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 10 สรุปผลระดับความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนภาครัฐกับผลการดำเนินงานในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวก ($r_{xy}=0.447$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยรายด้านพบว่า ตัวแปรด้านการสนับสนุนภาครัฐมี 4 ด้าน สัมพันธ์กับตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจ 4 ด้าน มีจำนวน 15 คู่ จาก 16 คู่ ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดความสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.121 - 0.470 อยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง คู่ตัวแปรที่มีระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มี 5 คู่ ได้แก่ การสนับสนุนภาครัฐด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะกับผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.470$) รองลงมาคือ การสนับสนุนภาครัฐด้านการสนับสนุนการส่งออกและผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.466$) การสนับสนุนภาครัฐด้านเงินทุนและผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.453$) การสนับสนุนภาครัฐด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจและผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการเรียนรู้และการเติบโต ($r_{xy}=0.434$) การสนับสนุนภาครัฐด้านเงินทุนและผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านการเงิน ($r_{xy}=0.404$) ตามลำดับ สำหรับคู่ตัวแปรย่อย 1 คู่ ที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การสนับสนุนภาครัฐด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะกับผลการดำเนินงานด้าน กระบวนการภายใน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยของตัวแปรหลัก พบว่า ทุกคู่ไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($r_{xy} < 0.80$) ดังนั้น ตัวแปรด้านย่อยทุกตัวจึงเหมาะสมที่จะเป็นองค์ประกอบของตัวแปรหลัก และทุกตัวแปรมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ในสถิติขั้นสูงในลำดับต่อไป

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

7.1 การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ **ยอมรับสมมติฐาน** ทั้งหมด 36 คู่ ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง - สูง คู่ที่มีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต รองลงมาคือ ด้านการตลาดและการขายกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ด้านการตลาดและการขายกับด้านลูกค้า ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ด้านระบบโลจิสติกส์ขาเข้ากับด้านกระบวนการภายใน ด้านโครงสร้างพื้นฐานกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต ด้านการบริการกับด้านลูกค้า และด้านระบบโลจิสติกส์ขาออกกับด้านการเรียนรู้และการเติบโต นอกนั้นตัวแปรอื่น ๆ ของการจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sriphong et al. (2022); จุฬารัตน์ อังศุพานิชย์ และกฤตชน วงศ์รัตน์ (2565) ที่พบว่า การจัดการห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและความเจริญเติบโตของธุรกิจ และงานวิจัยของ วาสนารักชาติ และวรรณวิชนี ทองอินทราช (2564) ที่พบว่า กิจกรรมหลักที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การบริการและโลจิสติกส์ขาเข้า กิจกรรมสนับสนุนที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจรับซื้อน้ำยางพารา มี 5 กิจกรรม คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การปฏิบัติการ การตลาดและการขาย โครงสร้างพื้นฐานของธุรกิจ และการจัดซื้อ/จัดหา จะเห็นได้ว่าการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ธุรกิจเรียนรู้และการเติบโตสูงสุด ธุรกิจจึงควรพัฒนาและฝึกอบรมทักษะให้กับพนักงานทั้งทักษะการขาย การสื่อสาร การผลิตและการบริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ นอกจากนี้การคัดเลือกพนักงานโดยกำหนดคุณสมบัติของพนักงานที่ต้องการไว้อย่างชัดเจน คัดเลือกพนักงานเข้าทำงานอย่างเป็นธรรมก็จะทำให้ธุรกิจมีพนักงานที่มีคุณภาพมาร่วมงาน ธุรกิจ SMEs ควรสวัสดิการของพนักงานอย่างเหมาะสมทั้งเงินเดือน ค่าล่วงเวลา วันหยุด และประกันสังคมหรือประกันชีวิตเพื่อดึงดูดคนที่มีความสามารถมาร่วมงาน นอกจากนี้ ธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านอื่น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินเช่นกัน ได้แก่ การตลาดและการขาย การพัฒนาเทคโนโลยี การปฏิบัติการ ระบบโลจิสติกส์ขาเข้า โครงสร้างพื้นฐาน การบริการ ระบบโลจิสติกส์ขาออก และการจัดซื้อ ตามลำดับ

7.2 การสนับสนุนภาครัฐมีความสัมพันธ์กับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ **ยอมรับสมมติฐาน** จำนวน 36 คู่ มีขนาดความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.155 - 0.465 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก - ปานกลาง คู่ตัวแปรที่มีระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลางมี 4 คู่ คือ ด้านเงินทุนกับด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ผลการศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mo et al. (2024) ที่พบว่า นโยบายการสนับสนุนภาครัฐด้านเงินทุนสำหรับการวิจัย ส่งผลเชิงบวกต่อการลงทุนด้านการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมของธุรกิจ SMEs รองลงมาคือ ด้านเงินทุนกับด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sun et al. (2021) ซึ่งพบว่า ธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐสามารถดึงดูดคนที่มีความรู้และความสามารถมาร่วมงานได้มากขึ้น ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะกับด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย ทีคะภัทรโกติน และคณะ (2567) ที่พบว่า

นโยบายของภาครัฐสนับสนุน SMEs ประเภทชิ้นส่วนยานยนต์ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการตลาด การพัฒนาการผลิต การเงิน ภาวะเป็ยบ และการวิจัยพัฒนา ดังนั้นภาครัฐของประเทศไทยควรสนับสนุนธุรกิจ SMEs โดยเฉพาะด้านเงินทุนและด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

7.3 การสนับสนุนภาครัฐมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ **ยอมรับสมมติฐาน** มีจำนวน 15 คู่ จาก 16 คู่ มีขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง คู่ตัวแปรที่มีระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มี 5 คู่ ได้แก่ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของภาครัฐกับการเรียนรู้และการเติบโตของธุรกิจ รองลงมาคือ การสนับสนุนการส่งออกของภาครัฐและการเรียนรู้และการเติบโตของธุรกิจ การสนับสนุนเงินทุนของภาครัฐและการเรียนรู้และการเติบโตของธุรกิจ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจของภาครัฐและการเรียนรู้และการเติบโตของธุรกิจ การสนับสนุนเงินทุนของภาครัฐและการเงินของธุรกิจ สอดคล้องกับ Ajayi-Nifise et al. (2024) พบว่าความสำเร็จของการเป็นผู้ประกอบการในสหรัฐอเมริกาส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายสนับสนุนของรัฐบาล โดยเฉพาะด้านเงินทุน การส่งเสริมนวัตกรรมและการวิจัย และสภาพแวดล้อมด้านภาวะเป็ยบ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว และคณะ (2567) ที่พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีผลการดำเนินงานในระดับดี ขณะที่กลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมีผลการดำเนินงานในระดับพอใช้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Park et al. (2020) ที่พบว่า การช่วยเหลือที่เป็นตัวเงินช่วยเพิ่มอัตราการอยู่รอดของธุรกิจ SMEs แต่ไม่ได้ช่วยเพิ่มการเติบโตของสินทรัพย์หรือยอดขาย การช่วยเหลืออย่างผสมผสานระหว่างการช่วยเหลือทางการเงินและการช่วยเหลือที่ไม่เป็นตัวเงินมีประสิทธิภาพในการสร้างการเติบโตและยอดขายให้กับ SMEs อย่างไรก็ตามการสนับสนุนภาครัฐของไทยต่อธุรกิจ SMEs ด้านอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนการส่งออกและด้านการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในระดับต่ำ-ต่ำมาก ดังนั้น ภาครัฐควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการส่งออก การหาลูกค้าตลาดใหม่ ๆ หรือหาเครือข่าย/จับคู่การค้าให้กับธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้น ควรมีการฝึกอบรม ด้านการผลิตและการบริการ ด้านการตลาด ด้านการบัญชีและด้านเทคโนโลยี อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ อันจะทำให้ผลการดำเนินธุรกิจ SMEs มีโอกาสเติบโตเพิ่มขึ้น ส่วนคู่ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การสนับสนุนภาครัฐด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะกับผลการดำเนินงานด้าน กระบวนการภายใน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรฝึกอบรมที่ทางภาครัฐจัดให้อาจไม่ตอบโจทย์เฉพาะของธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในระดับกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Joyce & Showers (2002) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมที่ไม่มีการออกแบบเฉพาะเจาะจงจะไม่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน หรือหลักสูตรฝึกอบรมไม่ทันสมัยจะไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความท้าทายทางธุรกิจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cedefop (2015) ที่พบว่า ความล่าช้าของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาและฝึกอบรมทักษะให้กับพนักงาน การคัดเลือกพนักงานที่มีคุณภาพมาร่วมงาน รวมถึง การมีสวัสดิการให้กับพนักงานอย่างเหมาะสม ในลำดับถัดมา ธุรกิจ SMEs ควรให้ความสำคัญในด้านการตลาดและการขาย การพัฒนาเทคโนโลยี ระบบโลจิสติกส์ขาเข้า โครงสร้างพื้นฐาน การบริการ ระบบโลจิสติกส์ขาออก การปฏิบัติการ และการจัดซื้อ ตามลำดับ

2) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจ สนับสนุนการส่งออก และฝึกอบรมและพัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs กับการสนับสนุนภาครัฐดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ-ปานกลางเชิงบวก และในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs นั้นยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น สารสนเทศที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของภาครัฐที่จะกำหนดกิจกรรมเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ในเขตการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ข้อมจำกัดในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก 2 จังหวัด จาก 7 จังหวัดที่มีอาณาเขตติดกับ สปป.ลาว ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรเก็บข้อมูลจากจังหวัดอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็ตัวแทนที่ดีประชากร

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุหรือโมเดลเชิงโครงสร้าง และควรมีการศึกษาตัวแปรที่สำคัญเพิ่มเติม เช่น ความสามารถด้านการแข่งขันของธุรกิจ SMEs หรือขยายพื้นที่การวิจัยให้ครอบคลุมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2567). *ข้อมูลการค้าชายแดนและผ่านแดน ปี 2566 (ม.ค.-ธ.ค.)*
https://cicbts.dft.go.th/portal/Portals/0/Info/1_2%20Info--__66_2024_01_22%20Final.pdf?ver=2567-01-29-093717-987
- จุฬารักษ์ อังศุพานิชย์ และกฤตชน วงศ์รัตน์. (2565). อิทธิพลของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจผ่านความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 13(1), 56-71.
- ธงชัย ทีคะภัทรโกติน, วิวัฒน์ หมั่นการ, วิวัฒน์ กรมดิษฐ์, และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2567). นโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทขึ้นส่วนยานยนต์. *วารสารธรรมะเพื่อชีวิต*, 30(1), 275-285.
- พิชญาดา พันผา. (2566). *สถิติธุรกิจ*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- วาสนา รักชาติ และวรรณวิษณีย์ ทองอินทราช. (2564). *การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ ของธุรกิจรับซื้อน้ำยางพารา ในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุชาติ อานาจิภาวี, ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง, เพ็ญศรี ฉิรินัง, และจิระพันธ์ สุกงา. (2563). นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน. *วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 8(3), 56-66.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567). *โครงสร้างธุรกิจ SME*. <https://www.smebigdata.com/views-dashboard/view/โครงสร้างธุรกิจ%20SME>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567). *แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566-2570)*. <https://www.sme.go.th/promotionsme/แผนการส่งเสริมSME>.
- อภิสิทธิ์ บุณนาค และศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์. (2564). การจัดการห่วงโซ่คุณค่าที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ ธุรกิจกรณีศึกษาร้านขายวัสดุก่อสร้างขนาดกลางและขนาดเล็กในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*. 15(1), 122-136.
- อุดมศักดิ์ หมวดฉิมแก้ว, วรเดช จันทรรศ, เพ็ญศรี ฉิรินัง, และชาญ ธาระवास. (2567). นโยบายการสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมยานยนต์ของรัฐ. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 12(2), 53-65.
- Acs, Z. J., & Szerb, L. (2007). Entrepreneurship, economic growth and public policy. *Small Business Economics*, 28(2–3), 109–122. <https://doi.org/10.1007/s11187-006-9012-3>
- Ajayi-Nifise, A. O., Tula, S. T., Asuzu, O. F., Mhlongo, N. Z., Olatoye, F. O., & Ibeh, C. V. (2024). The role of government policy in fostering entrepreneurship: A USA and Africa review. *International Journal of Management & Entrepreneurship Research*, 6(2), 1-16.
- Cedefop. (2015). *Job-related adult learning and continuing vocational training in Europe: A statistical picture*. Publications Office of the European Union.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). Prentice Hall.
- Joyce, B., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (3rd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Harvard.
- Miller, D.C., & Salkind, N.J. (2002). Elements of Research Design. In Miller, D.C., & Salkind, J.J. (Eds.), *Handbook of Research Design & Social Measurement*. SAGE Publications, Thousand Oaks. <https://doi.org/10.4135/9781412984386>
- Mo, M., Kim, S., & Park, M. (2024). A Study on the performance of complex government R&D support in innovative SMEs. *Korea Association for International Commerce and Information*. <https://doi.org/10.15798/kaici.2024.26.1.3>.

- Muraba, J., Mamogobo, M., & Thango, B. (2024). *The balanced scorecard methodology: Performance metrics and strategy execution in SMEs: A Systematic Review*. Preprints. <https://doi.org/10.20944/preprints202410.1598.v1>
- Park, S., Lee, I., & Kim, J. (2020). Government support and small- and medium-sized enterprise (SME) performance: the moderating effects of diagnostic and support services. *Asian Business & Management*, 19, 213-238. <https://doi.org/10.1057/S41291-019-00061-7>.
- Porter, M. E. (1998). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
- Rangsunghoen, G. (2023). The effects of SME performance on credit accessibility in border economic zones: The case of Nong Khai Province, Thailand. *BEC Journal*, 18(3), 145–164.
- Rutherford, M. W., & Buller, P. F. (2007). Examining the relationship between training and firm performance in small businesses. *Leadership & Organization Development Journal*, 28(2), 123–136. <https://doi.org/10.1108/01437730710726887>
- Sriphong, C., Esor, A., & Kachonkitiya, N. (2022). Value chain management and business performance of One Tambon One Product businesses in the southernmost province of Thailand. *Journal of Positive School Psychology*, 6(4), 8706–8720. Retrieved from <http://journalppw.com>
- Storey, D.J. (1994). *Understanding the small business sector*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315544335>
- Sun, Z., Pellegrini, M.M., Wang, C., & Yu, Z. (2021), "How does government support promote firms' intellectual capital? An empirical analysis of micro-mechanisms", *Journal of Intellectual Capital*, 22(6), 1000-1029. <https://doi.org/10.1108/JIC-07-2020-0260>
- Thepphot, N, & Wuon, W. (2021). Value chain management model after Maize harvesting in northern Thailand. *Journal of Buddhist Social Sciences and Anthropology*, 6(9), 294-309.
- Zhang, L., Wang, H., & Li, X. (2023). Enhancing competitive advantage through effective value chain management. *International Journal of Production Economics*, 200(4), 102-120.

การพัฒนาสำนึกสากลด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development Global Mindedness Using Phenomenon Based Learning
For High School Students

ณัฐศักดิ์ โลมาศ^{1*} เกศินี คุรุณาสวัสดิ์²

Nattasak Lomas Kasinee Karunasawat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

(Received 28/04/2025, Revised 28/06/2025, Accepted 30/06/2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน ขั้นตอนที่ 1.1 การศึกษาความหมายและลักษณะสำนึกสากล โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และขั้นตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หน่วยการจัดการเรียนรู้ แบบวัดสำนึกสากล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One Way Repeated Measurement ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สำนึกสากล หมายถึง การที่บุคคลรู้คิดเหตุผลโดยสามารถกำกับการกระทำของตนเองว่าเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคมโลกด้วยความรับผิดชอบต่อผลการกระทำในฐานะสมาชิกคนหนึ่งก่อให้เกิด

¹ นิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Master's degree student in Educational Science and Learning Management, Faculty of Education, Srinakharinwirot University), E-mail: nattasak.lomas@g.swu.ac.th

*Corresponding Author

² อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Lecturer, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Srinakharinwirot University), E-mail: Kasineek@g.swu.ac.th

การเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะสำนึกสากล จำนวน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม 2) ด้านใส่ใจต่อประเด็นโลก และ 3) ด้านพึ่งพากันในฐานะพลเมืองโลก

1.2 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสังเกตและเลือกปรากฏการณ์ 2) การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา 3) การสำรวจเพื่อหาคำตอบ 4) การตรวจสอบความเข้าใจ และ 5) การสะท้อนคิดและจัดระบบคุณค่า

2. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการสำนึกสากลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สำนึกสากล การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

Abstract

This study aimed to develop and evaluate the effectiveness of a Phenomenon Based Learning (PhBL) approach on Global Mindedness among high school students. The research unfolded in two main phases. Phase 1 Developing the PhBL learning management, which included 1.1) Exploring the definitions and characteristics of Global Mindedness and 1.2) Designing the PhBL learning management approach to enhance Global Mindedness for high school students. Phase 2 focused on evaluating the effectiveness of the developed PBL approach. The target group consisted of 25 Grade 11 students, studying in the second semester of the 2024 academic year, selected using purposive sampling. Research instruments included a structured interview form, learning management units, and a Global Mindedness assessment. Data and statistical analysis involved content analysis, mean, standard deviation, and One-Way Repeated Measures ANOVA. The findings revealed that

1. Results of the Phenomenon Based Learning Management Development:

1.1 Global Mindedness is the ability of a person to recognize the value of reflective reasoning about one's actions in relation to the global community, taking responsibility for their impact as a world citizen, and contributing to positive change and sustainability. It has three key characteristics: (1) Cultural Diversity Appreciation, (2) Global Issue Awareness, and (3) Global Citizens Interdependence.

1.2 The designed PhBL learning management approach for enhancing Global Mindedness consists of five steps: (1) observing and selecting a phenomenon, (2) questioning or defining a problem, (3) investigating for answers, (4) assessing understanding, and 5) reflecting and organizing values.

2. Effectiveness of the Learning Management: The PhBL approach significantly improved students' Global Mindedness, with statistically significant progress observed at the .05 level.

Keywords: Global Mindedness, Phenomenon Based Learning

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมให้เกิดการผสมผสานกันเป็นองค์รวมอย่างลงตัวด้วยการสร้างความสัมพันธ์การผสมวัฒนธรรมตลอดจนความร่วมมือต่าง ๆ ดังที่ Hett (1993) กล่าวว่า สำนักสากล (Global Mindedness) เป็นทรศณะการมองโลกในลักษณะการพิจารณาตนเองในฐานะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมโลกและมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อโลกในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง บุคคลที่มีพฤติกรรมสำนักสากลจะมีลักษณะสงสัยใคร่รู้เปิดใจรับฟัง เรียนรู้สิ่งที่แตกต่างไปจากตนเองชื่นชมในความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรม ต่อด้านการมีอคติ มีความเชื่อในพฤติกรรมที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระดับนานาชาติ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการติดต่อสัมพันธ์กัน ทั้งนี้สำนักสากลเป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดองค์ประกอบความเป็นพลเมืองโลก นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก กล่าวคือความสามารถและพฤติกรรมในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่ออาศัยอยู่ในสังคมโลกที่มีความหลากหลายและเชื่อมโยงพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือกันอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สำนักสากลจึงถือได้ว่าเป็นการคำนึงในเชิงความรู้สึกและเจตคติที่นำไปสู่การแสดงออกเชิงพฤติกรรม

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาหรือโออีซีดี (Organisation for economic Co-operation and development: OECD) ได้ใช้โปรแกรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนระดับนานาชาติหรือ PISA ในปี ค.ศ.2018 ประเมินสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก ซึ่งหวังว่านักเรียนอายุ 15 ปีควรมีสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก ผลประเมินพบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของทั้ง 27 ประเทศ เท่ากับ 474 คะแนน สำหรับประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลกเท่ากับ 423 (OCED, 2018). จะเห็นได้ว่าการประเมินความคาดหวังสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลกโดย PISA ค.ศ.2018 พบว่า ความรู้และความเข้าใจประเด็นปัญหาของโลกและความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีต่อประเทศไทยสอดคล้องกับความสำคัญที่ต้องเสริมสร้างสำนักสากลอันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน เนื่องจากการกระทำของคนในโลกยุคปัจจุบันมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันไปหมด ดังนั้นผู้คนจึงไม่อาจดำรงชีวิตอยู่โดยให้ความสนใจแต่เพียงตัวเองเท่านั้นแต่ควรจะต้องมีการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อปัญหาต่าง ๆ ในสังคมด้วยในฐานะเป็นพลเมืองของโลกคนหนึ่ง (สุกัญญา เกาะวิวัฒนากุล, 2562)

การพัฒนาและเสริมสร้างสำนักสากลจากทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอย่างรอบด้านนำไปสู่การสำรวจด้วยมุมมองที่หลากหลายเชิงสหวิทยาการแบบองค์รวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยศึกษาแบบบูรณาการความรู้ในทุกเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้อย่างสมเหตุสมผลและมีประสิทธิภาพบนการเรียนรู้ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย เนื่องด้วยลักษณะของปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการเนื้อหาและการสร้างองค์ความรู้ เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผ่านประเด็นที่ข้ามศาสตร์ของเนื้อหา และแนวทางการสนับสนุนเพิ่มเติมกับการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้มีการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อเรื่องราว ค่านิยม ตลอดจนความแตกต่าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ผ่านความร่วมมือและการพึ่งพาอาศัยกันตามบริบทของสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากแนวทางการนำเสนอและการออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเกิดสำนักสากลจาก

การเห็นภาพรวมและเข้าใจโลกในมิติที่กว้างขึ้น การเรียนรู้ปรากฏการณ์จึงช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น ต่อโลกและปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับสากลด้วยการเข้าใจถึงความซับซ้อนและความท้าทายของโลกนำไปสู่ความ เข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและ ความสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้การเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานช่วยส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความเข้าใจในความเป็นสากล (Silander, 2015; ZhuKov, 2015; อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561; พงศธร มหาวิจิตร, 2562) ทั้งนี้องค์ความรู้ ของการศึกษาความหมาย และลักษณะสำนึกสากล เพื่อนำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นแนวทางการจัดการ เรียนรู้ ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาตาม บริบทชั้นเรียนของตนเองได้ต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงพัฒนาสำนึกสากลด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ปรากฏการณ์เป็นฐานตลอดจนศึกษาประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานมีพัฒนาการสำนึกสากลสูงขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาสำนึกสากลด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการเก็บข้อมูลการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษาความหมายและลักษณะสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์ความหมาย และลักษณะสำนึกสากล ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้ ครูสังคมศึกษา จำนวน 2 คน อาจารย์ มหาวิทยาลัย นักวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การศึกษาเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน การศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกและการเสริมสร้างสำนึกสากล จำนวน 3 คน ซึ่งมี ประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไป

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากความหมายและลักษณะสำนึกสากล ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้เบื้องต้นจากการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis)

1.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิ ล่วงหน้า 1-2 สัปดาห์ ก่อนนัดหมาย เพื่อให้สัมภาษณ์พร้อมทั้งส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ ซึ่งออกโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิรายบุคคล ระยะเวลาที่ใช้ประมาณ 1.30 - 2 ชั่วโมง ระหว่างเดือนกันยายน ถึง ตุลาคม พ.ศ.2567 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ดังนี้ ครูสังคมศึกษา จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การสอนสังคมศึกษาและการวัดและประเมินผล จำนวน 3 คน ซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไป เพื่อการตรวจสอบคุณภาพการออกแบบการจัดการเรียนรู้

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัย คือ แบบตรวจสอบคุณภาพหน่วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบตรวจสอบคุณภาพหน่วยการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญซึ่งประเมินคุณภาพหน่วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีขั้นตอนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น เพื่อนำไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้และประเด็นเรื่อง (Theme) เป็นลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขั้นตอนการจัด การเรียนรู้	แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน
ขั้นที่ 1. การสังเกตและเลือกปรากฏการณ์	นักเรียนสังเกตและเลือกศึกษาปรากฏการณ์ที่น่าสนใจตามความตกลงร่วมกันของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาปรากฏการณ์ ทั้งนี้การเลือกปรากฏการณ์เพื่อศึกษาจะมีมิติ ดังนี้คุณธรรม จริยธรรม ความขัดแย้ง วิฤตการณ์ ปัญหาทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลง อารยธรรมหรืออื่น ๆ
ขั้นที่ 2. การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา	นักเรียนตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์เกี่ยวกับกระบวนการและสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการระดมความคิดว่านักเรียนจะสามารถเรียนรู้เรื่องใดได้บ้างจากปรากฏการณ์ หรืออะไรบ้างที่จะทำให้เข้าใจในปรากฏการณ์นี้ดียิ่งขึ้น
ขั้นที่ 3. การสำรวจเพื่อหาคำตอบ	นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและออกแบบการสำรวจตรวจสอบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและปรากฏการณ์ เพื่อหาคำตอบหรือแก้ปัญหาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
ขั้นที่ 4. การตรวจสอบความเข้าใจ	นักเรียนอธิบาย ออกแบบการนำเสนอประมวลหลักฐาน ความรู้และผลการสำรวจค้นคว้า เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขหรืออธิบายต่อปรากฏการณ์ร่วมกัน เพื่อสื่อสารความเข้าใจของตนเองที่มีต่อปรากฏการณ์ร่วมกับนักเรียนคนอื่น ๆ
ขั้นที่ 5. การสะท้อนคิดและจัดระบบคุณค่า	นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่นักเรียนสนใจเพิ่มเติมในมิติที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่าง ๆ จากนั้นเสนอคุณค่าของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้

จากตารางที่ 1 พบว่า ขั้นตอนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสังเกตและเลือกปรากฏการณ์ 2) การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา 3) การสำรวจเพื่อหาคำตอบ 4) การตรวจสอบความเข้าใจ และ 5) การสะท้อนคิดและจัดระบบคุณค่า

ตารางที่ 2 หน่วยการเรียนรู้และประเด็นเรื่อง (Theme) ที่มีต่อสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

หน่วยการเรียนรู้	ประเด็นเรื่อง (Theme)	คาบเรียน
ปฐมนิเทศจุดมุ่งหมายการเรียนรู้		1
หน่วย 1 People : สังคม และความเป็นอยู่ของมนุษย์	ความยากจน ความหิวโหย สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี การศึกษา ที่เท่าเทียมและความเท่าเทียมทางเพศ	4
หน่วย 2 Prosperity : เศรษฐกิจ และความมั่นคง	ทฤษฎีการย้ายถิ่น การจ้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน ความเหลื่อมล้ำ และเมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน	4
หน่วย 3 Planet : ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	การจัดการน้ำและสุขภาพ แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การใช้ประโยชน์จาก มหาสมุทร ทรัพยากรทางทะเล และการใช้ประโยชน์จากระบบ นิเวศทางบก	4
หน่วย 4 peace/ Partnership : สันติภาพและความร่วมมือ เพื่อการพัฒนา	สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก การเคารพสิทธิมนุษยชนและ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	4
สรุปและสะท้อนคิดการเรียนรู้		1
รวม		18

จากตารางที่ 2 พบว่า หน่วยการจัดการเรียนรู้และประเด็นเรื่อง (Theme) มีการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทุกหน่วยการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.63 – 4.73 ทั้งนี้ทุกหน่วยการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนักสากลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัย คือ แบบวัดสำนักสากล เป็นแบบวัดชนิดปรนัย จำนวน 4 ตัวเลือกเชิงสถานการณ์และกำหนดเกณฑ์ตัวเลือก 4 ระดับ (Rubrics) ฉบับละ 9 ข้อ ทั้งนี้แต่ละตัวเลือกจะมีคะแนนไม่เท่ากัน จาก 1 ถึง 4 คะแนน ทั้งหมดจำนวน 5 ฉบับ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องพบว่า ทุกฉบับมีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ทุกฉบับมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ระหว่าง 0.62 - 0.68 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficients) มีความสัมพันธ์ทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.41 – 0.77 ซึ่งสามารถนำไปใช้ทดลองได้

2.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 แผนการเรียนศิลป์ วิชาเอกดิจิทัลมีเดีย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน การจัดการธุรกิจ และการจัดการธุรกิจดนตรี จำนวน 84 คน

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชาเพิ่มเติม ส30204 การพัฒนาที่ยั่งยืน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 คน ได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. เป็นนักเรียนแผนการเรียนศิลป์ วิชาเอก ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และการจัดการธุรกิจ และ 2. เป็นนักเรียนที่ยินยอมในการเก็บข้อมูลตลอดการทดลอง

2.3 ตัวแปรที่ศึกษา

2.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

2.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการทดลองภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้เวลาดทดลอง 18 สัปดาห์ จำนวน 18 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที โดยทำการปฐมนิเทศจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ ระหว่างดำเนินการทดลองมีการทดสอบระหว่างเรียน จำนวน 5 ครั้ง และทำการสรุปและสะท้อนคิดการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One Way Repeated Measurement ANOVA)

การวิจัยการพัฒนาสำนักสากลด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-672561

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาความหมายและลักษณะสำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำนักสากล หมายถึง การที่บุคคลรู้คิดเหตุผลโดยสามารถกำกับการกระทำของตนเองว่าเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคมโลกด้วยความรับผิดชอบต่อผลการกระทำในฐานะสมาชิกคนหนึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะสำนักสากล จำนวน 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม คือ อธิบายประโยชน์ของความแตกต่างและไม่มองว่าวัฒนธรรมของตนเองเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่สุดเพียงอย่างเดียว โดยสนใจเรียนรู้และทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเอง

2) ด้านใส่ใจต่อประเด็นโลก คือ เชื่อมโยงอิทธิพลของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกเกี่ยวกับความสำคัญ ปัจจัย และผลที่มีต่อผู้คนทั้งประเด็นที่ประสบอยู่ในปัจจุบันและประเด็นที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3) ด้านพึ่งพากันในฐานะพลเมืองโลก คือ เห็นคุณค่าของความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกันของผู้คนบนโลกตามบทบาทหน้าที่ด้วยการเคารพสิทธิและเสรีภาพระหว่างกันก่อให้เกิดสันติภาพ

5.1.2 ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การสังเกตและเลือกปรากฏการณ์ คือ นักเรียนสังเกตและเลือกศึกษาปรากฏการณ์ที่น่าสนใจตามความตกลงร่วมกันของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาปรากฏการณ์ ทั้งนี้การเลือกปรากฏการณ์เพื่อศึกษาจะมีมิติคุณธรรม จริยธรรม ความขัดแย้ง วิฤตการณ์ ปัญหาทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลง อารยธรรม หรืออื่น ๆ

ชั้นที่ 2 การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา คือ นักเรียนตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์เกี่ยวกับกระบวนการและสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการระดมความคิดว่านักเรียนจะสามารถเรียนรู้เรื่องใดได้บ้างจากปรากฏการณ์ หรืออะไรบ้างที่จะทำให้เข้าใจในปรากฏการณ์นี้ดียิ่งขึ้น

ชั้นที่ 3 การสำรวจเพื่อหาคำตอบ คือ นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและออกแบบการสำรวจ ตรวจสอบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและปรากฏการณ์ เพื่อหาคำตอบหรือแก้ปัญหาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

ชั้นที่ 4 การตรวจสอบความเข้าใจ คือ นักเรียนอธิบาย ออกแบบการนำเสนอประมวลหลักฐานความรู้และผลการสำรวจค้นคว้าที่ เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขหรืออธิบายต่อปรากฏการณ์ร่วมกัน เพื่อสื่อสารความเข้าใจของตนเองที่มีต่อปรากฏการณ์ร่วมกับนักเรียนคนอื่น ๆ

ชั้นที่ 5 การสะท้อนคิดและจัดระบบคุณค่า คือ นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่นักเรียนสนใจเพิ่มเติมในมิติที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่าง ๆ จากนั้นเสนอคุณค่าของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้

5.2. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการสำนึกสากลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำนึกสากลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะเวลาในการทดลอง	<i>M</i>	<i>SD</i>
การวัดครั้งที่ 1	21.08	4.16
การวัดครั้งที่ 2	25.48	3.90
การวัดครั้งที่ 3	26.64	3.67
การวัดครั้งที่ 4	27.16	3.61
การวัดครั้งที่ 5	29.60	2.27

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยสำนึกสากลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจากการวัดจำนวน 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกครั้ง ทั้งนี้ การวัดครั้งที่ 5 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 29.60, SD = 2.27$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated measure ANOVA) ผู้วิจัยดำเนินการพิจารณาข้อตกลงเบื้องต้นโดยการทดสอบ Compound Symmetry จาก Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ไม่มีการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น ($W = .599, \chi^2(9) = 9.453, p = .396$) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถใช้การวิเคราะห์ Sphericity Assumed ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำสำนึกสากลเมื่อจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p	Partial η^2
ระยะเวลา	97.344	1	97.344	42.281	.000	.638
ความคลาดเคลื่อน	55.256	24	2.302			

จากตารางที่ 4 พบว่า สำนึกสากลจากการวัดเมื่อจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F(1, 24) = 42.281, p < .000, \eta^2 = .638$) จึงทำการทดสอบรายคู่ต่อไป

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบรายคู่สำนึกสากล เมื่อจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานด้วยวิธีบอนเพอโรนี

การทดสอบ	ค่าเฉลี่ย	การวัดครั้งที่ 1	การวัดครั้งที่ 2	การวัดครั้งที่ 3	การวัดครั้งที่ 4	การวัดครั้งที่ 5
		21.08	25.48	26.64	27.16	29.60
การวัดครั้งที่ 1	21.08	-	-1.400*	-11.840*	-1.960*	-2.840*
การวัดครั้งที่ 2	25.48		-	-.440	-.560	-1.440*
การวัดครั้งที่ 3	26.64			-	-.120	-1.000*
การวัดครั้งที่ 4	27.16				-	-.880*
การวัดครั้งที่ 5	29.60					-

หมายเหตุ * $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบการวัดซ้ำรายคู่ของสำนึกสากล พบว่า เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย การวัดครั้งที่ 1 – 5 นักเรียนมีพัฒนาการสำนึกสากลที่สูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ ทั้งนี้การทดสอบรายคู่ พิจารณาได้ว่าการวัดครั้งที่ 1 แตกต่างกับครั้งที่ 2 – 5 การวัดครั้งที่ 2 แตกต่างกับครั้งที่ 5 การวัดครั้งที่ 3 แตกต่างกับ ครั้งที่ 5 และการวัดครั้งที่ 4 แตกต่างกับครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาสำนึกสากลด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย ผู้วิจัยนำเสนออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

6.1 ผลการพัฒนากิจการการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อสำนึกสากลสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย

6.1.1 ผลการศึกษาความหมายและลักษณะสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนึกสากล (Global-mindedness) ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เป็นเบื้องต้นจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดเป็นความหมายสำนึกสากลสำหรับ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวได้ว่า สำนึกสากล แสดงให้เห็นถึงพลเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็น พลเมืองโลกในแง่ของการเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ของมนุษย์บนภาวะการพึ่งพาอาศัยกันในฐานะพลเมืองโลก สำนึกสากลจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองโลก ศึกษาในแง่ของการยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย เห็นคุณค่าซึ่งชมความแตกต่างตลอดจนใส่ใจในความ หลากหลาย กล่าวให้ถึงที่สุดสำนึกสากลเป็นการคำนึงในเชิงความรู้สึกและเจตคติที่อาจนำไปสู่การแสดงออก

เชิงพฤติกรรม การเข้าไปส่วนร่วมด้วยวิธีการแสดงออกผ่านการกระทำบนสถานการณ์ต่าง ๆ ผลการศึกษา ลักษณะสำนักสากล มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Willson & Dalton (1997: อ้างถึงใน Hunter, 2004) กล่าวว่า ผู้ที่มีสมรรถนะสากลควรรู้จักการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ชื่นชมและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ตัดสินการกระทำท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม รู้จักการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ที่มีความท้าทายด้านอารมณ์กับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและทัศนคติ 2) ด้านใส่ใจต่อประเด็นโลก สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2565, 33) ได้กำหนดหัวเรื่องการเรียนรู้พลเมืองโลก คือ การศึกษาประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์และความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันของท้องถิ่น ประเทศ และประชาคมโลก สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15 - 18 ปีขึ้นไป) ต้องสามารถพิจารณาเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ประเทศ และโลก ความรับผิดชอบและผลของการตัดสินใจและพิจารณาเสนอแนวทางที่เหมาะสม และ 3) ด้านพึ่งพากันในฐานะพลเมืองโลก สอดคล้องกับ World Wise Global School (n.d.) กล่าวว่า การใช้ชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ เช่น ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัยกัน และการเคารพในความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เราสามารถใช้ชีวิตและทำงานในความเป็นจริงของโลกปัจจุบันและอนาคตได้

6.1.2 ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาสำนักสากล สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยออกแบบหน่วยการเรียนรู้ประเด็นเรื่อง (Theme) โดยสัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กำหนดโดยองค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกประเด็น (Theme) ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15-18 ปี) ซึ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสถานการณ์ปัจจุบัน ความเป็นสากลและครอบคลุมกับ 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน คือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงคัดเลือกเนื้อหาที่ให้อิสระแก่นักเรียนในการเรียนรู้ เอื้อให้เกิดพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย ไม่ล้าสมัย หรือพ้นสมัยไปแล้วจากชีวิตจริงของนักเรียน (นาตยา ปิรันธนานนท์ 2564) เนื่องด้วยการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานนำไปสู่การเกิดสำนักสากลจากการเห็นภาพรวมและเข้าใจโลกในมิติที่กว้างขึ้น จากการเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้นต่อโลกและปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับสากล การเข้าใจถึงความซับซ้อนและความท้าทายของโลก ช่วยสร้างความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมบนความแตกต่างของพลเมืองโลก สอดคล้องกับชไมพร ไกยสิทธิ์ (2566) ได้กล่าวว่าการสอดแทรกหรือบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกในวิชาสังคมศึกษามีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หรือสำรวจเหตุผลของความแตกต่างในการดำรงชีวิตของบุคคลที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ โดยวิเคราะห์จากความเป็นมาของหรือบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา จึงนับเป็นภาระและหน้าที่ของครูสังคมศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลกอย่างมีคุณภาพ และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของสกุลทิพย์ พรหมรังกา และอัจฉรา ศรีพันธ์ (2568) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองลงมือปฏิบัติวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาสังคม สะท้อนคิด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เชื่อมโยงเนื้อหาสู่บริบทชีวิตจริง วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกเป็นพลเมืองโลกที่มีความฉลาดทางสังคม

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อ สำนักสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประสิทธิผลของสำนักสากลเป็นผลมาจากการศึกษาความหมายและลักษณะสำนักสากลจากนั้นนำไปการออกแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่ส่งผลต่อสำนักสากล พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการสำนักสากลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานช่วยส่งเสริมสำนักสากล เนื่องมาจากนักเรียนสามารถยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผ่านการศึกษามุมมองของสังคมต่าง ๆ ตระหนักถึงประเด็นโลกผ่านการตั้งคำถามและศึกษาปัญหาในระดับสากล เพื่อเข้าใจความพัวพันกันของมนุษยชาติ จากการสำรวจแนวทางแก้ไขปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนรู้ 5 ชั้น ตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นพัฒนาขึ้นพบว่า สามารถส่งเสริมลักษณะสำนักสากล ดังนี้ ชั้นที่ 1) การสังเกตและเลือกปรากฏการณ์ การเลือกศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างที่หลากหลายทำให้นักเรียนเข้าใจและเคารพความแตกต่างของกลุ่มคนต่าง ๆ ตลอดจนรับรู้ถึงความเชื่อมโยงของโลกและเข้าใจความแตกต่างของผู้คนในบริษัทที่หลากหลายสัมพันธ์กับสำนักสากลด้านยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและด้านใส่ใจต่อประเด็นโลก ชั้นที่ 2) การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา เมื่อนักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ทำให้นักเรียนเข้าใจว่าเหตุการณ์หนึ่งมีความเชื่อมโยงกับโลกที่ซับซ้อนหากตั้งคำถามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาก็จะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการพัวพันกันในระดับโลก เมื่อนักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ก็จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างกันของประเด็นต่าง ๆ สัมพันธ์กับสำนักสากลด้านใส่ใจต่อประเด็นโลกและด้านพัวพันกันฐานะพลเมืองโลก ชั้นที่ 3) การสำรวจเพื่อหาคำตอบ นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากหลายแหล่งที่แตกต่างกันนำมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละประเด็นที่ศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนและเสนอแนวทางการตัดสินใจแก้ไขปัญหา การสำรวจข้อมูลช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่าความแตกต่างที่หลากหลายมีผลต่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหามากมายที่ต่างกันทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกันตามบทบาทและภูมิหลังสัมพันธ์กับสำนักสากลด้านใส่ใจต่อประเด็นโลกและด้านพัวพันกันฐานะพลเมืองโลก ชั้นที่ 4) การตรวจสอบความเข้าใจ นักเรียนอธิบายด้วยการนำเสนอผลการศึกษาผ่านการสื่อสารความเข้าใจของตนเองและถ่ายทอดมุมมองของผู้อื่นที่ตนเองศึกษาถึงภูมิหลังที่แตกต่างกันจากของปรากฏการณ์ที่ศึกษา สัมพันธ์กับสำนักสากลด้านยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและด้านพัวพันกันฐานะพลเมืองโลก และชั้นที่ 5) การสะท้อนคิดและจัดระบบคุณค่า การสะท้อนคิดช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความแตกต่างรวมถึงมองเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในระดับโลกและตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองโลก เพื่อรู้ว่าทุกคนในโลกต้องร่วมมือกันเพื่อความยั่งยืน สัมพันธ์กับสำนักสากลด้านยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ด้านใส่ใจต่อประเด็นโลก และด้านพัวพันกันฐานะพลเมืองโลก

การออกแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ตามข้างต้นนำไปสู่การเกิดสำนักสากล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ระหว่างกัน สำนักสากลเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นพลเมืองโลกและสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก ซึ่งแสดงถึงความเป็นพลเมืองและพลเมืองโลกที่มีคุณภาพสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณวลี เจนประเสริฐ และเนาวนิตย์ สงคราม (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการจัดการขยะเป็นศูนย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการจัดการขยะเป็นศูนย์ โดยภาพรวมจะมีจิตสำนึกในการจัดการขยะ

เป็นศูนย์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประยูร บุญใช้ (2567) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมฐานสมรรถนะตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลกที่มีความเป็นสากลของนักศึกษาครู พบว่ามีทักษะและคุณลักษณะของการอยู่ในสังคมโลกที่มีความเป็นสากล หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เสนอให้นักการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษานำไปพัฒนาควบคู่กับขอข่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ นอกจากสังคมศึกษารวมถึงระดับชั้นอื่น ๆ

7.1.2 ผู้วิจัยออกแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านรายวิชาเลือก จำนวน 0.5 หน่วยกิต ระยะเวลา 1 คาบ เรียนต่อสัปดาห์ หากครูที่สนใจนำไปใช้ควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของเนื้อหา บริบทของนักเรียน และข้อจำกัดด้านระยะเวลา

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาและออกแบบแบบวัดสำนึกสากลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความหลากหลาย เช่น แบบวัดลักษณะอัตนัย แบบประเมินตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อให้ได้ผลการวัดสำนึกสากลที่มีความหลากหลาย

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ประโยชน์เชิงปฏิบัติการ คือ ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสำนึกสากล ซึ่งครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาตามบริบทชั้นเรียนของตนเองได้

8.2 ประโยชน์เชิงนโยบาย คือ นักการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาสามารถนำผลการจัดการเรียนรู้ไปศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามความแตกต่างของกลุ่มนักเรียนและโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- ชไมพร ไกยสิทธิ์. (2566). การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองโลก. *วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม*, 10(1), 185-195.
- นาคยา ปิลันธนานนท์. (2564). *สังคมศึกษา: ยุคมาตรฐานกำกับ*. โรจนพริ้นท์ตั้ง.
- ประยูร บุญใช้. (2567). การพัฒนาหลักสูตรเสริมฐานสมรรถนะตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลกที่มีความเป็นสากลของนักศึกษาครู. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 15(1), 109-130.

- พงศธร มหาวิจิตร. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุก ในรายวิชาการประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 73-90.
- วรรณวลี เจนเจนประเสริฐ และเนาวนิตย์ สงคราม. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการจัดการขยะเป็นศูนย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 40(107), 118-200.
- สกุลทิพย์ พรหมรังกา และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2568). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์*, 8(1), 206-218.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *พลเมืองโลกศึกษา: หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์การเรียนรู้*. ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุกัญญา เกาะวิวัฒนากุล. (2562). *โครงการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาจิตสำนึกสากลของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในรายวิชาการวัฒนธรรมคดีระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 4(62), 348-365.
- Hett, E. J. (1993). *The development of an instrument to measure global-mindedness*. University of San Diego.
- Hunter, R. (2004). *Madeline Hunter's mastery teaching: Increasing instructional effectiveness in elementary and secondary schools*. Corwin Press.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2018). *Global competency for an inclusive world*. <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>
- Reimer, S. (2003). *Evangelicals and the continental divide: The conservative Protestant subculture in Canada and the United States* (Vol. 26). McGill-Queen's Press-MQUP.
- Silander, P. (2015). *Phenomenon Based Learning*. <http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>
- World Wise Global School. (n.d.). *What is Global Citizenship Education?*. <https://www.worldwiseschools.ie/global-citizenship-education/>
- Zhukov, T. (2015). *Phenomenon-based Learning: What is PBL?*. <https://www.noodle.com/articles/phenomenon-based-learning-what-is-pbl>

“ห้องเรียนที่มีชีวิต คือห้องเรียนที่ครูใช้ปัญญานำทาง และศิษย์ใช้ปัญญาเรียนรู้”

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม
ร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development of Social Studies Learning Management Through The
Group Investigation Method With Generative Artificial Intelligence to Enhance
Information Literacy of High School Students

วงศ์กร รอดประยูร^{1*} เกศินี ครุณาสวัสดิ์²

Wongsakorn Rodprayoon Kasinee Karunasawat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

(Received 28/04/2025, Revised 10/06/2025, Accepted 23/06/2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หน่วยการเรียนรู้ แบบวัดความฉลาดรู้สารสนเทศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติทดสอบ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมี 6 ขั้นตอนดังนี้ (1) ชั้นเผชิญสถานการณ์ผานเจนเอไอ (2) ชั้นระดมความคิดเห็นต่อประเด็นสงสัย (3) ชั้นวางแผนแสวงหาความรู้คู่เจนเอไอ (4) ชั้นแสวงหาความรู้ (5) ชั้นอภิปรายขยายผล และ(6) ชั้นกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบสอบหาคำตอบต่อไป 2) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ พบว่าความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้นทุกครั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : กระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม เจเนอเรทีฟเอไอ ความฉลาดรู้สารสนเทศ

¹ นิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Master's degree student in Educational Science and Learning Management, Faculty of Education, Srinakharinwirot University), E-mail: wongsakorn.rodprayoon@g.swu.ac.th

*Corresponding Author

² อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Lecturer, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Srinakharinwirot University), E-mail Address : Kasineek@g.swu.ac.th

Abstract

This study aimed to develop and evaluate the effectiveness of a learning management approach integrating group investigation with generative artificial intelligence to enhance information literacy among high school students. The sample consisted of 30 grade 12 students from the second semester of the 2024 academic year, selected through cluster random sampling. Research instruments included the learning management plan, an information literacy assessment, and statistical analysis methods such as mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient and one-way repeated measures ANOVA. The findings revealed that (1) the developed learning approach followed six key steps: (a) encountering situations with generative AI, (b) brainstorming inquiry topics, (c) planning exploration with AI, (d) conducting investigations, (e) discussing and synthesizing findings, and (f) identifying further inquiry topics. (2) The approach significantly improved students' information literacy, as repeated measures ANOVA confirmed consistent and statistically significant improvement ($p < 0.05$) across all assessment points.

Keywords: Group investigation, Generative artificial intelligence, Information literacy

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมปัจจุบันข้อมูลสารสนเทศถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่หลากหลายในชีวิตประจำวัน สารสนเทศจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนในทุกระดับ ความฉลาดรู้สารสนเทศ หรือ Information Literacy จึงเป็นส่วนสำคัญของการสร้างสังคมสารสนเทศ ดังที่ เท็ดคัสกีต์ ไม้เท้าทอง (2561, น. 171 – 190) กล่าวว่าความฉลาดรู้สารสนเทศเป็นสิ่งที่ควรจะเป็นความเชี่ยวชาญของทุกคน โดยองค์กร Partnership for 21st Century Skills (P21) ได้ระบุว่า ความฉลาดรู้สารสนเทศเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเกิดการรอบรู้และสืบเสาะแสวงหาความรู้จากสารสนเทศที่หลากหลายมากขึ้นทั้งรูปแบบและปริมาณได้อย่างถูกต้องและจัดว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ยังได้กำหนดเป้าหมายโดยมุ่งเน้นให้ทุกคนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล เพื่อให้ดำรงอยู่ภายใต้บริบทสังคมในข้างต้นและตรงตามเป้าหมาย นโยบายของชาติที่ได้กำหนดไว้

การปรากฏขึ้นของปัญหาข้อมูลที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างมากประกอบกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็วจึงเกิดปัญหาภาวะข้อมูลท่วมท้น (information overload) โดยผู้ใช้งานได้รับ ลงข้อสรุปถ่ายทอดข้อมูลสารสนเทศโดยที่ไม่คัดกรอง ขาดวิจารณญาณ ทั้งยังขาดจริยธรรมจากบริบทระดับชาติสู่ปัญหาการจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียนของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนยังขาดการให้ความสนใจ ใส่ใจต่อการนำสารสนเทศมาใช้ในภาระงาน การกำหนดประเด็นจากสถานการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนยังไม่มี ความหลากหลาย นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มเติมวิธีการสำหรับการสืบค้นข้อมูล การเลือกใช้อินเทอร์เน็ต การประเมินสารสนเทศที่นำมาใช้ในแง่ของความถูกต้อง ความเกี่ยวข้อง ความทันสมัย เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัย

ของยูดา ศิริอรุณ (2557, น. 93 - 99) ได้ข้อค้นพบจากการศึกษาสภาพปัญหาความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่สัมพันธ์กับที่ผู้วิจัยกล่าวมา อาทิ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญจำเป็นของสารสนเทศ ขาดทักษะการสืบค้น การประเมิน และการใช้สารสนเทศให้หลากหลาย เป็นต้น ทั้งนี้หากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาในข้างต้นจะส่งผลกระทบต่อปัญหาความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นต่อไป ดังที่สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล (2563) และรายงานขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2021, pp. 3 - 4) ได้กล่าวถึงปัญหาของเด็กไทยที่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม ข้อมูลปลอม ซึ่งจากการสำรวจโดย OECD ปัญหานี้จะพบในเด็กอายุ 15 ปีขึ้นไป เนื่องจากการขาดความประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ดังนั้นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายควรได้รับการส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่เน้นให้ฝึกกระบวนการคิด มีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะที่หลากหลาย ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์จึงมีส่วนช่วยปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน โดยการส่งเสริมการใช้เหตุผลและการคิดเชิงวิพากษ์ ดิจิทัล ลือ และความรู้สารสนเทศของนักเรียนได้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศ เนื่องจากมีกิจกรรมเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้สืบค้นหาคำตอบในลักษณะของกระบวนการกลุ่ม ซึ่งทำให้รู้ถึงการทำงานเป็นทีมและเข้าใจความคิดที่แตกต่างของผู้อื่น (Joyce & Weil, 2014, pp. 65 - 78) รวมถึงการประยุกต์ปัญญาประดิษฐ์ประเภทเจเนอเรทีฟเอไอจะส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศได้ดังที่ Chiu (2023, pp. 1) ได้กล่าวถึงความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเองของปัญญาประดิษฐ์ได้โดยอิงตามข้อมูลหรือคำสำคัญ ที่มนุษย์ป้อนคำสั่งที่เรียกว่า พรอมต์ (Prompt) ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมการส่งเสริมการใช้เหตุผลและการคิดเชิงวิพากษ์ได้ ปัจจุบันเจเนอเรทีฟเอไอมีอยู่หลากหลายแต่ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ คือ Gemini เป็นแพลตฟอร์มเจเนอเรทีฟเอไอประเภทที่ได้รับการพัฒนาโดยบริษัทกูเกิ้ล (Google) ที่นิยมอย่างแพร่หลาย ใช้งานได้ง่ายสะดวก รวมถึงสามารถสร้างข้อความ และรูปภาพสำหรับประกอบการจัดการเรียนรู้ได้ (Google, 2025) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยจึงศึกษาพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. คำถามวิจัย

2.1 การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีขั้นตอนเป็นอย่างไร

2.2 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความฉลาดรู้สารสนเทศเพิ่มสูงขึ้นมากน้อยเพียงใด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

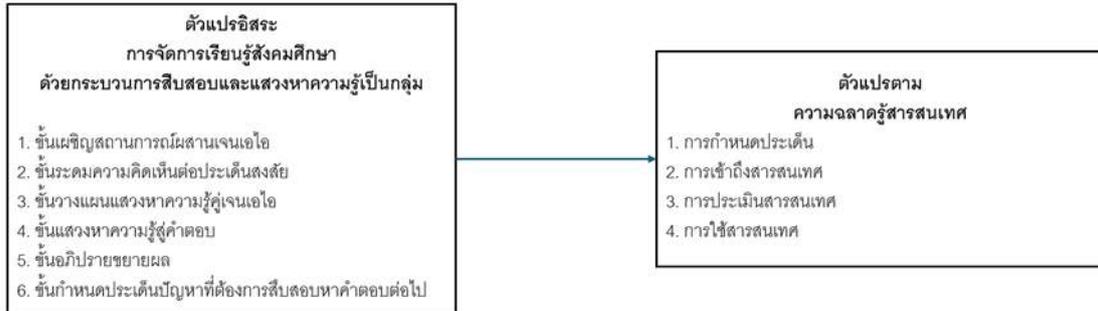
3.2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอมีพัฒนาการความฉลาดรู้สารสนเทศสูงขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย รายละเอียดตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ความฉลาดรู้สารสนเทศ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการกำหนดประเด็น การเข้าถึง การประเมิน และการใช้สารสนเทศ เพื่อเกิดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังนี้

5.1.1 การกำหนดประเด็น คือ ความสามารถของนักเรียนที่สามารถกำหนดประเด็นจากเรื่องราวสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงกำหนดสารสนเทศที่เกี่ยวข้องสำหรับการศึกษาค้นคว้า

5.1.2 การเข้าถึงสารสนเทศ คือ ความสามารถของนักเรียนต่อการกำหนดวิธีการสืบค้นและเข้าถึงแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ รวมถึงเข้าใจข้อดี ข้อจำกัดของสารสนเทศที่ต้องใช้ศึกษาเรียนรู้บนพื้นฐานของการมีจริยธรรม

5.1.3 การประเมินสารสนเทศ ความสามารถของนักเรียนในการวิเคราะห์เนื้อหา ความถูกต้อง ความเกี่ยวข้อง ความทันสมัย และจำแนกสารสนเทศที่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องศึกษา รวมถึงสรุปสังเคราะห์สารสนเทศที่ได้รับมา

5.1.4 การใช้สารสนเทศ คือ ความสามารถของนักเรียนต่อการใช้สารสนเทศเพื่อเกิดการเรียนรู้ด้วยการเผยแพร่ นำเสนอผลิตผลที่ได้ศึกษานำเสนอด้วยวิธีการรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีจริยธรรม

ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความฉลาดรู้สารสนเทศ ชนิดปรนัยเชิงสถานการณ์ แบ่งเป็นก่อนเรียนและหลังเรียน ระหว่างเรียนชุดที่ 1 – 3 โดยแต่ละชุดประกอบไปด้วย 3 สถานการณ์ ๆ ละ 4 ข้อ รวม 12 ข้อ

5.2 การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนที่มีกิจกรรมเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนในการแสวงหาความรู้ สืบค้น หาคำตอบใน

ลักษณะของกระบวนการกลุ่มที่นักเรียนช่วยเหลือ ปรึกษาหารือ แบ่งหน้าที่แก่กันและกัน ซึ่งทำให้รู้ถึงการทำงานเป็นทีมและเข้าใจความคิดที่แตกต่างของผู้อื่น ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีการนำเสนอเรทีฟเอไอมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยเลือกประยุกต์ใช้ Gemini ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มเจเนอเรทีฟเอไอประเภทที่ได้รับการพัฒนาโดยบริษัท กูเกิล (Google) ที่นิยมอย่างแพร่หลาย ใช้งานได้ง่ายสะดวก รวมถึงสามารถสร้างข้อความ และรูปภาพสำหรับประกอบการจัดการเรียนรู้ได้ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

5.2.1 ขั้นเผชิญสถานการณ์ผสวนเจเนอไอ โดยนักเรียนเผชิญสถานการณ์ ปัญหา ประเด็นที่ครูตั้งขึ้นจากสื่อต่าง ๆ รวมถึงใช้ปัญญาประดิษฐ์เจเนอเรทีฟเอไอ ประเภทต่าง ๆ เช่น ข้อมูล ข้อความจากแชทบอท ภาพที่สร้างโดยเอไอ มาใช้เพื่อสร้างสถานการณ์สำหรับกระตุ้นเพื่อนำไปสู่ความสงสัย

5.2.2 ขั้นระดมความคิดเห็นต่อประเด็นสงสัย โดยนักเรียนแสดงความคิดเห็นในคำถามที่ครูตั้งขึ้นจากประเด็นในขั้นที่ 1 ซึ่งอาจมีความคิดเห็นที่หลากหลาย โดยมีการจัดกลุ่มที่คิดคล้ายกัน หรือต่างกัน หรือคละกันเพื่อกระตุ้นให้แสวงหาคำตอบพิสูจน์ความคิดของนักเรียน

5.2.3 ขั้นวางแผนแสวงหาความรู้คู่เจเนเอไอ โดยนักเรียนวางแผนกำหนดแนวทางการแสวงหาความรู้ มีคำถามสำคัญคือ แสวงหาอะไร หาได้จากที่ไหน หาได้ด้วยวิธีการหรือเครื่องมือใด รวมถึงระบุหน้าที่ของสมาชิก ซึ่งครูกอยทำหน้าที่เสนอแนวทางรวมถึงกำหนดให้นักเรียนใช้เจเนอเรทีฟเอไอ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแสวงหาความรู้

5.2.4 ขั้นแสวงหาความรู้สู่คำตอบ โดยนักเรียนดำเนินการแสวงหาความรู้ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยครูช่วยอำนวยความสะดวกโดยให้คำแนะนำและติดตามผลการทำงานเป็นระยะ

5.2.5 ขั้นอภิปรายขยายผล นักเรียนนำเสนอผลของวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลด้วยสื่อต่าง ๆ โดยใช้เจเนอเรทีฟเอไอเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการวิเคราะห์ สรุป นำเสนอ

5.2.6 ขั้นกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบสอบหาคำตอบต่อไป โดยครูกระตุ้นให้นักเรียนพิจารณาผลการสืบแสวงหาความรู้ของตนเองเพื่อค้นหาประเด็นที่ต้องการสืบสอบต่อไปโดยอาจมาจากสิ่งที่เจเนอเรทีฟเอไอสร้างขึ้นมา เช่น ภาพ ข้อความ ข้อสรุป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Designs) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดซ้ำหลายครั้งแบบอนุกรมเวลาประยุกต์ (Applies One Group, Pretest-Posttest Time Series Design) โดยมีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดรู้สารสนเทศ

6.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 135 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 30 คน ด้วยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ที่ได้มาด้วยวิธีการจับสลากเนื่องจากมีการคละความสามารถทุกห้องเรียน

6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

6.3.1 หน่วยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ จำนวน 3 หน่วย ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้วยแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยทุกหน่วยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.93 – 4.95

6.3.2 แบบวัดความฉลาดรู้สารสนเทศ จำนวน 4 ชุด ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบวัด โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence : IOC) ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Kuder-Richardson (KR-20) ซึ่งแบบวัดทุกชุดมีความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.63 – 0.77 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) พบว่า แบบวัดทุกชุดมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้อง เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษา และครูที่เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา หลักสูตรและการสอน

6.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที แบ่งเป็น เก็บข้อมูลด้วยทดลองตามหน่วยการเรียนรู้ 15 คาบเรียน (สลับกับการวัด จำนวน 4 ครั้ง ในระยะเวลาที่เท่ากัน) และสะท้อนคิดการเรียนรู้ 1 คาบเรียน รวม 17 คาบเรียน

6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ โดยการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีวิธีบอนเฟอโรนี

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) ชั้นเผชิญสถานการณ์ผานเจนเอไอ (2) ชั้นระดมความคิดเห็นต่อประเด็นสงสัย (3) ชั้นวางแผนแสวงหาความรู้คู่เจนเอไอ (4) ชั้นแสวงหาความรู้ (5) ชั้นอภิปรายขยายผล และ (6) ชั้นกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบสอบหาคำตอบต่อไป

7.2 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยนำเสนอผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดรู้สารสนเทศ

ระยะเวลาในการทดลอง	<i>M</i>	<i>SD</i>
การวัดครั้งที่ 1	7.20	1.19
การวัดครั้งที่ 2	8.23	1.10
การวัดครั้งที่ 3	8.90	1.06
การวัดครั้งที่ 4	9.27	1.36

จากตาราง พบว่า ค่าเฉลี่ยความฉลาดรู้สารสนเทศหลังเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกครั้งตามลำดับ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated measure ANOVA) ผู้วิจัยดำเนินการพิจารณาข้อตกลงเบื้องต้น โดยการทดสอบ Compound Symmetry จาก Mauchly's Test of Sphericity พบว่าไม่มีการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น ($W = .730$, $\chi^2(9) = 8.612$, $p = .475$) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถใช้การวิเคราะห์ Sphericity Assumed ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำของคะแนนความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ($n = 30$ คน)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value	Partial η^2
ระยะเวลา	74.087	3	24.696	20.181	.001	.410
ความคลาดเคลื่อน	106.433	87	1.223			

จากตารางพบว่า คะแนนความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากการทดสอบ จำนวน 4 ครั้ง พบว่า มีคะแนนความฉลาดรู้สารสนเทศฯ อย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 20.181$, $p\text{-value} = .001$)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบรายคู่คะแนนความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยวิธีบอนเฟอโรนี ($n = 30$ คน)

ระยะเวลาการทดลอง	ค่าเฉลี่ย	การวัดครั้งที่ 1	การวัดครั้งที่ 2	การวัดครั้งที่ 3	การวัดครั้งที่ 4
		7.20	8.23	8.90	9.27
การวัดครั้งที่ 1	7.20	-	-1.033*	-1.700*	-2.067*
การวัดครั้งที่ 2	8.23		-	0.667*	- 1.033*
การวัดครั้งที่ 3	8.90			-	- 0.367
การวัดครั้งที่ 4	9.27				-

หมายเหตุ * $p \leq .05$

จากตารางผลการทดสอบการวัดซ้ำรายคู่ของคะแนนความฉลาดรู้สารสนเทศ พบว่า ผลการทดสอบรายคู่คะแนนความฉลาดรู้สารสนเทศฯ จำนวน 4 ครั้ง พบว่า คะแนนที่ได้จากการการวัดครั้งที่ 1 แตกต่างจากครั้งที่ 2 - 4 และการวัดครั้งที่ 2 แตกต่างจากครั้งที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนที่ได้จากการวัดครั้งที่ 4 มากกว่าครั้งที่ 3 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนคะแนนที่ได้จากการวัดครั้งที่ 3 และ 4 มีค่าไม่แตกต่างกัน

8. การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

8.1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับ เจเนอเรทีฟเอไอที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เฝ้าดูสถานการณ์ผสมผสานเจเนอเรทีฟเอไอ 2) ระดมความคิดเห็นต่อประเด็นสงสัย 3) วางแผน แสวงหาความรู้คู่เจเนอเรทีฟเอไอ 4) แสวงหาความรู้ 5) อภิปรายขยายผล 6) กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบสอบ หาคำตอบต่อไป โดยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับ เจเนอเรทีฟเอไอที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นมีแนวทางการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ แบบสืบสอบ หรือ Inquiry-Based Learning ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดมุ่งหมายให้ นักเรียนได้มีการขับเคลื่อนและเกิดการเรียนรู้ได้จากการเสาะแสวงหา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของตนเองต่อการตั้งคำถามจากสิ่งที่ยสงสัย สู่การกำหนดแนวทางในการแสวงหาคำตอบอย่างมีขั้นตอน โดยแนวทางการ เรียนรู้จะเริ่มต้นด้วยคำถาม และลงท้ายด้วยคำตอบอันมีที่มาจากตนเองด้วยกระบวนการวิธีต่าง ๆ เช่น การรวบรวมค้นหาข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเป็นข้อสรุปอย่างเป็นระบบ ประกอบกับการเรียนรู้ผ่านกลุ่มบุคคลร่วมกัน ซึ่งอิงจากลักษณะสังคมประชาธิปไตยสมาชิกในกลุ่มมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (University of Reading, 2016; Kahn & O'Rourke, 2004) สัมพันธ์กับผลการศึกษา ของญาดา ศรีอรุณ (2557, น.151) ที่ได้ข้อค้นพบว่า การเสริมสร้างความฉลาดรู้สารสนเทศได้ นักเรียนจะต้อง ได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ จากความสนใจอันมีที่มาจาก การสำรวจ สังเกต มีการวางแผนใน การทำงาน รวมถึงได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้การเสริมสร้างความฉลาดรู้สารสนเทศด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มที่มี ลักษณะของการเรียนรู้แบบสืบสอบแล้ว ผู้วิจัยยังเลือกประยุกต์ใช้เจเนอเรทีฟเอไอปัญญาประดิษฐ์ประเภทหนึ่ง เข้ามาสอดแทรกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยเจเนอเรทีฟเอไอสำหรับการเรียนรู้มีขึ้น เพื่อเป็นผู้ช่วยในการศึกษาหาความรู้ของนักเรียน ทั้งยังมีส่วนช่วยปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน โดยการส่งเสริมการใช้เหตุผลและการคิดเชิงวิพากษ์ ดิจิทัล สื่อ และความรู้สารสนเทศของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (Chiu, 2023) สัมพันธ์กับขั้นตอนของกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มที่มุ่งให้นักเรียนร่วมกัน แสวงหาคำตอบจากค้นคว้าหาข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ผ่านกระบวนการกลุ่มเอไอจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีการนำไปใช้ในรายวิชาสังคมศึกษา สาระประวัติศาสตร์ อันมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความฉลาดรู้สารสนเทศเนื่องเป็นสาระที่ส่งผลให้เกิด กระบวนการคิด การสงสัย การตั้งคำถามกับสิ่งที่ได้พบเจอจากปัญหา สถานการณ์ด้วยกลวิธีที่หลากหลายจน นำไปสู่การค้นคว้าแสวงหาความรู้อย่างถูกต้อง มีจริยธรรม และเป็นดังที่สถาบันเพื่อความฉลาดรู้สารสนเทศ (Institute for Information Literacy, 2003) ได้เสนอว่า การพัฒนาความฉลาดรู้สารสนเทศมิใช่เพียง การสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องความฉลาดรู้สารสนเทศเท่านั้นแต่สามารถเชื่อมโยงและส่งเสริมเข้าสู่เนื้อหาของ รายวิชาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรและรายวิชาได้

8.2 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการความฉลาดรู้สารสนเทศสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม

สมมติฐานของการวิจัยสะท้อนได้ว่าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้ เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟสามารถส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้สอดคล้องกับหลักการของการส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของ Humes (2004) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศควรให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ เพราะผู้ที่ถือว่ามีความฉลาดรู้สารสนเทศนั้นจะต้องอยู่ในกระบวนการของความกระตือรือร้นที่ต้องการแสวงหาความรู้ ขณะเดียวกันบทบาทของครูต้องเปลี่ยนมาเป็นผู้ฝึกหรือผู้ให้คำปรึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเกต สงสัยในลักษณะของการเรียนด้วยกระบวนการสืบสอบที่เน้นให้ตั้งคำถาม จนนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์เพื่อค้นหาคำตอบและกำหนดผลสรุปได้ ทั้งนี้จะเห็นได้จากลักษณะกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจะอภิปรายในลำดับถัดไปของแต่ละขั้นตอนอันเป็นผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนกระตุ้นให้เกิดความสงสัย ผู้วิจัยเสนอตัวอย่างกิจกรรมจากหน่วยที่ 1 : ทำให้เป็นเส้นเรื่อง โดยให้นักเรียนทบทวนความรู้เดิมของสมัยสุโขทัยและอาณาจักรอยุธยา ผ่านการสืบค้นหาข้อมูลจากเอไอ รวมถึงแหล่งต่าง ๆ นำมาสร้างเป็นเส้นเวลาสำคัญ จากกิจกรรมนักเรียนจะสามารถนำไปเห็นโมทัศน์ของเรื่องราวที่จะต้องศึกษา สู่การกำหนดประเด็นที่สนใจที่ได้ประสบการณ์มาจากกิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์ นับตั้งแต่ขั้นตอนที่ 2 – 6 ในทุกหน่วยผู้วิจัยจัดกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมค้นอดีต โดยที่นักเรียนร่วมกันค้นคว้าสืบสวนเรื่องราวจากประเด็นที่สงสัย มีที่มาจากประสบการณ์ในขั้นที่ 1 เป็นส่วนในการกำหนดประเด็นที่สงสัย โดยมีการพิจารณาข้อมูลจากเอไอมาเป็นทางเลือกของประเด็นที่สนใจศึกษา รวมถึงเริ่มลงมือปฏิบัติต่อการเลือกแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องการประเด็นที่กำหนดขึ้นมา ขั้นตอนที่ 3 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการสืบสอบแสวงหาความรู้ และขั้นตอนที่ 4 ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้ โดยนักเรียนที่เป็นสมาชิกของแต่ละกลุ่มร่วมมือกันวางแผนการค้นคว้า เลือกรหัสการเข้าถึงข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ และต้องใช้ข้อมูลที่หลากหลายต่างประเภทกัน ซึ่งในช่วงเวลานี้นักเรียนจะได้พิจารณาถึงแนวทางในการเลือกแหล่งข้อมูลที่มีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่จะนำมาใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติดำเนินการตามแผนที่ได้วางร่วมกันไว้ และคัดเลือกแหล่งที่สัมพันธ์กับประเด็นที่กลุ่มตนเองสนใจ นำไปสู่การนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุป ขั้นตอนที่ 5 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สรุป นำเสนอ และอภิปรายผลของข้อมูล โดยนักเรียนได้นำเสนอผลงานที่ได้ทำการสรุปในขั้นที่ 4 ในรูปแบบที่หลากหลาย ผสานการใช้เอไอเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอ เช่น เลือกใช้ภาพจากเอไอมาใช้ประกอบการนำเสนอเพื่อเลี่ยงปัญหาจริยธรรมในเรื่องลิขสิทธิ์ เป็นต้น และในขั้นตอนที่ 6 ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบสอบหาคำตอบต่อไป เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการวิพากษ์ผลงานของสมาชิกพร้อมชั้นเรียนถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และถอดบทเรียนถึงผลงานหรือกลุ่มอื่น ๆ ว่าสามารถต่อยอดในประเด็นใดต่อไปได้อีก ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation) ดังที่ Joyce & Weil (2014, pp. 80 - 88) และทิสน แคมมณี (2560, น. 42) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมลักษณะของกลุ่มแบบร่วมมือกันรวมถึงเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนในการแสวงหาความรู้ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นคำตอบ ฝึกความรับผิดชอบในการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาสาระประวัติศาสตร์ที่มีการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้สืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นพื้นที่แห่งการวิเคราะห์ ตีความ ประเมิน ตัดแย้ง ตลอดจน

นำเสนอมุมมองข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในแบบของตนเอง บนพื้นฐานของการใช้ข้อมูลและหลักฐานเป็นส่วนสำคัญ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554, น. 84; ศุภณัฐ พานา, 2563, น. 390) โดยการเปลี่ยนแปลงของความฉลาดรู้สารสนเทศจะเกิดขึ้นก็ด้วยลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่เลือกใช้และรายวิชาที่จัดกระทำควบคู่กับการจัดการเรียนรู้นั้นส่งเสริมให้นักเรียนการแสวงหาความรู้ จึงทำให้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fadila Gastama (2023) ที่ได้ข้อค้นพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับสื่อมีเดียเชิงโต้ตอบส่งผลให้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนเพิ่มขึ้น และยังมีการอภิปรายเพิ่มเติมในแง่ของอิทธิพลของการจัดการเรียนรู้นั้นส่งเสริมเชิงบวกต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมปลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดปัญหาและการวิเคราะห์ การโต้แย้ง การนิรนัย และการตัดสินใจ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังนำเสนอเรทีฟเอไอซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สุดแทรกในขั้นตอนของกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม โดยเจเนอเรทีฟเอไอมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเองได้โดยอิงตามข้อมูล หรือ คำสำคัญ ที่มนุษย์ป้อนคำสั่งที่เรียกว่า พรอมต์ (Prompt) เพื่อ “สร้างใหม่” แบบอัตโนมัติ อาทิ ข้อความ ภาพนิ่ง เป็นต้น ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (Chiu, 2023) การประยุกต์ใช้เจเนอเรทีฟเอไอที่จะต้องการใช้เอไอ (AI) เพื่อเป็นผู้ช่วยในการศึกษาของนักเรียนที่มุ่งให้นักเรียนร่วมกันแสวงหาคำตอบจากค้นคว้าหาข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ผ่านกระบวนการกลุ่มเอไอจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Baidoo-Anu & Ansah, 2023, pp. 52; Joyce & Weil, 2014, pp. 65 - 78; Okan & Anatoli, 2023, pp. 100) ทั้งนี้มีงานวิจัยทั้งในไทย และต่างประเทศที่นำเสนอเรทีฟเอไอ มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการความรู้ ทักษะ เจตคติ (Muthmainnah et al., 2022, pp. 12; ณรงค์ สังวาระนที และคณะ, 2565, น. 112; ทิพย์วรรณ พุเพื่อง, 2564, น. 29) จากที่กล่าวมาในข้างต้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความฉลาดรู้สารสนเทศของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

9.1.1 การเลือกใช้เจเนอเรทีฟเอไอแต่ละแพลตฟอร์มมาประยุกต์ใช้ ครูควรพิจารณาข้อจำกัด ข้อแตกต่าง และความเหมาะสม สัมพันธ์กับเป้าหมายของสิ่งที่ครูผู้สอนต้องการ

9.1.2 ขั้นตอนที่ 1 การเผชิญสถานการณ์ ปัญหาจะต้องมีลักษณะเปิดกว้าง ต่อยอดได้หลากหลาย มุมมอง และขั้นตอนที่ 3 และ 4 ครูสามารถเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ แนะนำการค้นหาข้อมูล หลักการประเมิน การเลือกใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ รวมถึงสอดแทรกการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรม

9.1.3 จุดสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ การส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปให้กับตนเองจากสิ่งที่สงสัย

9.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

9.2.1 ควรศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้คุณสมบัติอื่น ๆ ของ Gemini หรือ เจเนอเรทีฟเอไอแพลตฟอร์มอื่น ๆ เพื่อได้ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์มที่เหมาะสมต่อการนำมา ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

9.2.2 ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมในด้านการประเมินสารสนเทศ รวมถึงการตรวจ ข้อมูลที่ได้จากเจเนอเรทีฟเอไอ

9.2.3 ควรนำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ ศึกษาประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ อันได้แก่ AI Literacy ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพ ของสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

10. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ ดังนี้

10.1 ความสำคัญเชิงวิชาการ ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดรู้สารสนเทศด้วยการจัด การเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มกับเจเนอเรทีฟเอไอ

10.2 ความสำคัญเชิงปฏิบัติการ มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ สารสนเทศด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับเจเนอเรทีฟเอไอ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตติสา วิทยา. (2563, 25 ธันวาคม). *ข้อมูลท่วมท้นไม่ได้ทำให้คนฉลาดขึ้น แต่เป็นเหยื่อเรื่องเท็จมากขึ้น*.
- Hfocus.org. <https://www.hfocus.org/content/2020/12/20700>
- ญาดา ศรีอรุณ. (2557). *การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างความฉลาดรู้สารสนเทศของ นักเรียนมัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ สัจวารนะที, ชำนาญ เขาวงกิตพงศ์, และ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วย เทคโนโลยีแบบปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ และเจตคติต่อเทคโนโลยี. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้*, 13(1), 112-124.
- ทิพย์วรรณ พู่เฟื่อง, อนุสรณ์ เจริญนาน, วันดี โชคช่วยพัฒนากิจ, พงศ์ปณต ทองงาม, และเรเน่ ชมิตท์. (2564). *การพัฒนาเชตบอดให้ความรู้ด้านดิจิทัลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. การประชุม วิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ครั้งที่ 4 (น.29-38). คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทิดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2561). *ทักษะความฉลาดรู้สารสนเทศสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(2), 171-190.

- ศุภณัฐ พานา. (2563). แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ = Guidelines for history instruction. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 23(2), 390-399.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ. ศ. 2566-2570*.
- สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล. (2563, 18 กุมภาพันธ์). *ในวันที่เด็กไทยขาด Critical Thinking*. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/124387>
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). *การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Baidoo-Anu, D., & Ansah, L. (2023). Education in the Era of Generative Artificial Intelligence (AI): Understanding the Potential Benefits of ChatGPT in Promoting Teaching and Learning. *Journal of AI*, 7. <https://doi.org/10.61969/jai.1337500>
- Chiu, T. K. F. (2023). The impact of Generative AI (GenAI) on practices, policies and research direction in education: a case of ChatGPT and Midjourney. <https://doi.org/10.1080/10494820.2023.2253861>
- Fadila Gastama, A. N., Rosyida, F., Handoyo, B., & Soelistijo, D. (2023). The effect of group investigation model assisted by interactive media Lectora Inspire on high school students critical thinking skills. *Jurnal Inovasi Teknologi Pendidikan*, 10, 233-244. <https://doi.org/10.21831/jitp.v10i3.59490>
- Humes, B. (2004). Understanding information literacy (ED430577)
- Institute for Information Literacy. (2003). Characteristics of programs of information literacy that illustrate best practices: A guideline. *College & Research Library News*, 64(8), 544-547.
- Joyce, B., & Weil, M. (2014). *Models of teaching* (9th ed.). Prentice-Hall.
- Kahn, P., & O'Rourke, K. (2006). *Guide to curriculum design: Enquiry-based learning*. University of Manchester.
- Muthmainnah, Seraj, P., & Oteir, I. (2022). Playing with AI to Investigate Human-Computer Interaction Technology and Improving Critical Thinking Skills to Pursue 21 st Century Age. *Education Research International*, Article ID 6468995, 1-17. <https://doi.org/10.1155/2022/6468995>.
- OECD, O. f. E. C.-o. a. D. (2021). *Are 15-year-olds prepared to deal with fake news and misinformation?*. Organization for Economic Co-operation and Development : OECD.
- Okan, Y., & Anatoli, R. (2023). Artificial intelligence literacy teaching in social studies education. *Journal of Pedagogical Research*, 7(3).
- Omeluzor, S., & Ogo, E. P. (2018). Role of nigerian libraries for sustainable educational system, information literacy and national development. *Annals of Library and Information Studies*, 65, 122-127.

What Gemini Apps can do and other frequently asked questions. (2025, April 28). *Google*.

<https://gemini.google.com/faq>

University of Reading. (2016). *CETL in applied undergraduate research skills*. Retrieved from

[http://www.reading.ac.uk/cetleurs/LinkingTeachingandResearch/EnquiryBasedLearning/What_is_Enquiry_Based_Learning_\(EBL\).aspx](http://www.reading.ac.uk/cetleurs/LinkingTeachingandResearch/EnquiryBasedLearning/What_is_Enquiry_Based_Learning_(EBL).aspx)

“เทคโนโลยีสร้างความสะดวก แต่ครูผู้มีวิสัยทัศน์ต่างหากที่สร้างความหมาย
AI คือผู้ช่วยที่ดี แต่ปัญญาและหัวใจของครูคือสิ่งที่ขาดไม่ได้”

การประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model
Evaluation of the Elderly School Project in Maengoen Sub-district,
Chiang Saen District, Chiang Rai Province, Using the CIPP Model

ภัทรฤทัย ลางเมือง^{1*} นวลนภา จุลสุทธิ² ประยูร อิมิวัตร³

Patruthai Langmuang Nualnapa Chullasutthi Prayoon Imiwat

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

(Received 21/08/2024, Revised 31/10/2024, Accepted 31/10/2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model และเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยกำหนดประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน จำนวน 44 คน และสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ดูแลนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 25 คน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ด้านบริบท พบว่า กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า เจ้าหน้าที่/ วิทยากร/ ครูจิตอาสา มีความรู้ความสามารถในหลักสูตรหรือกิจกรรมในระดับมาก และการได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการ พบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ กำหนดระยะเวลาเหมาะสมและการขอรับงบประมาณสนับสนุนได้รับจากหลายหน่วยงานอยู่ในระดับน้อย ด้านผลผลิต พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุทำให้มีโอกาสถ่ายทอดประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง มีประโยชน์ต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจของผู้สูงอายุ แต่กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุยังไม่สามารถช่วยลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้

คำสำคัญ : การประเมินผล โรงเรียนผู้สูงอายุ รูปแบบ CIPP Model

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Master's student in the Master of Public Administration Program, Chiang Rai Rajabhat University), E-mail: 668970014@crru.ac.th

* Corresponding Author

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Assistant Professor, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University), E-mail: nualnapa.chu@crru.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Associate Professor, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University), E-mail: prayoon.imi@crru.ac.th

Abstract

The purposes of this study were to evaluate the implementation of the senior school project in Maengoen Sub-district, Chiang Saen District, Chiang Rai Province using the CIPP Model, and to propose development strategies (guidelines for Improving the implementation of the project?) for the project. The (target) population and key informants consist of 44 senior school students, 25 family Members or caregivers of the students and 8 Individuals Involved in the School Project in Maengoen Sub-district. The research tools included the questionnaires and focus group discussions. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings indicated that, in terms of context, the activities in senior schools align with the needs of senior school students. For input, staff/instructors/volunteers have a high level of knowledge and skills in implementing the curriculum or activities, while funding support is at a moderate level. About the process, the curriculum and various activities are appropriately scheduled, but the support for budget requests from multiple agencies is at a low level. Output: The senior school provides opportunities for sharing experiences or local wisdom, fosters pride and self-worth, and is beneficial to the physical and mental health of the elderly. However, the school's activities have not yet succeeded in reducing expenses or generating income for the elderly participants.

Keywords: Evaluation, Elderly School, CIPP Model

ความเป็นมาและความสำคัญ

สถานการณ์ประชากรสูงอายุไทย โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2565, น.6) ได้นำเสนอรายงานในปี พ.ศ.2564 มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 12.50 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรรวมของประเทศไทยจะมีอัตราการเพิ่มช้าลง และจะลดต่ำลงจนถึงขั้นติดลบ แต่ประชากรสูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ยิ่งมีอายุสูงยิ่งเพิ่มขึ้นเร็ว ในขณะที่ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ผู้สูงอายุวัยปลาย 80 ปีขึ้นไป จะเพิ่มด้วยอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 7 ต่อปี จากสถานการณ์ผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2561 โดยมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุมคณะรัฐมนตรี พิจารณาเห็นชอบมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ มีเป้าหมายหลักให้ผู้สูงอายุไทยเป็น Active Aging : Healthy Security and Participation คือ แนวคิดพัฒนาพลัง ได้รับการบัญญัติโดยองค์การอนามัยโลก เมื่อปี ค.ศ.1990 และมีการกำหนดกรอบนโยบายพัฒนาพลังขึ้น ในปี ค.ศ. 2002 โดยกล่าวว่า พัฒนาพลัง เป็นกระบวนการในการเพิ่มโอกาสการมีสุขภาพดี (Healthy) การมีส่วนร่วม (Participation) และการมีหลักประกันที่มั่นคง (Security) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (WHO, 2002, p.12) และมุ่งเน้นการบูรณาการจากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นเร่งด่วนและได้รับผิดชอบหลักในการทำงานอย่างเป็นองค์รวม เกิดความร่วมมือและบูรณาการการทำงานด้านผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ในระดับสังคม ประชาชนมีความตระหนักและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ จึงทำให้เกิดนโยบายการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น ซึ่งถือเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นตาม

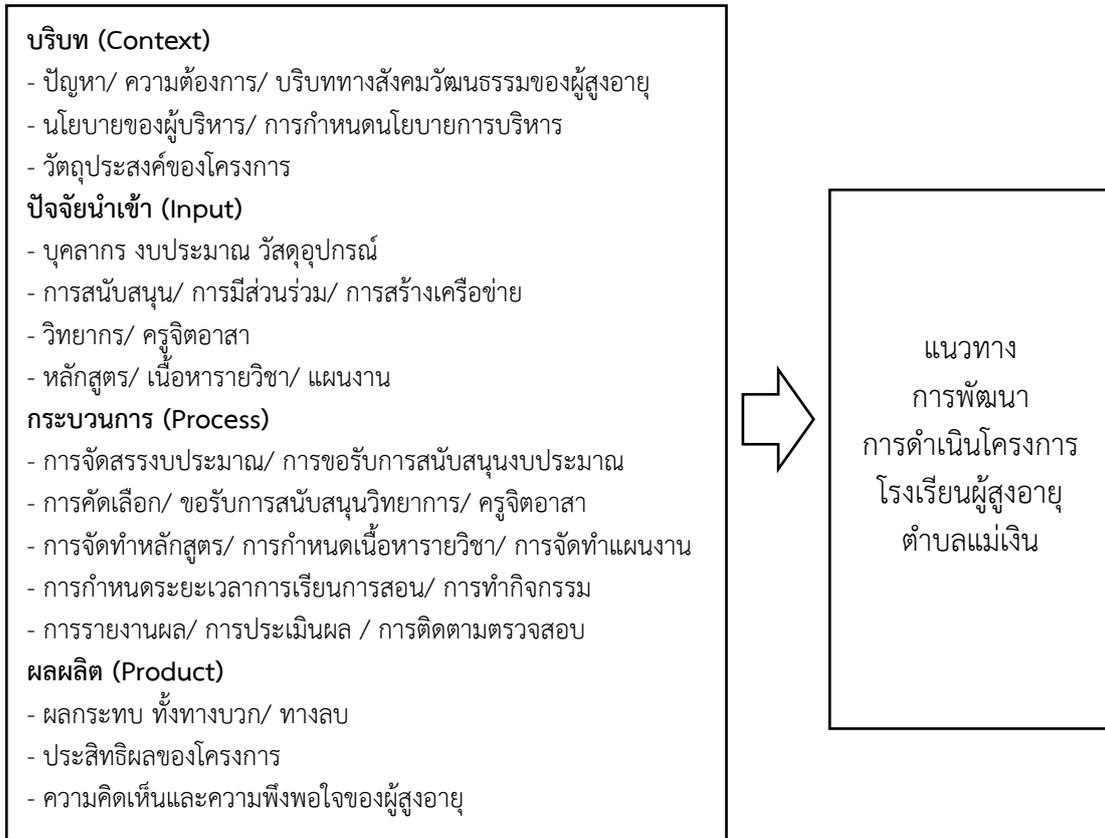
พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ.2546 เป็นยุทธศาสตร์และแนวทางที่ให้หน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ร่วมกันส่งเสริมการเรียนรู้และดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม และผลักดันให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพ ในการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นในทุกพื้นที่ของประเทศ (สัณหทัย สงวนศักดิ์, 2550 อ้างอิงใน โกสินทร์ ชี้ทางดี, 2562, น.327)

เทศบาลตำบลแม่เงินจึงตอบสนองต่อนโยบายการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน โดยร่วมกับ ชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2562 และได้ดำเนินโครงการมาแล้ว 4 ปี แต่ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนิน โครงการอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1968, pp.19-36) ใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต เป็นรูปแบบ การประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของทั้งระบบและสามารถช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อวางแผน หรือกำหนดนโยบายสำหรับปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม เพื่อบริหารโครงการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำไปต่อยอดหรือ ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม เรื่อง รูปแบบการประเมิน CIPP Model และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของณัฐวรรณ แยมละมัย (2560) เรื่อง การประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านบริบทหรือ สภาพแวดล้อมในข้อสถานที่ในดำเนินกิจกรรมมีความสะดวกต่อผู้สูงอายุมีความเหมาะสมมาก เช่นเดียวกันกับ งานวิจัยของดวงแข รักไทย และ นิตยา ชีพประสพ (2565) เรื่อง การประเมินผลโครงการจัดตั้งโรงเรียน ผู้สูงอายุตำบลนาท่ามใต้ อำเภอมือเมือง จังหวัดตรัง โดยใช้รูปแบบชิป CIPP Model พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง ที่สุด คือ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม โดยสถานที่ในดำเนินกิจกรรม มีความสะดวกต่อผู้สูงอายุและ การดำเนินโครงการมีความจำเป็นกับผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพ ส่วนงานวิจัยของไพโรจน์ แสงจง (2561) เรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานระบบสุขภาพอำเภอ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ตามกรอบ CIPP Model พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ในงานวิจัยของภังกร เพชรน้อย (2563) เรื่อง การประเมินผล โครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปโมเดล CIPP Model พบว่า ครมมีแนวทางการพัฒนาเรื่องกำหนดจำนวนเบี้ยยังชีพ ให้กับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดและวิธีดำเนินงานของ โครงการ รวมถึงสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานในการปฏิบัติงานและเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ข้อมูลของทางราชการที่ถูกต้อง ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรม มีอาชีพและมีรายได้เพิ่ม และงานวิจัยของ ปริญญาภรณ์ ธนะบุญปวง และ จิรียา อินทนา (2564) เรื่อง การวิจัยประเมินผลโครงการอบรมหลักสูตร ผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 โดยใช้แนวคิดการประเมินแบบชิป พบว่า ด้านบริบท ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ของโครงการมีความสอดคล้อง และแผนการดำเนินงาน (ตามหลักสูตรฯ) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ วิทยากรสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความรู้ความสามารถตรงกับโครงการอบรม และมีจำนวนเพียงพอ ระยะเวลาอบรม สถานที่ที่ใช้ในการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์มีความเพียงพอ ด้านกระบวนการ ได้แก่ การดำเนินงานเป็นไปตามแผนโครงการ ขึ้นวางแผน และ ด้านผลลัพธ์ ผู้เข้าร่วมโครงการ มีคะแนนความรู้ผ่านเกณฑ์การประเมินและมีคะแนนเฉลี่ย

ความรู้หลังการอบรมอยู่ในระดับดีมาก ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยให้ครบถ้วน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกำหนดคุณสมบัติการเลือกประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

1. นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60 – 80 ปี เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร และเป็นนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน จำนวน 50 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2566, บัญชีรายชื่อ นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ) แต่จากการสำรวจเบื้องต้นมีผู้สูงอายุที่ไม่ประสงค์จะให้ข้อมูล จำนวน 6 คน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากร จำนวน 44 คน แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 44 คน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครอบครัว แหล่งที่มาของรายได้ เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ท่านสนใจหรือต้องการเข้าร่วมเป็นพิเศษ การเดินทางมาร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ 2 การประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท	จำนวน 6 ข้อ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	จำนวน 6 ข้อ
3. ด้านกระบวนการ	จำนวน 8 ข้อ
4. ด้านผลผลิต	จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2. จากการสำรวจนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 44 คน พบว่า อยู่กับผู้มีอายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 25 คน อยู่เพียงลำพัง จำนวน 12 คน และอยู่กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 7 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยอายุ คือ กลุ่มผู้มีอายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 25 คน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ แหล่งที่มาของรายได้

ส่วนที่ 2 การประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ด้านผลผลิต จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโครงการและความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ทั้งนี้ แบบสอบถามกำหนดลักษณะตัวเลือกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักของลิเคอร์ท (พรทิพย์ มานพคำ, 2561, น.191) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้ 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยทำ IOC (Index of item objective congruence) หากข้อใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 หรือผู้เชี่ยวชาญมีคำแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข จะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามเป็นรายข้อ ใช้สูตร IOC

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยคะแนนรายข้อที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

คะแนน +1 หมายถึง ข้อคำถามตรงหรือสอดคล้องกับนิยามตัวแปร

คะแนน 0 หมายถึง ข้อคำถามมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน

คะแนน -1 หมายถึง ข้อคำถามไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับนิยามตัวแปร

ตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้สูตรการหาแอลฟาของ Cronbach ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามมากกว่า 0.70 ทุกด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเที่ยงของแบบสอบถามสำหรับนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ประเมิน	จำนวนข้อคำถาม	ค่าความเที่ยง
ด้านบริบท	6	0.959
ด้านปัจจัยนำเข้า	6	0.774
ด้านกระบวนการ	8	0.794
ด้านผลผลิต	8	0.805
รวมทั้งฉบับ	28	0.824

3. ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีคุณสมบัติคือเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่เงิน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมในโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน และครูจิตอาสา จำนวน 8 คน

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือแบบสอบถามและใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ Best (1970, อ้างอิงใน พรทิพย์ มานพคำ, 2561, น.191)

ค่าเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระดับความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบทอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุสอดคล้องกับความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หลักสูตรการเรียนการสอนสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการ
โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ด้านบริบท (N = 44)

ด้านบริบท	ระดับความคิดเห็น					M	SD	แปล ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุสอดคล้องกับความต้องการ	27	14	3	0	0	4.55	0.63	มากที่สุด
2. กิจกรรมเหมาะสมกับสภาพร่างกาย	22	18	3	1	0	4.39	0.72	มาก
3. กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่	22	16	6	0	0	4.36	0.72	มาก
4. การดำเนินกิจกรรมของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	23	17	4	0	0	4.43	0.66	มาก
5. หลักสูตรการเรียนการสอนสอดคล้องเหมาะสม กับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ	21	18	5	0	0	4.36	0.69	มาก
6. ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อโครงการ โดยกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการดำเนินโครงการ	24	17	3	0	0	4.48	0.63	มาก
ในภาพรวม						4.43	0.60	มาก

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่/ วิทยากร/ ครูจิตอาสา มีความรู้ความสามารถในหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ดำเนินการในโรงเรียนผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการ
โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ด้านปัจจัยนำเข้า (N = 44)

ด้านปัจจัยนำเข้า	ระดับความคิดเห็น					M	SD	แปล ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. เจ้าหน้าที่/ วิทยากร/ ครูจิตอาสา มีความรู้ ความสามารถในหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ	19	17	2	6	0	4.11	1.02	มาก
2. จำนวนเจ้าหน้าที่/ วิทยากร/ ครูจิตอาสา มีความ เพียงพอ	12	13	5	12	2	3.48	1.29	ปานกลาง
3. โรงเรียนผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนงบประมาณ อย่างเพียงพอ	5	10	13	12	4	3.00	1.16	ปานกลาง
4. วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีคุณภาพและเพียงพอต่อการใช้งาน	17	12	6	6	3	3.77	1.29	มาก
5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน เช่น อาคาร สถานที่สำหรับทำกิจกรรม ห้องน้ำ ที่พักผ่อน	20	13	5	4	2	4.02	1.17	มาก
6. การสร้างกติกากฎหรือข้อตกลงร่วมกันสามารถปฏิบัติได้	12	16	11	5	0	3.80	0.98	มาก
ผล						3.97	0.70	มาก

3. ด้านกระบวนการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ กำหนดระยะเวลาได้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การขอรับงบประมาณได้รับสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน อยู่ในระดับน้อย โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ด้านกระบวนการ (N = 44)

ด้านกระบวนการ	ระดับความคิดเห็น					M	SD	แปลความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานหรือร่วมจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน	8	9	8	13	6	3.00	1.35	ปานกลาง
2. การวางแผนการดำเนินงานชัดเจน เหมาะสม และสามารถดำเนินการได้จริง	8	18	9	9	0	3.57	1.02	มาก
3. หลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ กำหนดระยะเวลาได้เหมาะสม	18	15	7	4	0	4.07	0.97	มาก
4. เนื้อหารายวิชา/กิจกรรม มีความเหมาะสม	19	13	9	0	3	4.02	1.13	มาก
5. มีการคัดเลือกวิทยากร/ ครุจิตอาสา ที่เหมาะสมกับหลักสูตรการเรียนการสอน/กิจกรรม	19	10	9	5	1	3.93	1.15	มาก
6. การขอรับงบประมาณสนับสนุนได้รับจากหลายหน่วยงาน	6	4	7	14	13	2.45	1.37	น้อย
7. มีการประสานงานระหว่างสมาชิกอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพื่อจัดกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมาย	7	12	15	8	2	3.32	1.10	ปานกลาง
8. มีการรายงานผล/ การประเมินผล/ การติดตามตรวจสอบอยู่เสมอ ทำให้เมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ไขหรือปรับปรุงได้อย่างรวดเร็ว	6	15	7	12	4	3.16	1.24	ปานกลาง
ผล						3.44	0.80	ปานกลาง

4. ด้านผลผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุทำให้มีโอกาสถ่ายทอดประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถช่วยลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้ อยู่ในระดับน้อย โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการ
โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ด้านผลผลิต (N = 44)

ด้านผลผลิต	ระดับความคิดเห็น					M	SD	แปล ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุช่วยให้มีความรู้ ทักษะ จำเป็นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	29	12	3	0	0	4.59	0.62	มากที่สุด
2. กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถช่วยลด รายจ่ายหรือสร้างรายได้	3	10	5	9	17	2.39	1.39	น้อย
3. โรงเรียนผู้สูงอายุทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างได้ ดีขึ้น	31	12	1	0	0	4.68	0.52	มากที่สุด
4. โรงเรียนผู้สูงอายุทำให้มีโอกาสถ่ายทอด ประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความ ภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง	33	10	1	0	0	4.73	0.50	มากที่สุด
5. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทำให้มีความสุขและมีจิตใจ เบิกบาน	31	13	0	0	0	4.70	0.46	มากที่สุด
6. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกกระฉับกระเฉงและ รู้สึกแข็งแรงขึ้น	32	9	3	0	0	4.66	0.61	มากที่สุด
7. หลังเข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกมีความสุข และมีคุณภาพ ชีวิตในภาพรวมดีขึ้น	32	10	2	0	0	4.68	0.56	มากที่สุด
8. มีโอกาสได้มีการร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น หรือถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญา ท้องถิ่น	29	12	2	1	0	4.57	0.70	มากที่สุด
ผล						4.38	0.43	มาก

ระดับความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ดูแลนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด้านผลผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถช่วยลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ในข้อผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามภาวะสุขภาพได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ด้านผลผลิต (N = 25)

ด้านผลผลิต	ระดับความคิดเห็น					M	SD	แปลความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตนตามภาวะสุขภาพได้อย่างเหมาะสม	5	5	12	3	0	3.48	0.96	มาก
2. กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถช่วยลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ	4	3	8	8	2	2.96	1.21	ปานกลาง
3. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างดีขึ้น	11	11	3	0	0	4.32	0.69	มาก
4. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุกระฉับกระเฉงและรู้สึกแข็งแรงขึ้น	12	9	4	0	0	4.32	0.75	มาก
5. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความสุขและมีจิตใจเบิกบาน	13	9	3	0	0	4.40	0.71	มาก
6. โรงเรียนผู้สูงอายุเปิดโอกาสให้มีพื้นที่ถ่ายทอดประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุมีความภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง	9	10	6	0	0	4.12	0.78	มาก
7. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ท่านสังเกตได้ว่าความเครียด วิตกกังวล ความเศร้า ความเหงาของผู้สูงอายุในครอบครัวลดลง	11	9	5	0	0	4.24	0.78	มาก
8. ความเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายตามอายุที่เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและได้เตรียมตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ ประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น	9	10	6	0	0	4.12	0.78	มาก
9. ท่านคิดว่ากิจกรรมหรือหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสนุกและอยากเข้าร่วม	12	11	2	0	0	4.40	0.65	มาก
10. โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจของผู้สูงอายุ	16	9	0	0	0	4.64	0.49	มากที่สุด
ผล						4.10	0.55	มาก

ผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ใน 4 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า ด้านสังคมมีลักษณะเรียบง่ายพึ่งพาอาศัยกันมีลักษณะเป็นสังคมชนบท ปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน มีสภาพปัญหาและความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่เงินให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมอบหมายให้ฝ่ายสวัสดิการสังคม สำนักปลัดเทศบาลและกองการศึกษาาร่วมกันวางแผนการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า สามารถแยกประเด็นย่อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านบุคลากรหรือวิทยากร/ ครูจิตอาสา

โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย ดำเนินกิจกรรมหลากหลาย เช่น การอบรมให้ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพใจ การออกกำลังกาย การฝึกทักษะด้านงานฝีมือ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การฝึกอบรบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ การอบรมเรื่องกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ

2.2 ด้านงบประมาณ

โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลแม่เงิน และกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก

โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ใช้อาคารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินหลังเก่า เป็นสถานที่ดำเนินโครงการ ค่าสาธารณูปโภคของโรงเรียนผู้สูงอายุคณะกรรมการเสียค่าใช้จ่ายเอง ภายในอาคารมีห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุอุปกรณ์เพียงพอ มีความต้องการให้จัดหารถรับ-ส่งบริการนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.4 ด้านหลักสูตร/ เนื้อหารายวิชาหรือกิจกรรม

ด้านหลักสูตร/ เนื้อหารายวิชาหรือกิจกรรม คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ได้จัดประชุมหารือร่วมกันกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่เงิน เพื่อพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมตามความต้องการของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกำหนดจัดกิจกรรมทุกวันศุกร์

2.5 การมีส่วนร่วมหรือการสร้างเครือข่าย

นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี มีความสามัคคี กลมเกลียวแน่นแฟ้น ทำให้การรวมกลุ่มของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมร่วมกันให้เป็นไปอย่างราบรื่น

3. ด้านกระบวนการ

การจัดสรรงบประมาณหรือการเสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการจะผ่านกระบวนการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตามระเบียบของหน่วยงานเจ้าของงบประมาณกำหนด การประสานขอรับการสนับสนุนวิทยากรเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลแม่เงินจะประสานขอรับการสนับสนุนไปยังหน่วยงานที่เหมาะสมกับกิจกรรม โดยจะมีการติดตามและประเมินผลเป็นรายกิจกรรม พร้อมทั้งจัดทำรายงานผลเสนอให้กับหน่วยงานเจ้าของงบประมาณทราบ

4. ด้านผลผลิต

โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินทำให้นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุมีความสุข คลายเครียด อารมณ์แจ่มใส กิจกรรมที่ดำเนินการสร้างความสนุกสนาน การสร้างขวัญกำลังใจจะสามารถส่งผลให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง การเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกาย รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแลและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าจะมีกิจกรรมการอบรมส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุแต่ยังไม่มีตลาดรองรับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ด้านบริบท

การจัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของพรพรรณ มนัสจกุล และ เพ็ชรี ฐิติวิเชียร (2563, น.30) เรื่อง การจัดการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุชราบาลุฒิวินิจฉัย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุชราบาลุฒิวินิจฉัย สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นความต้องการผู้สูงอายุเป็นสำคัญ การคัดเลือกกิจกรรมที่ดำเนินการในโรงเรียนผู้สูงอายุเน้นกิจกรรมที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุภายใต้ 5 ประเด็น คือ การส่งเสริมสุขภาพซึ่งครอบคลุมในทุกมิติด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมนันทนาการ การส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร

และกิจกรรมเพื่อก่อรายได้ในผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวลักษณ์ วิบุรณกาล และ ปิยากร หวังมหาพร (2564, น.180) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ในจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมาจากความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วผู้สูงอายุให้ความร่วมมือและได้รับความสนใจเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เนื่องจากแต่ละกิจกรรมจะนำมาสู่การสร้างประโยชน์ให้กับตัวผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม หลักสูตร การเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินยังไม่สอดคล้องหรือไม่เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ ของนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ เนื่องมาจากความแตกต่างกันของภูมิหลังและสภาพร่างกาย ภาวะสุขภาพ ของผู้สูงอายุแต่ละคน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

เจ้าหน้าที่/ วิทยากร/ ครูจิตอาสาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ ดำเนินการในโรงเรียนผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของปริญญาภรณ์ ธนะบุญปวง และ จิรียา อินทนา (2564, บทคัดย่อ) เรื่อง การวิจัยประเมินผลโครงการอบรมหลักสูตร ผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 ผลการศึกษาพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ วิทยากรสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความรู้ ความสามารถตรงกับโครงการอบรมและมีจำนวนเพียงพอ ระยะเวลาอบรม สถานที่ที่ใช้ในการอบรมภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติมีความเหมาะสม รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์มีความเพียงพอ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพโรจน์ แสงจง (2561, น.55) เรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานระบบสุขภาพอำเภอ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ตามกรอบ CIPP Model ผลการศึกษาพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ามีการจัดสรรบุคลากรที่มีหน้าที่ ดำเนินงานโดยตรง มีงบประมาณจากภายนอกหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพภาคีเครือข่าย มีการสนับสนุน หมุนเวียนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินงานร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม ความเพียงพอของจำนวนเจ้าหน้าที่/ วิทยากร/ ครูจิตอาสาและงบประมาณ สนับสนุนการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เพียงพอต่อการบริหารโครงการ ดังนั้น ผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่เงินต้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณ และประสานความร่วมมือการสนับสนุน ผู้ดำเนินกิจกรรมในโครงการ เพื่อจัดกิจกรรมและบริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงและ เสมอภาคกัน ทั้งนี้ ปัญหาของเทศบาลตำบลแม่เงินจากข้อมูลการสนทนากลุ่ม พบว่า เทศบาลตำบลแม่เงิน มีอำนาจหน้าที่ให้บริการสาธารณะทั้งเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ส่งผลให้งบประมาณที่ สนับสนุนโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุต้องจัดสรรให้อย่างจำกัด

3 . ด้านกระบวนการ

สำหรับภาพรวมของด้านกระบวนการในระดับปานกลางนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนโรงเรียน ผู้สูงอายุยังไม่เข้าใจข้อจำกัดในกระบวนการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ดังนั้น จึงควร ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ โดยการออกหน่วย การพบปะ รวมถึงการประสานความร่วมมือและการชี้แจง ในรายละเอียดอย่างชัดเจน สนับสนุนการประสานงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสำเร็จตาม เป้าหมาย

โดยกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินมีกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ การศึกษาของดวงแห รักไทย และ นิตยา ชีพประสพ (2565, น.130-133) เรื่อง การประเมินผลโครงการจัดตั้ง วิทยาลัยผู้สูงอายุ ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง โดยใช้รูปแบบชิป CIPP Model ผลการศึกษา พบว่า ด้านกระบวนการ โดยการอำนวยความสะดวกและการได้รับบริการจากบุคลากรในการเข้าร่วมกิจกรรม ในโครงการและระยะเวลาการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การได้รับสนับสนุนงบประมาณจากหลายหน่วยงานอยู่ในระดับน้อย ซึ่งหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมหลัก ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่เงินและกองทุนส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่เงินเท่านั้น ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ดังนั้น ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ เช่น หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อวางแผนการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของแต่ละหน่วยงานและเพิ่มช่องทางการขอรับสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น

4. ด้านผลผลิต

โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ทำให้นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินได้มีโอกาสถ่ายทอดประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของทรงวุฒิ อยู่ทน (2563, น.448) เรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลดอนหายโศก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า ในด้านการพัฒนาสังคม ผู้สูงอายุมีความต้องการในกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเด็กและเยาวชน และสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นว่า โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการวิจัยของมิ่งขวัญ คงเจริญ และ กัมปนาท บริบูรณ์ (2562, น.138) ในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า เป้าหมายของโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ ต้องการให้ผู้สูงอายุสุขภาพดี มีคุณค่า พึ่งพาตนเองให้มีรายได้ มีศักดิ์ศรี มีวิถีชีวิตพอเพียง และพร้อมอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินสามารถช่วยลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้ อยู่ในระดับน้อย เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกิจกรรมที่ดำเนินการมีลักษณะเป็นการฝึกอบรมให้ความรู้และกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งไม่สามารถช่วยลดรายจ่ายและไม่ก่อให้เกิดรายได้ ในการศึกษาของกังกร เพชรน้อย (2563, น.16) เรื่อง การประเมินผลโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปโมเดล CIPP Model ผลการศึกษาพบว่า ด้านผลผลิต ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรม มีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเบี้ยยังชีพที่ได้รับจัดสรร ดังนั้น การพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมเพื่อดำเนินการในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ควรเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้สูงอายุสามารถลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

จากผลการประเมินดังกล่าว พบว่า โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นโครงการที่ควรดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ต้องปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้ผลการดำเนินโครงการเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในทุกมิติ และสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ดังนี้

ด้านบริบท

1. ควรจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินที่ระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด ผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมถึงหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถวางแผนการขอรับสนับสนุนทรัพยากร วางแผนกระบวนการ ลดความซ้ำซ้อน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ

2. ควรสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ กำหนดนโยบายและบูรณาการการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินร่วมกันตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน

3. ควรประเมินหรือพิจารณาภูมิหลัง ความถนัด ความสนใจและสภาพร่างกายหรือภาวะสุขภาพ ประกอบกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้การจัดกิจกรรมสามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านปัจจัยนำเข้า

1. ควรปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนหรือกิจกรรมให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและทำให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตนตามภาวะสุขภาพได้อย่างเหมาะสม

2. ควรสร้างภาคีเครือข่ายให้เข้มแข็ง สนับสนุนการจัดหาแหล่งทรัพยากรจากหลายหน่วยงาน เพื่อให้มีทรัพยากรที่ใช้ในโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงินอย่างเพียงพอ

3. เทศบาลตำบลแม่เงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควรหาแนวทางจัดสรร – ส่ง อำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุในการเดินทางมาร่วมกิจกรรม

ด้านกระบวนการ

1. ควรประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน เพื่อเผยแพร่และเชิญชวนให้เด็กและเยาวชน ประชาชน ผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรม

2. ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุเรียนรู้กระบวนการจัดหางบประมาณ การบริหารงบประมาณที่ได้รับ รวมไปถึงส่งเสริมการจัดสวัสดิการกลุ่ม เช่น การจัดตั้งกองทุน การจัดตั้งสหกรณ์ เป็นต้น เพื่อสร้างเงินทุนหมุนเวียนและส่งเสริมการออม

3. ควรจัดทำรายงานผลและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวัดผลการดำเนินกิจกรรมได้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ทราบข้อดีและข้อจำกัด

4. ควรจัดทำตารางกิจกรรมประจำสัปดาห์ เพื่อแจ้งให้สมาชิกในครอบครัวทราบ

5. ปรับปรุงเงื่อนไขการรับสมัครนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จากเดิมผู้ที่มีอายุ 60 ปี เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ

ด้านผลผลิต

1. สนับสนุนกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้หรือช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมหรือการแข่งขันที่มอบรางวัลเป็นต้นกล้าหรือเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อลดรายจ่ายในการซื้อผักสวนครัวส่งผลดีต่อผู้สูงอายุที่ได้บริโภคผักปลอดภัย ปลอดภัย พืช ดีต่อสุขภาพ เป็นต้น

2. รณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการความร่วมมือจัดทำช่องทางการจัดจำหน่าย หาดตลาด เพื่อจำหน่ายสินค้าจากโรงเรียนผู้สูงอายุหรือชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

3. ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจและเห็นคุณค่าของตนเองยิ่งขึ้น เช่น กิจกรรมคัดเลือกผู้สูงอายุต้นแบบด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาหารท้องถิ่น ด้านพิธีกรรมท้องถิ่น เป็นต้น หรือคัดเลือกปราชญ์ที่มีความโดดเด่นมาถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้สูงอายุท่านอื่น ๆ ประชาชนทั่วไป รวมถึงเด็กและเยาวชน สำหรับผู้ที่ได้รับการคัดเลือกควรมีพิธีมอบเกียรติบัตร เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและให้ผู้สูงอายุรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง

4. ควรส่งเสริมการอบรมที่สามารถเพิ่มทักษะการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การยกระดับการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรกำหนดนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์เชิงคุณภาพให้มากขึ้น โดยหน่วยงานระดับท้องถิ่นสะท้อนนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นที่มาจากปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่สู่การบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันและพิจารณาจัดสรรงบประมาณระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2. ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ โดยกำหนดแผนการเตรียมความพร้อมการก้าวสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพที่มุ่งเน้นกลุ่มวัยก่อนสูงอายุ (Pre-aging) เพื่อเป้าหมายการป้องกันมากกว่าการแก้ไข เมื่อภาครัฐต้องรับภาระเรื่องงบประมาณที่ต้องจ่ายไปเพื่อการรักษาสุขภาพผู้สูงอายุมากขึ้น ดังนั้น แนวทางการสนับสนุนให้กลุ่มวัยก่อนสูงอายุ (Pre-aging) สามารถเตรียมตัวตั้งรับและสามารถบริหารจัดการตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ จะสามารถสนับสนุนพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจส่งผลต่อการแบ่งเบาภาระภาครัฐที่ต้องจ่ายในการรักษาโรคได้

3. การดำเนินโครงการให้เกิดความต่อเนื่องและงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรมอาจขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในช่วงนั้น ๆ ที่จะให้ความสำคัญต่อสนับสนุนการดำเนินโครงการมากน้อยเพียงใด ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุต่อเนื่องและยั่งยืน ควรกำหนดให้การดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพของหน่วยงาน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการเพื่อการประเมินไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้รูปแบบการดำเนินกิจกรรมเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ไม่ใช่รูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับอำเภอ จังหวัด หรือระดับภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเปรียบเทียบผลการประเมินแต่ละด้าน สำหรับนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการ เพื่อสร้างคู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบต่อไป

2. ควรศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างผู้ที่เข้าร่วมโครงการเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนหรือกำหนดแนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ให้เกิดความเหมาะสมและสามารถนำไปต่อยอดหรือประยุกต์ใช้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- โกสินทร์ ชี้ทางดี. (2562). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 11(2), 324-335.
- ณัฐวรรณ แยมละมัย. (2560). การประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงแข รักไทย และ นิตยา ชีพประสพ. (2565). การประเมินผลโครงการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(5), 125-138.
- ทรงวุฒิ อยู่ทน. (2563). แนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลดอนหายโศก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 และระดับนานาชาติครั้งที่ 2, (น.441-452). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ปริญญาภรณ์ ธนะบุญปวง และ จิรียา อินทนา. (2564). การวิจัยประเมินผลโครงการอบรมหลักสูตร ผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 โดยใช้แนวคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม. *วารสารการวัด ประเมินผลวิจัยและสถิติทางสังคมศาสตร์*, 2(1), 36-46.
- พรทิพย์ มานพคำ. (2561). การประเมินผลการจัดบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนราธิวาส. [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรพรรณ มนัสจกุล และ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์. (2563). การจัดการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุชราบาลวุฒิวินิจฉัย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, 3(2), 17-32.
- ไพโรจน์ แสงจง. (2561) การประเมินผลการดำเนินงานระบบสุขภาพระดับอำเภอ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กังกร เพชรน้อย. (2563). การประเมินผลโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(2), 15-30.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และ กัมปนาท บริบูรณ์ (2562). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 22(1), 135-149.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสาวลักษณ์ วิบุรณ์กาล และ ปิยากร หวังมหาพร (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 23(2), 171-185.
- Stufflebeam, D. L. (1968). *Evaluation as enlightenment for decision-making*. Columbus, OH: Evaluation Center, Ohio State University.
- World Health Organization. (2002). *Active Ageing: A Policy Framework*. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/67215>

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี

The decision making of parents to send their children to study at Anubanmaryniramon school Chanthaburi

ณัฐวิกร ทรราชพันธุ์^{1*} เชียง เปาชิต² นักรบ หมี่แสน³

Nutvigorn Hansapan Chieng Pawchit Nukrob Meesan

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
Graduate Diploma in Teaching, College of Education, Dhurakij Pundit University

(Received 24/08/2024, Revised 21/10/2024, Accepted 21/10/2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ของโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านครูผู้สอนและด้านการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวม และรายด้าน (การจัดการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการศึกษา อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน) เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การตัดสินใจของผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาล

¹ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (Student of the Graduate Diploma in Teaching Profession Program, College of Teacher Education, Dhurakij Pundit University), E-mail: Nutvigorn.h@gmail.com

* Corresponding Author

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (Assistant Professor, College of Teacher Education, Dhurakij Pundit University), E-mail: chieng.pat@dpu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (Assistant Professor, College of Teacher Education, Dhurakij Pundit University), E-mail: nukrob.mee@dpu.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the parents' decision to send their children to study at Anubanmaryniramon School, Chanthaburi, and 2) compare parents' decision to send their children to study at Anubanmaryniramon School Chanthaburi according to the following aspects: educational level and average family income per month. The research samples were 60 parents of new students at Anubanmaryniramon School, Chanthaburi. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire. The statistic used in this research were Mean (*M*), Standard Deviation (*SD*) and One-Way ANOVA. The research found that 1) The parents' decision to send their children to study at Anubanmaryniramon School, Chanthaburi, was at a high level overall and in each aspect, ranging from the highest ratings for teachers and educational management. Tuition fees, facilities and environment, and the relationship between school and community were rated at a high level. 2) There were no significant differences in parents' decisions to send their children to study at Anubanmaryniramon School, Chanthaburi, when compared by educational level and average family income per month.

Keywords: Parents' decision, Kindergarten

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักการในการศึกษาระดับปฐมวัยกล่าวว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของเด็กในอนาคต เนื่องจากเด็กวัยนี้มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในวัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็ก โดยเฉพาะในช่วงระยะปฐมวัยมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นรากฐานของพัฒนาการก้าวต่อไปของชีวิตของแต่ละบุคคล (ปิยะนุช สุวรรณเทพ และสุเทพ อ่วมเจริญ, 2558)

โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีบทบาทในสังคมไทยมาเป็นเวลานานโดยมีหน้าที่ให้การศึกษา อบรม ขัดเกลา พัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีความเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริต การจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนจะมีการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับเด็ก โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ผู้ปกครองบางท่านใส่ใจในด้านวิชาการ ผู้ปกครองบางท่านใส่ใจในด้านอาคารสถานที่ ผู้ปกครองบางท่านใส่ใจในด้านความปลอดภัย ผู้ปกครองบางท่านใส่ใจในด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน เป็นต้น ดังนั้นการตัดสินใจให้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง ผู้ปกครองแต่ละท่านจึงมีเกณฑ์ในการเลือกที่แตกต่างกัน

ปัจจุบันโรงเรียนเอกชน มีการแข่งขันในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนกันมากยิ่งขึ้น สาเหตุแรกมาจากการที่มีโรงเรียนเอกชนเกิดขึ้นมากมาย สาเหตุต่อมาเกิดจากนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาลที่ครอบคลุมถึง

ระดับการศึกษาปฐมวัย จึงทำให้การตัดสินใจในการเลือกส่งบุตรหลานเข้าเรียนของผู้ปกครองไม่ได้คำนึงถึงเพียงแต่งบประมาณเท่านั้น แต่หากยังมีสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ผู้ปกครองตัดสินใจในการเลือกโรงเรียนนั้น ๆ ให้แก่บุตรหลาน จึงเห็นได้ว่าวิธีการที่จะทำให้โรงเรียนเอกชนยังสามารถดำเนินการอยู่ได้นั้นจำเป็นต้องศึกษาและค้นคว้าความต้องการของผู้ปกครองที่เป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียน

ในอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีมีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยอยู่ภายใต้ 3 สังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยมีการพัฒนาและแข่งขันด้านการจัดการศึกษากันมากยิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง ผู้ปกครองจึงมีทางเลือกหลากหลาย ทั้งโรงเรียนรัฐบาล เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนแต่ละประเภทก็จะมีสภาพแวดล้อม เอกลักษณ์ และความโดดเด่นที่แตกต่างกัน มีปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ตรงใจผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้แก่บุตรหลาน โรงเรียนที่บริหารจัดการโดยเอกชนส่วนใหญ่จะมีการเก็บค่าใช้จ่ายมากกว่าโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นโรงเรียนเอกชนจึงต้องมีการวางแผน เตรียมความพร้อมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้โรงเรียนมีความโดดเด่น เป็นที่สนใจ และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองในทุกด้าน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจและสร้างความเชื่อมั่นเพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐานในทุกด้าน ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อประกอบการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน

3.2 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ของโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 70 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ของโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2567 การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ปกครอง ได้แก่ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษา ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านครูผู้สอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำมาคำนวณค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ของโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ช่องทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ช่องทางออนไลน์ โดยใช้ Google Form เพื่อสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำลิงก์ของแบบสอบถามส่งไปในช่องทางแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ โดยมีการชี้แจงเพื่อสร้างข้อตกลงและทำความเข้าใจก่อนการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จากการระบุดูคุณสมบัติที่ชัดเจน คือ เป็นผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ของโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบให้ครบถ้วนทุกข้อ หากตอบคำถามไม่ครบจะไม่สามารถส่งแบบสอบถามได้ จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามออนไลน์ โดยได้รับการตอบกลับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาประมวลผลข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ โดยระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด คือ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2567

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยแปลความหมายเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี แสดงผลการวิจัยตามตารางที่ 1 - 6 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี แต่ละด้าน และโดยรวม

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการจัดการศึกษา	4.55	0.46	มากที่สุด	1
2. ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา	4.43	0.46	มาก	3
3. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	4.22	0.66	มาก	4
4. ด้านครูผู้สอน	4.55	0.55	มากที่สุด	1
5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	4.48	0.60	มาก	2
รวม	4.45	0.49	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี โดยพิจารณาจากด้านการจัดการศึกษาและด้านครูผู้สอนสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.55, SD = 0.46$ และ 0.55 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($M = 4.48, SD = 0.60$) ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ($M = 4.43, SD = 0.46$) และผู้ปกครองให้ความสำคัญด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ($M = 4.22, SD = 0.66$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ด้านการจัดการศึกษา

การตัดสินใจของผู้ปกครองด้านการจัดการศึกษา	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. หลักสูตรการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน	4.47	0.57	มาก	8
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้เหมาะสมกับนักเรียน และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.58	0.53	มากที่สุด	3
3. การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.62	0.49	มากที่สุด	2
4. การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ควบคู่กัน	4.68	0.47	มากที่สุด	1
5. โรงเรียนเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน	4.43	0.62	มาก	7
6. โรงเรียนมีสื่อการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน	4.52	0.57	มากที่สุด	5
7. โรงเรียนมีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนเพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน	4.50	0.57	มาก	6

การตัดสินใจของผู้ปกครอง ด้านการจัดการศึกษา	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
8. โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เพื่อสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชน	4.57	0.53	มากที่สุด	4
รวม	4.55	0.46	มากที่สุด	

ด้านการจัดการศึกษา ($M = 4.55$, $SD = 0.46$) อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครองตัดสินใจเลือก 3 อันดับแรก ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมนักเรียนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ควบคู่กัน ($M = 4.68$, $SD = 0.47$) รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง ($M = 4.62$, $SD = 0.49$) และเนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้เหมาะสมกับนักเรียน และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($M = 4.58$, $SD = 0.53$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารินิรมล จังหวัดจันทบุรี ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา

การตัดสินใจของผู้ปกครอง ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. ค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนจัดเก็บมีความเหมาะสม	4.18	0.62	มาก	5
2. โรงเรียนเก็บค่าหนังสือเรียนในราคาที่เหมาะสม	4.28	0.61	มาก	4
3. โรงเรียนมีการแจ้งเก็บค่าใช้จ่ายให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า	4.75	0.47	มากที่สุด	1
4. โรงเรียนพัฒนาสื่อการสอนจากค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองได้จ่ายให้กับโรงเรียน	4.40	0.56	มาก	3
5. ท่านคิดว่าประสบการณ์และความรู้ที่นักเรียนได้รับจากทางโรงเรียน คุ่มค่ากับค่าใช้จ่าย	4.55	0.57	มากที่สุด	2
รวม	4.43	0.46	มาก	

ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ($M = 4.43$, $SD = 0.46$) อยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองตัดสินใจเลือก 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมีการแจ้งเก็บค่าใช้จ่ายให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า ($M = 4.75$, $SD = 0.47$) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าประสบการณ์และความรู้ที่นักเรียนได้รับจากทางโรงเรียน คุ่มค่ากับค่าใช้จ่าย ($M = 4.55$, $SD = 0.57$) และโรงเรียนพัฒนาสื่อการสอนจากค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองได้จ่ายให้กับโรงเรียน ($M = 4.40$, $SD = 0.56$)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

การตัดสินใจของผู้ปกครอง ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. โรงเรียนมีสถานที่เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้เป็นอย่างดี	4.10	0.84	มาก	4
2. โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพจิตที่ดี	4.17	0.83	มาก	3
3. โรงเรียนมีบริเวณกว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสม	3.78	0.92	ปานกลาง	5
4. โรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิดที่มั่นคง แข็งแรง	4.67	0.54	มากที่สุด	1
5. ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก สะอาด ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้	4.37	0.69	มาก	2
รวม	4.22	0.66	มาก	

ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ($M = 4.22, SD = 0.66$) อยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองตัดสินใจเลือก 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิดที่มั่นคง แข็งแรง ($M = 4.67, SD = 0.54$) รองลงมาคือ ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก สะอาด ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ ($M = 4.37, SD = 0.69$) และโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพจิตที่ดี ($M = 4.17, SD = 0.83$)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี ด้านครูผู้สอน

การตัดสินใจของผู้ปกครอง ด้านครูผู้สอน	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. ครูผู้สอนมีคุณภาพและประสบการณ์ในการทำงานสูง	4.55	0.65	มากที่สุด	5
2. ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	4.52	0.65	มากที่สุด	6
3. ครูผู้สอนเอาใจใส่ด้านการเรียนการสอน และดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี	4.60	0.53	มากที่สุด	2
4. ครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง	4.52	0.62	มากที่สุด	7
5. ครูผู้สอนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในศีลธรรม	4.58	0.53	มากที่สุด	4
6. ครูผู้สอนมีน้ำใจโอบอ้อมอารี รักลูกศิษย์ทุกคนเท่ากัน	4.50	0.62	มาก	8
7. ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน	4.63	0.58	มากที่สุด	1
8. ครูผู้สอนยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสม ถูกกาลเทศะ	4.58	0.59	มากที่สุด	3
9. ครูผู้สอนมีการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เช่น การอบรม สัมมนา อย่างสม่ำเสมอ	4.48	0.65	มาก	9
รวม	4.55	0.55	มากที่สุด	

ด้านครูผู้สอน ($M = 4.55, SD = 0.55$) อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครองตัดสินใจเลือก 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน ($M = 4.63, SD = 0.58$) รองลงมาคือ ครูผู้สอนเอาใจใส่ด้านการเรียนการสอน และดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี ($M = 4.60, SD = 0.53$) และครูผู้สอนยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมถูกกาลเทศะ ($M = 4.58, SD = 0.59$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลาน
เข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การตัดสินใจของผู้ปกครอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	(n = 60 คน)			
	M	SD	ระดับ	อันดับ
1. โรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงผลการดำเนินการ และรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ปกครอง	4.42	0.65	มาก	3
2. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหา การเรียนหรือปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน	4.53	0.68	มากที่สุด	1
3. คณะครูให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมของชุมชนเสมอ	4.50	0.65	มาก	2
รวม	4.48	0.60	มาก	

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($M = 4.48$, $SD = 0.60$) อยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองตัดสินใจเลือก 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาการเรียนหรือปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ($M = 4.53$, $SD = 0.68$) รองลงมาคือ คณะครูให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมของชุมชนเสมอ ($M = 4.50$, $SD = 0.65$) และโรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงผลการดำเนินการและรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ปกครอง ($M = 4.42$, $SD = 0.65$)

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี

โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา นำเสนอตามตารางที่ 7 - 10 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน
โรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา 3 ระดับ
(ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี)

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน	n	M	SD
ด้านการจัดการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	4.64	0.46
ปริญญาตรี	42	4.54	0.46
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.47	0.46
ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	4.58	0.46
ปริญญาตรี	42	4.40	0.47
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.42	0.36
ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	4.32	0.48
ปริญญาตรี	42	4.18	0.70
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.28	0.69
ด้านครูผู้สอน			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	4.68	0.47
ปริญญาตรี	42	4.51	0.58
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.62	0.49

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	4.70	0.48
ปริญญาตรี	42	4.43	0.62
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.50	0.62
ในภาพรวม			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	4.58	0.42
ปริญญาตรี	42	4.41	0.52
สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.46	0.45

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้าน 3 อันดับแรก คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้านครูผู้สอน และด้านการจัดการศึกษา ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านครูผู้สอน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน 3 อันดับแรก คือ ด้านครูผู้สอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และด้านการจัดการศึกษา

ตารางที่ 8 แสดงผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา 3 ระดับ (ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี)

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี	แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p-value</i>
1. ด้านการจัดการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.13	0.07	0.31	0.73
	ภายในกลุ่ม	57	12.24	0.21		
	รวม	59	12.37			
2. ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.26	0.13	0.61	0.55
	ภายในกลุ่ม	57	12.23	0.21		
	รวม	59	12.49			
3. ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.19	0.09	0.21	0.81
	ภายในกลุ่ม	57	25.51	0.45		
	รวม	59	25.70			
4. ด้านครูผู้สอน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.28	0.14	0.46	0.63
	ภายในกลุ่ม	57	17.52	0.31		
	รวม	59	17.80			
5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.60	0.30	0.83	0.44
	ภายในกลุ่ม	57	20.39	0.36		
	รวม	59	20.98			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.24	0.12	0.48	0.62
	ภายในกลุ่ม	57	14.21	0.25		
	รวม	59	14.45			

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี เมื่อพิจารณาจากด้านการจัดการศึกษา ด้านค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านครูผู้สอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และในภาพรวม พบว่า การตัดสินใจของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3 ระดับ (ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน 15,000 - 30,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน)

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
ด้านการจัดการศึกษา			
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	4.97	0.62
15,000-30,000 บาทต่อเดือน	30	4.59	0.47
30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน	26	4.43	0.45
ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา			
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	4.95	0.10
15,000-30,000 บาทต่อเดือน	30	4.39	0.46
30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน	26	4.41	0.46
ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม			
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	4.90	0.11
15,000-30,000 บาทต่อเดือน	30	4.15	0.72
30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน	26	4.19	0.59
ด้านครูผู้สอน			
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	5.00	0.00
15,000-30,000 บาทต่อเดือน	30	4.52	0.62
30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน	26	4.52	0.48
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน			
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	5.00	0.00
15,000-30,000 บาทต่อเดือน	30	4.47	0.62
30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน	26	4.42	0.59
การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน			
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	4.96	0.03
15,000-30,000 บาทต่อเดือน	30	4.42	0.52
30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน	26	4.39	0.47

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้าน 3 อันดับแรกคือ ด้านครูผู้สอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และด้านการจัดการศึกษา ผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 – 30,000 บาทต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านครูผู้สอน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน 3 อันดับแรก คือ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการศึกษา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ตารางที่ 10 แสดงผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3 ระดับ (ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน 15,000-30,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน)

การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
1. ด้านการจัดการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.14	0.57	2.89	0.06
	ภายในกลุ่ม	57	11.23	0.20		
	รวม	59	12.37			
2. ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.15	0.57	2.89	0.06
	ภายในกลุ่ม	57	11.34	0.20		
	รวม	59	12.49			
3. ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	2	2.03	1.01	2.44	0.09
	ภายในกลุ่ม	57	23.67	0.41		
	รวม	59	25.70			
4. ด้านครูผู้สอน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.87	0.43	1.45	0.24
	ภายในกลุ่ม	57	16.94	0.30		
	รวม	59	17.80			
5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.17	0.58	1.69	0.19
	ภายในกลุ่ม	57	19.81	0.35		
	รวม	59	20.98			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.16	0.58	2.48	0.09
	ภายในกลุ่ม	57	13.29	0.23		
	รวม	59	14.45			

จากตารางที่ 10 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี เมื่อพิจารณาจากด้านการจัดการศึกษา ด้านค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านครูผู้สอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และในภาพรวม พบว่า การตัดสินใจของผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3 ระดับ ได้แก่ ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน 15,000-30,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่าการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล มากที่สุดคือด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา และด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเพราะโรงเรียนมีครูผู้สอนที่มีคุณภาพและมีประสบการณ์ในการสอน ครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง มีความรับผิดชอบต่อนักเรียน มีความรู้ความสามารถผ่านการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และยังเป็นผู้ซึ่งดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม

จริยธรรมและจรรยาบรรณความเป็นครูตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนดไว้ในมาตรฐานการปฏิบัติงานครู นอกจากนั้นแล้วทางโรงเรียนยังผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในรอบที่ 1, 2, 3 และ 4 โดยการประเมินจากหน่วยงาน สมศ. ซึ่งจะมีการประเมินทุก 5 ปี รวมถึงมีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี ซึ่งดำเนินการทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริชญา อินทรพรรณ (2562) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัยในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศาชล สืบแจ้ (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สรุปอภิปรายด้านที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจจากมากไปน้อย 3 อันดับได้ ดังนี้

ด้านครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานสูง มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี รวมถึงครูเอาใจใส่ด้านการเรียนการสอน และดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในศีลธรรม มีน้ำใจโอบอ้อมอารี รักลูกศิษย์ทุกคนเท่ากัน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมถูกกาลเทศะ และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จึงส่งผลให้การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนีรมล ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2550 ที่ได้กำหนดว่า ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ครูต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัย ที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ และครูต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรพรรณ ผลิผล (2560) ที่ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนบ้านมาบลำบิด (สง่าอุทิศ) พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอนมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาอยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงเรียนได้ตระหนักว่า การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กเป็นสิ่งที่สำคัญ การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมนักเรียนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่งควบคู่กัน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานตามที่ศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กำหนดหลักการในการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ ดังนี้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยทุกคนยึดหลักการในการเล่นและการให้การศึกษา โดยเน้นหลักที่ตัวเด็กให้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการใช้ชีวิตสังคมของเด็ก ให้การพัฒนาการของเด็กในองค์รวมเพิ่มขึ้นอย่างมีจุดหมายผ่านการเล่นของเด็ก ให้เด็กได้ลงมือทำในกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งกิจกรรมนั้นจะต้องสอดคล้องต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ ให้เด็กได้มีทักษะในการใช้ชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักวิถีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข สร้างความรู้ ความเข้าใจ และการประสาน

ให้ความร่วมมือระหว่างผู้สอน ตัวเด็ก และผู้เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ โดยหลักการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อมของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และ วัฒนธรรม พัฒนาเด็กโดยองค์รวมนเน้นการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงผลการดำเนินการและรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาการเรียนหรือปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน และคณะครูให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมของชุมชนเสมอ สอดคล้องกับคำกล่าวของ วาสนา ชูแสง (2557) กล่าวว่า ถ้าเราสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เข้าใจตรงกันและให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และมีความเต็มใจให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ก็จะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนในทุก ๆ ด้านมีความคล่องตัว ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ และนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนและความร่วมมืออันดีที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันในการดำเนินงานต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรวรรณ ผลิผล (2560) ที่ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนบ้านมาบลำบิด (สงขลา) ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริการและงานสัมพันธ์ชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล มีหลักสูตรการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีความเหมาะสมกับระดับขั้นของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมนักเรียนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ควบคู่กัน มีการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนเอาใจใส่ด้านการเรียนการสอน มีความสามารถและประสบการณ์ในการสอน รวมถึงดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาการเรียนหรือปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงผลการดำเนินการและรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ปกครอง จึงทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ ผู้ปกครองจึงตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลและเป็นตัวแปรในการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ วงศ์มณีนิล (2551) ที่ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอรวิญวิทยา จังหวัดระยอง พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอรวิญวิทยา จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ ปิยะพรรณ ทองโคตร (2557) ที่ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนวัดเขาคันธมาทน์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

7.1.1 โรงเรียนควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาให้มีความทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ

7.1.2 โรงเรียนควรจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเพิ่มและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้เด็กได้มีภาคปฏิบัติ และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

7.1.3 โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมให้มีความกว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสม

7.1.4 โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองด้วยการเข้าอบรมหรือสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องได้รับการประเมินจากผู้บริหารเพื่อให้ครูได้เกิดการกระตุ้นและพัฒนาศักยภาพการสอนทุกภาคเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลมารีนิรมล จังหวัดจันทบุรี เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลอย่างรอบด้าน

7.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองทั้งที่ก่อนนำบุตรหลานเข้าเรียนที่กำลังเรียนอยู่ และศิษย์เก่าที่เรียนจบไปแล้ว เพื่อที่จะทราบความคิดเห็นของผู้ปกครองในแต่ละกลุ่ม ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

7.2.3 ควรใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้บริหาร ครูผู้สอน นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุงโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

8.2 นักเรียนจะได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงและพัฒนาของโรงเรียน ทำให้เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ มีศักยภาพในการเรียนรู้และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

8.3 ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545). กรุงเทพฯ. *คุรุสภา*.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นิรันดร์ วงศ์มณีนิล. (2551). การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาของโรงเรียนอรวินวิทยา จังหวัดระยอง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิตาชล สืบแจ้ง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียน พระราม 9 กาญจนภิเษก สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะนุช สุวรรณเทพ และสุเทพ อ่วมเจริญ. (2558). การศึกษาพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการจัดกิจกรรมการเล่นไทยสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารศิลปการ*. 7(1), 256-269.
- ปิยะพรรณ ทองโคตร. (2557). การตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนวัด เขาคันธมาทน์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรวรรณ ผลิต. (2560). การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนบ้านมาบลำบิด (สง่าอุทิศ) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูริชญา อินทรพรรณ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรหลานเข้าเรียนในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัยในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วาสนา ชูแสง. (2557). การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร [ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550, 7 เมษายน). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตาม จรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2550. <https://www.ksp.or.th/laws/>

Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed). UCL Press, London.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). Harper and Row, New York.

RTNA

R - Reliability
T - Technology & Innovation
N - Networking
A - Allegiance

